

NLB BANKA AD, PODGORICA

**FINANSIJSKI ISKAZI ZA GODINU
ZAVRŠENU NA DAN 31. DECEMBRA 2017.**

SADRŽAJ**Strana**

Izveštaj nezavisnog revizora	1 - 2
Bilans uspjeha za godinu završenu 31. decembra 2017.	3
Izveštaj o ukupnom ostalom rezultatu od 1. januara do 31. decembra 2017.	4
Bilans stanja na dan 31. decembra 2017. godine	5
Iskaz o promjenama na kapitalu za godinu završenu 31. decembra 2017.	6
Iskaz o tokovima gotovine za godinu završenu 31. decembra 2017.	7
Napomene uz finansijske iskaze	8 - 85

**Building a better
working world**

Ernst & Young Montenegro d.o.o.
Stanka Dragojevića bb
Zgrada Universal Capital Bank (II sprat)
81000 Podgorica, Crna Gora

Tel: +382 20 238 477
Fax: +382 20 238 476
ey.com

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA AKCIONARIMA NLB BANKE A.D., PODGORICA

Izveštaj na finansijske izvještaje

Izvršili smo reviziju finansijskih izvještaja NLB Banke a.d., Podgorica (u daljem tekstu: „Banka”), koji obuhvataju bilans stanja na dan 31. decembra 2017. godine, bilans uspjeha, izvještaj o ukupnom ostalom rezultatu, iskaz o promjenama na kapitalu i iskaz o tokovima gotovine za godinu koja se završila na taj dan, kao i pregled značajnih računovodstvenih politika i ostalih napomena uz finansijske izvještaje.

Odgovornost rukovodstva za finansijske izvještaje

Rukovodstvo Banke je odgovorno za pripremu i objektivno prikazivanje ovih finansijskih izvještaja u skladu sa Zakonom o računovodstvu Crne Gore i propisima Centralne Banke Crne Gore koji regulišu finansijsko izvještavanje banaka, kao i za interne kontrole koje rukovodstvo smatra neophodnim da omoguće pripremu finansijskih izvještaja koji ne sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze, nastale usljed prevare ili greške.

Odgovornost revizora

Naša je odgovornost da izrazimo mišljenje o finansijskim izvještajima, na osnovu revizije koju smo izvršili. Reviziju smo izvršili u skladu sa Standardima revizije primjenljivim u Crnoj Gori. Ovi standardi nalažu da se pridržavamo etičkih normi i da reviziju planiramo i izvršimo na način koji omogućava da se, u razumnoj mjeri, uvjerimo da finansijski izvještaji ne sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze.

Revizija obuhvata sprovođenje procedura u cilju prikupljanja revizorskih dokaza o iznosima i objelodanjivanjima u finansijskim izvještajima. Izbor revizorskih procedura zavisi od procjene revizora pri čemu se uzima u obzir i ocjena rizika da li finansijski izvještaji sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze nastale usljed prevare ili greške. Vršeci procjenu takvog rizika, revizor razmatra i interne kontrole bitne za pripremu i objektivno prikazivanje finansijskih izvještaja pravnog lica, u cilju kreiranja odgovarajućih revizorskih procedura u skladu sa okolnostima, ali ne i u cilju izražavanja mišljenja o efikasnosti internih kontrola Banke. Revizija takođe uključuje ocjenu opravdanosti primjene odgovarajućih računovodstvenih politika i računovodstvenih procjena izvršenih od strane rukovodstva, kao i ocjenu opšte prezentacije finansijskih izvještaja.

Smatramo da su revizorski dokazi koje smo prikupili dovoljni i odgovarajući da obezbijede osnovu za izražavanje našeg mišljenja.

Mišljenje

Po našem mišljenju, finansijski izvještaji prikazuju objektivno i istinito finansijsko stanje Banke na dan 31. decembra 2017. godine i rezultate njenog poslovanja i novčane tokove za godinu koja se završila na taj dan, u skladu sa Zakonom o računovodstvu Crne Gore i propisima Centralne Banke Crne Gore koji regulišu finansijsko izvještavanje banaka.

Ostala pitanja

Finansijski izvještaji Banke na dan i za godinu koja se završila 31. decembra 2016. godine bili su predmet revizije drugog revizora koji je 5. aprila 2017. godine izrazio mišljenje bez rezerve.

Izvještaj o drugim pravnim i zakonskim zahtjevima

Izvršili smo pregled godišnjeg izvještaja menadžmenta Banke. Rukovodstvo Banke je odgovorno za pripremanje godišnjeg izvještaja menadžmenta u skladu sa propisima Crne Gore. Naša odgovornost je da ocijenimo da li je godišnji izvještaj menadžmenta usklađen sa godišnjim finansijskim izvještajima za istu poslovnu godinu. Naše procedure u vezi godišnjeg izvještaja menadžmenta su bile ograničene na procjenjivanje da li su računovodstvene informacije prikazane u godišnjem izvještaju menadžmenta usklađene sa godišnjim finansijskim izvještajima i nisu uključivale pregled ostalih informacija uključenih u godišnji izvještaj menadžmenta koje proističu iz nerevidiranih finansijskih ili drugih evidencija. Po našem mišljenju računovodstvene informacije prikazane u godišnjem izvještaju menadžmenta su usklađene, po svim materijalno značajnim aspektima, sa finansijskim izvještajima Banke na dan i za godinu koja se završila 31. decembra 2017.

Podgorica, 26. april 2018. godine

Ernst & Young Montenegro d.o.o.
Podgorica, Crna Gora

Stephen Fish
Partner

Danijela Jović
Ovlašćeni revizor

FINANSIJSKI ISKAZI ZA GODINU ZAVRŠENU NA DAN 31. DECEMBRA 2017.

(Svi iznosi su navedeni u hiljadama EUR, osim ukoliko nije drugačije naznačeno)

BILANS USPJEHA ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2017.

	Napomena	2017	2016
Prihodi od kamata i slični prihodi	7	19.943	22.694
Rashodi kamata i slični rashodi	7	(2.935)	(4.125)
Neto prihodi od kamata		17.008	18.569
Prihodi od dividendi		1	7
Troškovi obezvrjeđenja	8	(3.861)	(4.178)
Troškovi rezervisanja	9	-	(354)
Prihodi od naknada i provizija	10	9.245	8.677
Rashodi naknada i provizija	10	(5.622)	(5.288)
Neto prihodi od naknada i provizija		3.623	3.389
Neto dobiti od finansijskih instrumenata koji se drže za trgovinu	11.1	553	631
Neto dobiti od investicionih hartija od vrijednosti	11.2	402	6
Neto gubici od kursnih razlika	12	14	(4)
Troškovi zaposlenih	13	(7.437)	(7.636)
Opšti i administrativni troškovi	14	(4.370)	(4.332)
Troškovi amortizacije	15	(842)	(887)
Ostali rashodi	16	(148)	(54)
Ostali prihodi	17	970	848
Operativni profit		5.913	6.005
Porez na prihod	18	80	(12)
Neto dobit		5.993	5.993
Zarada po akciji/u EUR	19	0,514	0,514

Napomene na narednim stranama predstavljaju sastavni dio ovih finansijskih iskaza

Podgorica, 25. april 2018. godine

U ime Banke

Martin Leberle
Glavni izvršni direktorDino Redžepagić
Izvršni direktorSvetlana Ivanović
Direktor Sektora finansijskog upravljanja

IZVJEŠTAJ O UKUPNOM OSTALOM REZULTATU OD 1. JANUARA DO 31. DECEMBRA 2017.

	2017.	2016.
Neto profit	5,993	5,993
Ukupni ostali rezultat		
Nerealizovani neto dobitak po osnovu finansijskih sredstava raspoloživih za prodaju, prije oporezivanja	1,978	2,151
Aktuarski dobiti / (gubici) od dugoročnih naknada zaposlenima	42	(112)
Porez na prihod po osnovu stavki ukupnog ostalog rezultata	(179)	(194)
Ukupan ostali rezultat za tekuću godinu	1,841	1,845
UKUPAN OSTALI REZULTAT	7,834	7,838

Napomene na narednim stranama predstavljaju sastavni dio ovih finansijskih iskaza

Podgorica, 25. april 2018. godine

U ime Banke:

Martin Leberle
Glavni izvršni direktor

Dino Redžepagić
Izvršni direktor

Svetlana Ivanović
Direktor Sektora finansijskog upravljanja

FINANSIJSKI ISKAZI ZA GODINU ZAVRŠENU NA DAN 31. DECEMBRA 2017.

(Svi iznosi su navedeni u hiljadama EUR, osim ukoliko nije drugačije naznačeno)

BILANS STANJA NA DAN 31. DECEMBRA 2017. GODINE

	<u>Napomena</u>	<u>31.12.2017.</u>	<u>31.12.2016.</u>
Sredstva			
Novčana sredstva i računi depozita kod centralnih banaka	20	78.888	93.432
Kredit i potraživanja od banaka	21	38.548	39.462
Kredit i potraživanja od klijenata	22	267.619	257.821
Investicione hartije od vrijednosti raspoložive za prodaju	23	50.557	61.233
Investicione nekretnine	24	2.360	1.965
Nekretnine, postrojenja i oprema	25	9.725	9.954
Nematerijalna sredstva	26	689	627
Ostala finansijska potraživanja	27.a)	917	621
Ostala poslovna potraživanja	27.b)	10.484	9.887
UKUPNA SREDSTVA		459.787	475.002
Obaveze			
Depoziti banaka	28.a)	1.908	1.690
Depoziti klijenata	28.b)	359.735	361.201
Pozajmljena sredstva od ostalih klijenata	29	13.806	17.289
Rezerve	30	2.224	2.841
Tekuće poreske obaveze	18	42	4
Odložene poreske obaveze	31	282	225
Ostale obaveze	32	6.854	4.586
Subordinisani dug	33	5.132	9.158
UKUPNE OBAVEZE		389.983	396.994
Kapital			
Akcijski kapital	34	20.261	64.925
Emisione premije	34	7.146	7.146
Neraspoređena dobit / (Akumulirani gubitak)	34	7	(49.215)
Dobit tekuće godine	34	5.993	5.993
Ostale rezerve	34	36.397	49.159
UKUPAN KAPITAL		69.804	78.008
UKUPAN KAPITAL I OBAVEZE		459.787	475.002
VANBILANSNA EVIDENCIJA		1.516.958	1.500.872

Napomene na narednim stranama predstavljaju sastavni dio ovih finansijskih iskaza

Podgorica, 25. april 2018. godine

U ime Banke:

Martin Leberle
Glavni izvršni direktorDino Redžepagić
Izvršni direktorSvetlana Ivanović
Direktor Sektora finansijskog upravljanja

FINANSIJSKI ISKAZI ZA GODINU ZAVRŠENU NA DAN 31. DECEMBRA 2017.*(Svi iznosi su navedeni u hiljadama EUR, osim ukoliko nije drugačije naznačeno)***ISKAZ O PROMJENAMA NA KAPITALU ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2017.**

	Akcijski kapital	Emisiona premija	Ostale rezerve	(Akumulirani gubitak)/ Neraspoređena dobit	Ukupno
Stanje 1. januara 2016. godine	64.925	7.146	47.313	(49.215)	70.169
Efekti promjena fer vrijednosti hartija od vrijednosti raspoloživih za prodaju	-	-	1.958	-	1.958
Aktuarski gubitak po osnovu rezervisanja za otpremnine	-	-	(112)	-	(112)
Dobit tekućeg perioda	-	-	-	5.993	5.993
Stanje 31. decembra 2016. godine	64.925	7.146	49.159	(43.222)	78.008
Pokriće akumuliranog gubitka	(44.664)	-	-	44.664	-
Troškovi smanjenja akcijskog kapitala	-	-	(45)	-	(45)
Oslobađanje viška regulatorne rezerve	-	-	(14.558)	14.558	-
Efekti promjena fer vrijednosti hartija od vrijednosti raspoloživih za prodaju, neto	-	-	1.799	-	1.799
Aktuarski dobitak po osnovu rezervisanja za otpremnine, neto	-	-	42	-	42
Isplata dividende	-	-	-	(15.993)	(15.993)
Dobit tekućeg perioda	-	-	-	5.993	5.993
Stanje 31. decembra 2017. godine	20.261	7.146	36.397	6.000	69.804

Napomene na narednim stranama predstavljaju sastavni dio ovih finansijskih iskaza

Podgorica, 25. april 2018. godine

U ime Banke:

Martin Leberle
Glavni izvršni direktorDino Redžepagić
Izvršni direktorSvetlana Ivanović
Direktor Sektora finansijskog upravljanja

FINANSIJSKI ISKAZI ZA GODINU ZAVRŠENU NA DAN 31. DECEMBRA 2017.

(Svi iznosi su navedeni u hiljadama EUR, osim ukoliko nije drugačije naznačeno)

ISKAZ O TOKOVIMA GOTOVINE ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2017.

	2017	2016
Tokovi gotovine iz poslovnih aktivnosti		
Prilivi po osnovu kamata i slični prihodi	19.178	18.996
Odlivi po osnovu kamata i slični rashodi	(3.164)	(5.271)
Prilivi po osnovu naknada i provizija	9.267	8.665
Odlivi po osnovu naknada i provizija	(5.619)	(5.277)
Odlivi po osnovu zarada zaposlenih i troškova za dobavljače	(12.036)	(11.734)
Smanjenje/povećanje kredita i ostale aktive	(14.472)	(4.653)
Odlivi po osnovu depozita i ostalih obaveza	(569)	(19.620)
Plaćeni porezi	(3)	(4)
Ostali prilivi	1.771	1.341
Neto odlivi gotovine iz poslovnih aktivnosti	(5.647)	(17.557)
Gotovinski tokovi iz aktivnosti investiranja		
Kupovina nekretnina i opreme	(393)	(372)
Kupovina nematerijalnih ulaganja	(263)	(55)
Investicione hartije od vrijednosti	12.852	(948)
Prilivi od prodaje materijalne i dugotrajne imovine	74	43
Neto prilivi / (odlivi) gotovine iz aktivnosti investiranja	12.270	(1.332)
Tokovi gotovine iz aktivnosti finansiranja		
Odlivi gotovine po osnovu otplate subordinisanog duga	(4.000)	-
Isplaćene dividende	(15.970)	-
Troškovi smanjenja akcijskog kapitala	(45)	-
Neto odliv gotovine iz aktivnosti finansiranja	(20.015)	-
Efekat kursnih razlika na gotovinu i gotovinske ekvivalente	(2.066)	478
Neto smanjenje gotovine i gotovinskih ekvivalenata	(13.392)	(18.889)
Gotovina i gotovinski ekvivalenti na početku godine (Napomena 20)	132.894	151.305
Gotovina i gotovinski ekvivalenti na kraju godine (Napomena 20)	117.436	132.894

Napomene na narednim stranama predstavljaju sastavni dio ovih finansijskih iskaza

Podgorica, 25. april 2018. godine

U ime Banke:

Martin Leberle

Glavni izvršni direktor

Dino Redžepagić

Izvršni direktor

Svetlana Ivanović

Direktor Sektora finansijskog upravljanja

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2017.

(Svi iznosi su navedeni u hiljadama EUR, osim ukoliko nije drugačije naznačeno)

1. OPŠTE INFORMACIJE

NLB Banka AD Podgorica je akcionarsko društvo registrovano za obavljanje bankarskih usluga.

NLB Banka AD Podgorica, u daljem tekstu Banka, osnovana je 1990. godine. Banka je 1995. godine registrovana kao akcionarsko društvo kod Privrednog suda u Podgorici. Tokom 2002. godine, nakon usaglašavanja sa Zakonom o privrednim društvima, izvršen je upis u Centralni registar privrednih subjekata u Podgorici – registarski broj 4-0006161/001.

Banka je kod Komisije za hartije od vrijednosti upisana u Registar emitenata hartija od vrijednosti pod brojem 275 (Rješenje broj 02/3-282/2-02). Banka se primarno kotira na Montenegro berzi.

Većinski vlasnik banke je Nova ljubljanska banka d.d. Ljubljana registrovana u Sloveniji (matična banka), u čijem se vlasništvu nalazi 99,83% običnih akcija na dan 31. decembra 2017. godine (31. decembar 2016. godine: 99,36% običnih akcija). Najveći i jedini akcionar Nove ljubljanske banke d.d. Ljubljana je Republika Slovenija, u čijem je vlasništvu 100% akcija.

Broj žiro računa Banke kod Centralne banke Crne Gore za potrebe platnog prometa je 907-53001-03.

Shodno Zakonu o bankama, Ugovoru o osnivanju, Statutu i Rješenju Centralne banke Crne Gore, Banka ima odobrenje za obavljanje sljedećih usluga:

- Primanje depozita i drugih sredstava fizičkih i pravnih lica i odobravanje kredita i drugih plasmana iz tih sredstava u cjelini ili djelimično za svoj račun;
- Izdavanje garancija i preuzimanje drugih vanbilansnih obaveza;
- Kupovinu, prodaju i naplatu potraživanja (faktoring, forfeting i dr.);
- Izdavanje, obradu i evidentiranje platnih instrumenata;
- Nacionalni i međunarodni platni promet, u skladu sa propisima kojima se uređuje platni promet;
- Finansijski lizing;
- Trgovanje u svoje ime i za svoj račun ili za račun klijenata stranim sredstvima plaćanja, uključujući mjenjačke poslove i trgovanje finansijskim derivatima;
- Kastodi poslove;
- Depozitarne poslove;
- Depo poslove;
- Izrada analiza i davanje informacija i savjeta o kreditnoj sposobnosti privrednih društava i preduzetnika i drugim pitanjima u vezi poslovanja;
- Iznajmljivanje sefova;
- Poslove koji su dio bankarskih poslova, pomoćne poslove u odnosu na poslove Banke i poslove neposredno povezane sa poslovima Banke;
- Obavljanje poslova zastupanja u osiguranju;
- Obavljanje poslova uslužnog prevoza gotovine (djelatnost privatnog obezbjeđenja);
- Druge poslove u skladu sa zakonom, uz prethodno odobrenje Centralne banke.

Banka ima sjedište u Podgorici i obavlja svoje aktivnosti kroz mrežu filijala (19) u: Podgorici (5), Ulcinju, Baru, Budvi, Petrovcu, Cetinju, Bijelom Polju, Rožajama, Herceg Novom, Kotoru, Nikšiću, Tivtu, Pljevljima, Beranama i Tuzima.

Na dan 31. decembra 2017. godine Banka je imala 311 zaposlena (31. decembra 2016. godine: 333 zaposlena).

Bankom upravljaju akcionari, zavisno od visine njihovog akcionarskog kapitala, u skladu sa zakonom i Statutom Banke. Organi upravljanja Bankom su Skupština akcionara koju čine svi akcionari Banke i Odbor direktora koji imenuje Skupština akcionara. Odbor direktora Banke ima 7 članova, od kojih većina nisu zaposleni u Banci. Jedan od njih je izvršni direktor u svojstvu glavnog izvršnog direktora Banke.

NAPOMENE UZ FINANSIJSKE ISKAZE ZA GODINU ZAVRŠENU 31. DECEMBRA 2017.

(Svi iznosi su navedeni u hiljadama EUR, osim ukoliko nije drugačije naznačeno)

1. OPŠTE INFORMACIJE (nastavak)

Upravu Banke čine glavni izvršni direktor (predsjednik Uprave) i izvršni direktori (članovi Uprave). Predsjednik Uprave predstavlja i zastupa Banku i zadužen je da na dnevnoj osnovi koordinira i prati izvršavanje poslova u Banci i rad izvršnih direktora Banke.

Stalno tijelo Odbora direktora je Odbor za reviziju.

Organi i tijela Uprave su:

- Odbor za upravljanje bilansnim odnosima i kapitalom (ALCO),
- Kreditni odbori,
- Ostali odbori koje Uprava formira za pojedina pitanja.

Finansijski iskazi su odobreni od strane rukovodstva Banke na sjednici održanoj 27. marta 2018. godine.

2. OSNOVE ZA SASTAVLJANJE I PREZENTACIJU FINANSIJSKIH ISKAZA

2.1. Osnove za sastavljanje i prezentaciju finansijskih iskaza

Banka sastavlja finansijske iskaze u skladu sa Zakonom o računovodstvu („Sl. list CG”, br. 52/16) i odlukama Centralne banke Crne Gore koje regulišu finansijsko izvještavanje banaka.

Prilikom sastavljanja ovih finansijskih iskaza Banka je primijenila politike koje su u skladu sa propisima Centralne banke Crne Gore, ali koji se u dijelu evidentiranja potraživanja za koje su se stekli uslovi za isključivanje iz bilansa Banke i formatu prezentacije finansijskih iskaza razlikuju od zahtjeva Međunarodnim računovodstvenim standardima („MRS“) i Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja („MSFI“) primjenljivih na dan 31. decembra 2017. godine.

U skladu sa Zakonom o računovodstvu Crne Gore, pravna lica sastavljaju finansijske iskaze po MRS, odnosno po MSFI koje je objavio Odbor za međunarodne računovodstvene standarde i utvrdio i objavio organ državne uprave nadležan za poslove finansija, odnosno pravno lice kojem je povjereno vršenje tih poslova, koje je od odgovarajućeg organa Međunarodne federacije računovođa („IFAC“) dobilo pravo na prevod i objavljivanje. Dakle, samo MSFI i MRS zvanično usvojeni i objavljeni od strane odgovarajućeg nadležnog organa Crne Gore mogu biti u primjeni. Posljednji MSFI i MRS koji su zvanično prevedeni su iz 2009. godine (osim MSFI 7), kao i novodonijeti MSFI 10, 11, 12 i 13 koji se primjenjuju od 2013. godine.

Imajući u vidu efekte koje navedena odstupanja računovodstvenih propisa Crne Gore od MSFI i MRS mogu imati na prezentaciju finansijskih iskaza Banke, priloženi finansijski iskazi se u tom dijelu razlikuju i odstupaju od MSFI i MRS i ne mogu se tretirati kao finansijski iskazi sastavljeni u saglasnosti sa MSFI i MRS.

Finansijski iskazi su sastavljeni u skladu sa načelom istorijskog troška, osim ako je drugačije navedeno u računovodstvenim politikama.

Banka je u sastavljanju ovih finansijskih iskaza primjenjivala računovodstvene politike obrazložene u Napomeni 3.

2. OSNOV ZA SASTAVLJANJE I PREZENTACIJU FINANSIJSKIH ISKAZA (nastavak)

2.2. Korišćenje procjena

Prezentacija finansijskih iskaza u skladu sa MSFI zahtijeva od rukovodstva korišćenje najboljih mogućih procjena i razumnih pretpostavki, koje imaju efekta na prezentovane vrijednosti sredstava i obaveza i objelodanjivanje potencijalnih potraživanja i obaveza na dan sastavljanja finansijskih iskaza, kao i prihoda i rashoda u toku izvještajnog perioda. Ove procjene i pretpostavke su zasnovane na informacijama raspoloživim na dan sastavljanja finansijskih iskaza. Ipak, stvarni rezultati mogu odstupati od ovih procjena. Najznačajnije procjene i pretpostavke su objelodanjene u Napomeni 3.24.

2.3. Uporedni podaci

Ukoliko je potrebno, Banka reklasifikuje uporedne podatke kako bi se postigla konzistentnost u podacima iz finansijskih iskaza za tekuću godinu.

2.4. Konsolidacija

Banka nema kontrolu ni nad jednim entitetom.

2.5. Koncept nastavka poslovanja

Rukovodstvo Banke nije u saznanju bilo koje materijalne neizvjesnosti koja može uzrokovati sumnju Bančine mogućnosti kontinuiteta poslovanja. Prezentovani finansijski iskazi sastavljeni su u skladu sa konceptom nastavka poslovanja.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA

3.1. Izvještavanje o segmentima

Banka izvještava o poslovnim segmentima na način koji je u skladu sa načinom na koji se izvještava Odboru za upravljanje bilansnim odnosima i kapitalom (ALCO odboru) koji odlučuje o raspodjeli sredstava i procjenjuje rezultate poslovanja konkretnog segmenta. Sve transakcije između poslovnih segmenata vrše se u skladu sa tržišnim uslovima poslovanja. Prihodi i rashodi direktno povezani sa svakim pojedinačnim segmentom poslovanja koriste se pri određivanju rezultata poslovanja svakog pojedinačnog segmenta.

U skladu sa MSFI 8, izvještajni segmenti Banke su: Poslovi sa stanovništvom, Poslovi sa privredom i Finansijska tržišta.

3.2. Preračunavanje stranih valuta

a) Funkcionalna i valuta prikazivanja

Stavke uključene u finansijske iskaze Banke se odmjeravaju u valuti primarnog privrednog okruženja unutar kojeg Banka posluje (funkcionalna valuta). Finansijski iskazi su prikazani u hiljadama eura (EUR), koji predstavljaju funkcionalnu i valutu prikazivanja Banke.

b) Transakcije i stanja

Transakcije u stranoj valuti se preračunavaju u EUR primjenom deviznih kurseva važećih na dan poslovne transakcije.

Monetarna sredstva i obaveze iskazane u stranoj valuti na dan bilansa stanja preračunavaju se u EUR primjenom deviznih kurseva važećih na dan bilansa stanja.

Nemonetarne stavke odmjerene po istorijskom trošku u stranoj valuti preračunavaju se u EUR primjenom deviznih kurseva važećih na dan transakcije.

Pozitivne i negativne kursne razlike nastale iz izmirenja takvih transakcija i iz preračuna monetarnih sredstava i obaveza izraženih u stranim valutama priznaju se u bilansu uspjeha.

Kursne razlike koje nastaju iz promjene otplatne vrijednosti monetarnih stavki u stranoj valuti klasifikovanih kao finansijska sredstva raspoloživa za prodaju, priznaju se u bilansu uspjeha. Kursne razlike na nemonetarnim stavkama kao što su vlasničke hartije od vrijednosti klasifikovane kao raspoložive za prodaju priznaju se, zajedno sa rezervama za procjenu u dobitima/(gubicima) po osnovu vrednovanja (po fer vrijednosti) koji se prenose u kapital i akumuliraju u okviru ostalih rezervi u kapitalu.

Dobici i gubici nastali po osnovu kupoprodaje deviza za potrebe trgovanja iskazuju se u bilansu uspjeha kao neto dobiti/(gubici) od finansijskih sredstava i obaveza koje se drže radi trgovanja.

Kursevi najznačajnijih valuta koji su korišćeni prilikom preračuna pozicija bilansa stanja obuhvataju:

In EUR	2017	2016
USD	0,8338	0,9487
CHF	0,8545	0,9312

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.3. Finansijska sredstva

3.3.1. Klasifikacija

Banka klasifikuje svoja finansijska sredstva u sljedeće kategorije: finansijska sredstva po fer vrijednosti čiji se efekti promjena u fer vrijednostima iskazuju u bilansu uspjeha; krediti i potraživanja; finansijska sredstva raspoloživa za prodaju i finansijska sredstva koja se drže do roka dospelja. Rukovodstvo vrši klasifikaciju svojih finansijskih plasmana u momentu inicijalnog priznavanja.

(a) *Finansijska sredstva po fer vrijednosti čiji se efekti promjena u fer vrijednostima iskazuju u bilansu uspjeha*

Ova kategorija ima dvije podkategorije: finansijska sredstva koja se drže radi trgovanja i finansijska sredstva po fer vrijednosti čiji se efekti promjena u fer vrijednosti iskazuju u bilansu uspjeha.

Finansijsko sredstvo se klasifikuje kao sredstvo koje se drži radi trgovanja ukoliko je pribavljeno prvenstveno radi prodaje u kratkom roku ili ukoliko postoji dokaz o postojanju obrasca po kojem ono ostvaruje profit u kratkom roku ili pak po odluci rukovodstva.

Derivati se uvijek klasifikuju kao sredstva koja se drže radi trgovanja, osim ako su određeni kao instrument zaštite od rizika.

(b) *Kredit i potraživanja*

Kredit i potraživanja predstavljaju nederivatna finansijska sredstva sa fiksnim ili utvrdivim rokovima plaćanja koja se ne kotiraju ni na jednom aktivnom tržištu. Oni nastaju kada Banka odobrava novac ili usluge direktno komitentima bez namjere trgovanja s tim potraživanjima. Kredit i potraživanja obuhvataju kredite i potraživanja od banaka i klijenata.

(c) *Finansijska sredstva raspoloživa za prodaju*

Finansijska sredstva raspoloživa za prodaju su ona nederivatna finansijska sredstva koja nisu klasifikovana ni u jednu od preostale tri kategorije finansijskih sredstava, odnosno nisu finansijska sredstva koja se drže do roka dospelja, finansijska sredstva po fer vrijednosti čiji se efekti promjena u fer vrijednostima iskazuju u bilansu uspjeha, ili kredit i potraživanja. Ulaganja raspoloživa za prodaju su sredstva za koja postoji namjera da se drže neodređeno vrijeme, a koja se mogu prodati u slučaju potrebe za obezbjeđenjem likvidnosti, odnosno u slučaju promjene kamatnih stopa, deviznih kurseva ili cijene kapitala. Pomenuti finansijski instrumenti obuhvataju ulaganja u kapital i dužničke hartije od vrijednosti.

(d) *Finansijska sredstva koja se drže do roka dospelja*

Finansijska sredstva koja se drže do roka dospelja su finansijski instrumenti sa fiksnim ili utvrdivim rokom plaćanja za koje Banka kod nabavljanja nedvosmisleno iskazuje namjeru i sposobnost da će ih posjedovati do njihovog dospelja.

3.3.2. Priznavanje i mjerenje

Finansijska sredstva se inicijalno priznaju po fer vrijednosti uvećanoj za transakcione troškove, osim u slučaju finansijskih sredstava koja se iskazuju po fer vrijednosti, a čiji se efekti promjena u fer vrijednosti iskazuju u bilansu uspjeha.

Finansijska sredstva koja se vode po fer vrijednosti čiji se efekti promjena u fer vrijednosti iskazuju u bilansu uspjeha, inicijalno se priznaju po fer vrijednosti, a transakcioni troškovi terete troškove poslovanja u bilansu uspjeha.

Finansijska sredstva raspoloživa za prodaju i finansijska sredstva po fer vrijednosti čiji se efekti promjena u fer vrijednosti iskazuju u bilansu uspjeha se nakon inicijalnog priznavanja, iskazuju po fer vrijednosti. Dobici ili gubici proistekli iz promjena u fer vrijednosti finansijskih sredstava čiji se efekti promjena u fer vrijednosti iskazuju u bilansu uspjeha, iskazuju se u periodu u kome su nastali.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.3. Finansijska sredstva (nastavak)

3.3.2. Priznavanje i mjerenje (nastavak)

Dobici ili gubici proistekli iz promjena u fer vrijednosti finansijskih sredstava raspoloživih za prodaju evidentiraju se u okviru nerealizovanih dobitaka i gubitaka u okviru kapitala, sve dok finansijsko sredstvo ne bude isknjiženo, odnosno obezvrijeđeno, kada se kumulativni dobitci ili gubici prethodno iskazani u kapitalu prenose u bilans uspjeha.

Kamate, obračunate metodom efektivne kamatne stope, i kursne razlike iz monetarnih stavki, koje su klasifikovane u hartije od vrijednosti raspoložive za prodaju, priznaju se neposredno u bilansu uspjeha. Kursne razlike na nemonetarnim hartijama od vrijednosti koje su klasifikovane kao raspoložive za prodaju priznaju se u okviru kapitala, kao i promjena njihove fer vrijednosti.

Prihod od dividendi od hartija od vrijednosti klasifikovanih kao raspoložive za prodaju priznaju se u bilansu uspjeha kada se utvrdi pravo Banke na naplatu.

Kredit i plasmani se inicijalno priznaju po fer vrijednosti uvećanoj za transakcione troškove. Oni se naknadno iskazuju po amortizovanoj vrijednosti, dobijenoj primjenom metode efektivne kamatne stope, i umanjenoj za ispravku vrijednosti.

Amortizovana vrijednost je izračunata uzimanjem u obzir svih troškova izdavanja i svih diskonta ili premija prilikom poravnanja. Gubici koji proizilaze iz obezvrijeđenja priznati su u bilansu uspjeha.

3.3.3. Prestanak priznavanja

Priznavanje finansijskog sredstva prestaje po isteku prava na novčani priliv od finansijskog sredstva, odnosno kada Banka prenese sve rizike i koristi od vlasništva nad sredstvima.

Priznavanje finansijske obaveze prestaje kada je obaveza ispunjena tj. kada je dug isplaćen, storniran ili istekao. Priznavanje knjigovodstvene vrijednosti finansijske obaveze isknjižene na osnovu svopa duga u kapital prestaje emitovanjem akcijskog kapitala u vrijednosti ekvivalentnoj tržišnoj vrijednosti akcija Banke na crnogorskoj berzi.

Ako su ispunjeni uslovi za isključivanje potraživanja iz bilansa Banke, Banka je dužna da to potraživanje otpiše i da ga, u visini dugovanog iznosa, vodi u internoj evidenciji do okončanja postupka naplate.

3.3.4. Fer vrijednost finansijskih instrumenata

Fer vrijednost finansijskih instrumenata kojima se trguje na aktivnom tržištu zasniva se na kotiranim tržišnim cijenama na dan odmjerenja, tj. na tekućoj cijeni koja bi bila postignuta prilikom prodaje sredstava ili prenosa obaveza na taj dan. To je cijena koja predstavlja najbolju ponudu i tražnju, bez uzimanja u obzir transakcionih troškova. Ukoliko tržište nekog finansijskog sredstva nije aktivno, Banka utvrđuje fer vrijednost tehnikama procjene. To uključuje primjenu nedavnih transakcija između nezavisnih stranaka, modela diskontovanja budućih novčanih tokova, ili opciju modela formiranja cijena maksimalnim korišćenjem informacija sa tržišta.

Ukoliko se primjenjuje model diskontovanja novčanih tokova procjena budućih tokova gotovine zasniva se na najboljoj procjeni Rukovodstva, a kao diskontna stopa koristi se tržišna stopa srodnog finansijskog instrumenta sa uporedivim karakteristikama na dan bilansa stanja. Ukoliko se primjenjuju modeli formiranja cijena, „inputi“ se zasnivaju na tržišnim vrijednostima sa stanjem na dan izvještavanja.

3.4. “Prebijanje“ finansijskih instrumenata

Finansijska sredstva i obaveze se “prebijaju” i neto iznos se iskazuje u bilansu stanja onda kada postoji zakonski izvršivo pravo da se “prebiju” priznati iznosi i kada postoji namjera da se obaveze izmire na neto osnovi, odnosno da se sredstva realizuju a obaveze izmire istovremeno.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.5. Derivativni finansijski instrumenti i aktivnosti zaštite

Derivativni finansijski instrumenti se inicijalno priznaju po fer vrijednosti. Na dan bilansa stanja derivati se ponovo odmjeravaju po fer vrijednosti i priznaju u bilansu kao sredstvo onda kada je vrednovanje pozitivno, odnosno kao obaveza kada je vrednovanje negativno.

Metod priznavanja rezultujućeg dobitka ili gubitka zavisi od toga da li je derivat označen kao instrument zaštite od rizika i, ukoliko je to slučaj, od prirode stavke koja je zaštićena. Promjene u fer vrijednostima derivativnih instrumenata koji nisu klasifikovani kao instrumenti zaštite priznaju se odmah u bilansu uspjeha u okviru stavke dobiti/gubici od finansijskih instrumenata koje se drže radi trgovanja.

Derivativni finansijski instrumenti se klasifikuju kao finansijski instrumenti koji se drže radi trgovanja osim onda kada su označeni kao instrumenti zaštite, u kom slučaju se za njihovo priznavanje primjenjuju posebna pravila računovodstva zaštite.

Promjene u fer vrijednosti derivata koji su označeni kao, i ispunjavaju uslov da budu, zaštita od rizika fer vrijednosti priznaju se u bilansu uspjeha zajedno sa svim promjenama u fer vrijednostima zaštićenih stavki. Kod uspješne zaštite od rizika promjene u fer vrijednosti instrumenata zaštite od rizika i zaštićenih stavki priznaju se u računovodstvu zaštite unutar stavke korekcije fer vrijednosti. Neuspješna zaštita od rizika se u bilansu uspjeha priznaje unutar stavke neto dobiti od finansijskih instrumenata koji se drže za trgovinu.

3.6. Prihodi i rashodi od kamata

Kamatni prihodi i rashodi se priznaju u bilansu uspjeha za sve dužničke finansijske instrumente koji nose kamatu, na obračunskoj osnovi, korišćenjem metode efektivne kamatne stope.

Metod efektivne kamatne stope je metod obračuna amortizovane vrijednosti finansijskog sredstva ili finansijske obaveze i alokacije prihoda i rashoda od kamata na odgovarajuće vremenske periode. Efektivna kamatna stopa je stopa koja tačno diskontuje procijenjena buduća gotovinska plaćanja ili primanja kroz očekivani životni vijek finansijskog instrumenta ili, prema potrebi, u kraćem vremenskom periodu, na sadašnju vrijednost finansijskog sredstva ili finansijske obaveze. Kalkulacija uključuje sve naknade i iznose plaćene i primljene između ugovornih strana, koje su sastavni dio efektivne kamatne stope, troškove transakcije i sve druge premije ili diskonte. Kada je sredstvo obezvrijeđeno, kamatni prihodi se priznaju na osnovu kamatne stope, koja je korištena pri diskontovanju budućih novčanih tokova, prilikom obračuna obezvrijeđenja.

3.7. Naknade i provizije

Prihodi i rashodi od naknada i provizija nastali po osnovu pružanja, odnosno korišćenja bankarskih usluga, priznaju se u bilansu uspjeha u momentu nastanka, tj. u momentu kada je usluga pružena, odnosno dobijena.

Provizije i naknade, koje su uključene u obračun efektivne kamatne stope finansijskog sredstva ili finansijske obaveze priznaju se kao kamatni prihodi, odnosno rashodi.

Prihodi i rashodi od naknada i provizija obuhvataju naknade po osnovu izdavanja garancija i akreditiva od strane Banke, domaćih i međunarodnih plaćanja i transakcija u stranim valutama, vođenja transakcijskih računa, posredničkih i drugih usluga Banke.

3.8. Neto rezultat trgovanja

Dobici i gubici po osnovu trgovanja uključuju dobitke i gubitke od devizne razmjene, dobitke i gubitke od prilagođavanja fer vrijednosti finansijskih sredstava, usklađenje fer vrijednosti, i dobitke i gubitke od prodaje finansijskih sredstava po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha i finansijskih sredstava raspoloživih za prodaju.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.9. Operativni lizing

Zakup je ugovoreni odnos, u kome zakupodavac, u zamjenu za plaćanje ili niz plaćanja, na zakupca prenosi pravo korišćenja sredstva za ugovoreni period. Zakupi gdje zakupodavac zadržava značajniji dio rizika i koristi od vlasništva klasifikuju se kao operativni zakupi. Banka je u operativnom zakupu kao zakupac i kao zakupodavac. Data/primljena plaćanja izvršena po osnovu operativnog zakupa iskazuju se u bilansu uspjeha na proporcionalnoj osnovi, tokom perioda trajanja zakupa. Kada se operativni zakup okonča prije isteka perioda zakupa, sve isplate koje zahtijeva zakupodavac na ime kazne se priznaju kao trošak u periodu u kome se desio prestanak zakupa.

Sredstva data u operativni zakup su u bilansu stanja prikazana kao investicione nekretnine.

3.10. Umanjenje vrijednosti finansijskih sredstava

a) *Finansijska sredstva koja se priznaju po amortizovanoj vrijednosti*

Banka mjesečno procjenjuje kvalitet finansijskih sredstava, utvrđuje da li postoji objektivni dokaz o obezvrjeđenju finansijskih sredstava, odnosno vjerovatnog gubitka po osnovu vanbilansnih stavki i obračunava adekvatni iznos tog obezvrjeđenja, odnosno vjerovatnog gubitka. Finansijsko sredstvo je obezvrijeđeno ako, i samo ako, postoje objektivni dokazi o umanjenju vrijednosti kao rezultat jednog ili više događaja koji su se desili nakon inicijalnog priznavanja sredstva, koji negativno utiču na sposobnost dužnika da izvršava obaveze prema Banci.

Banka razmatra dokaze za obezvrjeđenje i za pojedinačna sredstva i na grupnom nivou.

Procjenu obezvrjeđenja stavki bilansne aktive i vjerovatnog gubitka po osnovu vanbilansnih stavki za pojedinačno značajna potraživanja, Banka je dužna da vrši na pojedinačnoj osnovi. Pojedinačno značajnim potraživanjem, shodno Odluci o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom u bankama, smatra se ukupna bruto izloženost Banke prema jednom licu ili grupi povezanih lica koja je veća od EUR 50.000.

Smatra se da postoji objektivni dokaz o obezvrjeđenju bilansne aktive na pojedinačnoj osnovi, ako:

- 1) finansijsko stanje dužnika ukazuje na znatne probleme u njegovom poslovanju;
- 2) postoje podaci o neizmirenju obaveza, o učestalom kašnjenju u otplati glavnice i/ili kamate, ili o neispunjavanju drugih ugovornih obaveza;
- 3) banka, zbog finansijskih teškoća dužnika, bitno promijeni uslove otplate u odnosu na prvobitno ugovorene, ili
- 4) postane izvjesno da će nad dužnikom biti pokrenut stečajni postupak, postupak reorganizacije ili drugi slični postupak.

Iznos obezvrjeđenja stavki bilansne aktive utvrđuje se kao razlika između knjigovodstvene vrijednosti potraživanja i sadašnje vrijednosti očekivanih budućih novčanih tokova po tom potraživanju. Procjena vjerovatnog gubitka po osnovu vanbilansnih stavki na pojedinačnoj osnovi obuhvata procjenu nadoknadivosti budućih novčanih odliva za svaku preuzetu vanbilansnu obavezu i obračun iznosa vjerovatnog gubitka za svaku pojedinačnu vanbilansnu stavku koja je uključena u ovu procjenu. Iznos vjerovatnog gubitka po osnovu vanbilansnih stavki je jednak sadašnjoj vrijednosti očekivanih nenadoknadivih budućih novčanih odliva po tim stavkama.

Procjenu obezvrjeđenja stavki bilansne aktive, odnosno vjerovatnog gubitka po osnovu vanbilansnih stavki na grupnoj osnovi, Banka vrši za sva potraživanja kod kojih se obezvrjeđenje, odnosno vjerovatni gubici, ne mogu direktno povezati sa tim potraživanjima, ali se na osnovu iskustva može procijeniti da obezvrjeđenje, odnosno gubici, postoje u okviru kreditnog portfolia.

Procjenu na grupnoj osnovi Banka vrši za potraživanja:

- 1) za koja pri procjeni na pojedinačnoj osnovi utvrdi da ne postoji objektivni dokaz o obezvrjeđivanju, odnosno vjerovatni gubitak, odnosno ako procjenom na pojedinačnoj osnovi nije utvrđen iznos obezvrjeđivanja bilansne aktive, odnosno iznos vjerovatnog gubitka po osnovu vanbilansnih stavki;
- 2) koja ne predstavljaju pojedinačno značajna potraživanja.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.10. Umanjenje vrijednosti finansijskih sredstava (nastavak)

a) *Finansijska sredstva koja se priznaju po amortizovanoj vrijednosti (nastavak)*

Pri procjeni na grupnoj osnovi, Banka je dužna da grupiše potraživanja na osnovu sličnih karakteristika kreditnog rizika koje odražavaju sposobnost dužnika da izmiruju svoje obaveze u skladu sa ugovorenim uslovima, i to prema jednom ili više kriterijuma, kao što su: vrste proizvoda, urednost u izmirivanju obaveza, kreditni rejting, geografska područja, privredni sektor, vrste kolaterala i drugo.

Prilikom procjene grupne ispravke vrijednosti Banka koristi statističke modele istorijskih trendova vjerovatnoće za neizvršenjem obaveza, perioda naplate i iznosa gubitka koji se dogodio, usklađenim za procjenu menadžmenta o tome da li trenutni ekonomski i kreditni uslovi nagovještavaju da stvarni gubici teže da budu veći ili manji od predloženih na osnovu istorijskih modela. Stope neizvršenja obaveza, stope gubitaka i očekivani period budućih naplata se redovno porede sa stvarnim ishodima u smislu utvrđivanja da su i dalje prikladni.

Gubici po osnovu obezvrjeđenja imovine koja se vodi po amortizovanom trošku, vrednuju se kao razlika između knjigovodstvene vrijednosti finansijskog sredstva i sadašnje vrijednosti procijenjenih novčanih tokova diskontovanih pomoću originalne efektivne kamatne stope koju nosi određeno sredstvo. Gubici se priznaju u bilansu uspjeha i reflektuju se na račun ispravke vrijednosti suprotno od kredita i avansa. Ukoliko naknadni događaj dovede do porasta gubitka po osnovu ispravke vrijednosti, ovaj gubitak se rezerviše kroz bilans uspjeha.

Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom u bankama je definisano, ako su ispunjeni uslovi za isključivanje potraživanja iz bilansa banke, banka je dužna da to potraživanje otpiše i da ga, u visini dugovanog iznosa, vodi u internoj evidenciji do okončanja postupka naplate. Isključivanje potraživanja iz bilansa banke, nastaje, ako banka u postupku naplate potraživanja ocijeni da vrijednost potraživanja mjerena po amortizacionoj vrijednosti neće biti nadoknađena i da su, ispunjeni uslovi za prestanak priznavanja finansijskog sredstva, što uključuje i sljedeće slučajeve:

- za neobezbijeđeno potraživanje kada je nad dužnikom otvoren stečajni postupak koji traje duže od jedne godine, ili ako dužnik kasni sa plaćanjem duže od dvije godine;
- za obezbijeđeno potraživanje, kada dužnik kasni sa plaćanjem duže od četiri godine, odnosno ako banka u tom periodu nije primila nijednu uplatu od realizacije kolaterala.

Pored vrednovanja stavki aktive i vanbilansnih stavki u skladu sa Međunarodnim računovodstvenim standardima, Banka je dužna da zavisno od vjerovatnoće ostvarivanja gubitka, stavke aktive klasifikuje u jednu od sljedećih klasifikacionih grupa:

1. grupu A – „dobra aktiva“; U klasifikacionu grupu „A“ klasifikuje se kredit i druga potraživanja kod kojih postoje čvrsto dokumentovani dokazi da će biti naplaćeni u skladu sa ugovorenim uslovima u punom iznosu.
2. grupu B – „aktiva sa posebnom napomenom“, sa podgrupama „B1“ i „B2“; U klasifikacionu grupu „B“ podgrupe „B1“ i „B2“ klasifikuje se kredit za koji postoji mala vjerovatnoća ostvarivanja gubitka, ali taj kredit mora biti predmet posebne pažnje banke, jer bi potencijalni rizik, ukoliko ne bi bio adekvatno praćen, mogao da dovede do slabijih perspektiva u pogledu njegove naplate.
3. grupu C – „substandardna aktiva“, sa podgrupama „C1“ i „C2“; U klasifikacionu grupu „C“ klasifikuje se kredit za koji postoji visoka vjerovatnoća ostvarivanja gubitka, zbog jasno utvrđenih slabosti koje ugrožavaju njegovu otplatu.
4. grupu D – „sumnjiva aktiva“; U klasifikacionu grupu „D“ klasifikuje se kredit za koji je naplata u cjelosti, imajući u vidu kreditnu sposobnost dužnika, vrijednost i mogućnost realizacije kolaterala, malo vjerovatna.
5. grupu E – „gubitak“; U klasifikacionu grupu E – „gubitak“ klasifikuje se kredit koje će biti u potpunosti nenaplativ, ili će biti naplaćen u neznatnom iznosu.

Iznos rezervi za potencijalne gubitke nije predviđen za plasmane Banke klasifikovane u kategoriju A. Procijenjeni iznos rezerve za potencijalne gubitke je obračunat primjenom procenata od 2% do 7% na plasmane klasifikovane u kategoriju B, od 20% do 40% na plasmane kategorije C, 70% na plasmane kategorije D i 100% na plasmane kategorije E.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.10. Umanjenje vrijednosti finansijskih sredstava (nastavak)

a) *Finansijska sredstva koja se priznaju po amortizovanoj vrijednosti (nastavak)*

Pozitivna razlika između obračunatih rezervacija za potencijalne gubitke i zbira iznosa ispravki vrijednosti za stavke bilansne aktive i rezervisanja za vanbilansne stavke, predstavlja potrebne rezerve za procijenjene gubitke.

Banka je dužna da pri usvajanju godišnjeg računa, iz ostvarene dobiti u tekućoj godini ili neraspoređene dobiti iz prethodnih godina, prenese na račun rezervi za procijenjene gubitke po regulatornom zahtjevu iznos koji odgovara potrebnoj rezervi za procijenjene gubitke.

U slučaju da Banka ne može da izdvoji na teret dobiti potrebne rezerve za procijenjene gubitke po regulatornom zahtjevu u punom iznosu, nedostajući iznos tih rezervi se evidentira na računu nedostajućih rezervi za procijenjene gubitke po regulatornom zahtjevu.

b) *Finansijska sredstva klasifikovana kao raspoloživa za prodaju*

Na datum svakog bilansa stanja Banka procjenjuje da li postoji objektivni dokaz da je umanjena vrijednost finansijskog sredstva raspoloživog za prodaju. U slučaju hartija od vrijednosti, značajan ili prolongiran pad fer vrijednosti ispod njihove nabavne vrijednosti smatra se indikatorom da je došlo do umanjenja njihove vrijednosti. Ukoliko postoji bilo koji od tih dokaza za finansijska sredstva raspoloživa za prodaju, kumulirani gubitak prenosi se iz kapitala u bilans uspjeha, kao rashod obezvrjeđenja. Gubici zbog umanjenja vrijednosti vlasničkih instrumenata priznati u bilansu uspjeha ne mogu se ukinuti kroz bilans uspjeha, kasnija povećanja fer vrijednosti nakon njihovog obezvrjeđenja priznaju se u okviru kapitala.

Ukoliko se u narednom periodu fer vrijednost dužničkog instrumenta klasifikovanog kao raspoloživog za prodaju poveća, i ukoliko se povećanje može objektivno povezati sa događajem nastalim nakon priznavanja gubitka po osnovu umanjenja vrijednosti u bilansu uspjeha, gubitak zbog umanjenja vrijednosti se ukida u bilansu uspjeha.

Činioci koji se uzimaju u obzir prilikom utvrđivanja gubitaka od umanjenja vrijednosti dužničkih instrumenata su:

- Neizvršenje ili kašnjenje u otplati glavnice ili kamate;
- Teškoće u likvidnosti emitenta;
- Kršenje ugovornih obaveza ili ugovornih uslova;
- Odlazak emitenta pod stečaj;
- Pogoršanje ekonomskih i tržišnih uslova; i
- Pad kreditnog rejtinga emitenta ispod prihvatljivog nivoa.

Gubitak po osnovu umanjenja vrijednosti, priznat u bilansu uspjeha, odmjeran je kao razlika između knjigovodstvene vrijednosti finansijskog sredstva i njegove sadašnje fer vrijednosti. Sadašnja fer vrijednost instrumenta je njegova tržišna vrijednost, odnosno njegov diskontovani budući tok gotovine kada tržišnu vrijednost nije moguće dobiti.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.10. Umanjenje vrijednosti finansijskih sredstava (nastavak)

c) Restrukturirani krediti

Gdje je moguće, Banka, zbog pogoršanja dužnikove kreditne sposobnosti, nastoji restrukturirati kredite umjesto da preuzme kolateral. Restrukturiranje može uključivati produženje roka otplate, smanjenje duga, sporazum o novim uslovima kreditiranja, preuzimanje potraživanja dužnika prema trećem licu, zamjenu postojećeg kredita novim i slične pogodnosti koje olakšavaju finansijsku poziciju dužnika. Nakon što su uslovi restrukturirani, kredit se više ne smatra dospjelim. Uprava kontinuirano analizira restrukturirane kredite kako bi se osiguralo da su ispunjeni svi kriterijumi, i da buduća plaćanja budu izvjesna. Kredit je i dalje predmet pojedinačnog ili kolektivnog procjenjivanja i ispravke vrijednosti, koja se računa korišćenjem izvorne efektivne kamatne stope kredita. Restrukturirani kredit kod koga nije došlo do promjene dužnika, Banka ne može klasifikovati u višu klasifikacionu grupu, sve dok se ne ostvari redovna otplata tokom perioda od najmanje tri mjeseca, nakon restrukturiranja kredita.

d) Sredstva vraćena u posjed

U određenim okolnostima, Banka, po osnovu neispunjenja ugovorne obaveze otplate duga, preuzima u posjed kolaterale koji su bili sredstvo obezbjeđenja po datom plasmanu. Banka evidentira primljena sredstva po nižoj od neto knjigovodstvene vrijednosti potraživanja ili tržišne vrijednosti sredstva obezbjeđenja umanjenoj za troškove prodaje i, u zavisnosti od namjene, klasifikuju u odgovarajuću kategoriju sredstava. Nakon početnog priznavanja preuzeta sredstva se odmjeravaju i izvještavaju u skladu sa politikom tih kategorija sredstava. Ukoliko nije drugačije navedeno, ova sredstva se iskazuju u okviru stavke „Ostala poslovna potraživanja“, jer ih Banka privremeno drži sa namjerom prodaje odmah kada je to moguće. Svi dobici / gubici od njihove prodaje iskazuju se u okviru stavke „Ostali prihodi“, odnosno „Ostali rashodi“.

3.11. Nematerijalna sredstva

Licence

Licence se iskazuju po nabavnoj vrijednosti, umanjenoj za akumuliranu ispravku vrijednosti. Amortizacija se priznaje primjenom proporcionalne metode kako bi se trošak licenci raspodijelio u toku njihovog procijenjenog vijeka upotrebe od 5 godina.

Računarski softver

Troškovi razvoja računarskog softvera kapitalizuju se u iznosu troškova nastalih prilikom stavljanja softvera u upotrebu. Ovi troškovi se amortizuju u toku njihovog procijenjenog vijeka upotrebe od 10 godina.

Amortizacija nematerijalnih ulaganja počinje onog trenutka kada nematerijalno ulaganje postane raspoloživo za upotrebu.

3.12. Nekretnine, postrojenja i oprema

Nekretnine, postrojenja i oprema iskazuju se po nabavnoj vrijednosti umanjenoj za akumuliranu ispravku vrijednosti. Nabavna vrijednost uključuje izdatke direktno pripisive nabavljenom sredstvu.

Rezidualna vrijednost i korisni vijek upotrebe sredstva se revidiraju, i po potrebi koriguju, na datum svakog bilansa stanja. Banka procjenjuje da li postoji objektivan dokaz da je umanjena vrijednost sredstva. Ukoliko postoji bilo koji od tih dokaza, vrši se procjena nadoknadivog iznosa. Nadoknadiv iznos je veći od neto prodajne cijene ili vrijednosti u upotrebi. Ukoliko je nadoknadiv iznos veći od knjigovodstvene vrijednosti, sredstvo ne bi trebalo da bude obezvrijeđeno.

Naknadni troškovi se uključuju u nabavnu vrijednost sredstva ili se priznaju kao posebno sredstvo, samo kada postoji vjerovatnoća da će Banka u budućnosti imati ekonomsku korist od tog sredstva i ako se njegova vrijednost može pouzdano utvrditi. Svi drugi troškovi održavanja terete ostale rashode poslovanja perioda u kome su nastali.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.12. Nekretnine, postrojenja i oprema (nastavak)

Amortizacija sredstava se obračunava primjenom proporcionalne metode kako bi se rasporedila njihova nabavna vrijednost do njihove rezidualne vrijednosti u toku njihovog procijenjenog vijeka trajanja. U tabeli koja slijedi dat je aproksimativan prikaz korišćenih godišnjih stopa amortizacije tokom 2016. i 2017. godine:

	%
Građevinski objekti	3
Računari i računarska oprema	20
Namještaj i oprema	10
Vozila	20
Ulaganje u tuđe objekte	20

Period amortizacije osnovnih sredstava počinje onda kada su sredstva raspoloživa za upotrebu. Dobici i gubici po osnovu otuđenja sredstva utvrđuju se kao razlika između novčanog priliva i knjigovodstvene vrijednosti i iskazuju se u bilansu uspjeha u okviru „Ostalih prihoda/(rashoda)“.

3.13. Stalna sredstva namijenjena prodaji

Stalna sredstva su klasifikovana kao sredstva koja se drže radi prodaje ako se njihova knjigovodstvena vrijednost prvenstveno nadoknađuje kroz transakciju prodaje, a ne kroz nastavak korišćenja. Ovaj uslov je ispunjen samo ako je prodaja vrlo vjerovatna i ako je sredstvo na raspolaganju za prodaju u trenutnom stanju. Prodaja mora biti završena u roku od jedne godine od datuma klasifikacije, izuzetno u dužem periodu, ukoliko je proces prodaje već otpočeo.

Stalna sredstva namijenjena prodaji se inicijalno priznaju po nižoj od knjigovodstvene vrijednosti prije razvrstavanja, ili fer vrijednosti umanjenoj za troškove prodaje. Nakon početnog priznavanja odmjeravaju se po fer vrijednosti, koju određuju ovlašteni procjenitelji, na osnovu trenutnih tržišnih cijena. Efekti od prodaje se u bilansu uspjeha prikazuju u okviru stavke „Ostali prihodi“, odnosno „Ostali rashodi“.

3.14. Investicione nekretnine

Nekretnine se klasifikuju u investicione nekretnine ako se ne koriste neposredno za obavljanje djelatnosti već se posjeduju sa namjenom izdavanja u poslovni zakup. Investicione nekretnine se inicijalno priznaju po nabavnoj vrijednosti koju, pored kupovne cijene čine davanja i neposredni troškovi koje je moguće neposredno pripisati nabavci. Nakon početnog priznavanja, investicione nekretnine se odmjeravaju po modelu fer vrijednosti koja se temelji na trenutnim tržišnim cijenama. Dobici i gubici iz naknadnog odmjeravanja po fer vrijednosti se priznaju u bilansu uspjeha.

3.15. Gotovina i gotovinski ekvivalenti

Gotovina i gotovinski ekvivalenti obuhvataju gotovinu u blagajni i bankomatima, visoko likvidna finansijska sredstva s dospijanjem manjim od tri mjeseca i novčana sredstva bez posebne namjene na računima kod Centralne banke Crne Gore, kao i sredstva kod domaćih i inostranih banaka.

3.16. Rezervisanja

Rezervisanja se priznaju onda kada:

- Banka ima sadašnju zakonsku ili izvedenu obavezu kao rezultat prethodnih događaja;
- je u većoj mjeri vjerovatno da će podmirenje obaveze iziskivati odliv sredstava; i
- se iznos obaveze može pouzdano procijeniti.

Rezervisanja se odmjeravaju po sadašnjoj vrijednosti izdataka potrebnih za izmirenje obaveza.

Rezervisanja se revidiraju na datum svakog bilansa stanja i koriguju tako da odražavaju najbolju sadašnju procjenu. Ukoliko više nije vjerovatno da će odliv sredstava koji generišu ekonomske koristi biti potreban za izmirenje date obaveze, rezervisanje se ukida preko bilansa uspjeha.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.17. Finansijske garancije

Finansijske garancije se na datum izdavanja priznaju po fer vrijednosti koja je jednaka iznosu primljene naknade. Primljena naknada se prenosi u bilans uspjeha u toku perioda trajanja ugovora primjenom proporcionalne metode. Obaveza banke po osnovu finansijskih garancija naknadno se odmjerava po vrijednosti većoj od:

- inicijalnog odmjeravanja, korigovanog za amortizaciju obračunatu sa ciljem da se prizna prihod od naknade ostvaren u toku važenja garancije; odnosno
- najbolje procjene izdatka koji je potreban za izmirenje obaveze.

3.18. Obaveze po kreditima

Obaveze po kreditima se inicijalno priznaju po fer vrijednosti, koja je obično jednaka nabavnoj vrijednosti, bez nastalih transakcionih troškova. U narednim periodima obaveze po kreditima se iskazuju po amortizovanoj vrijednosti. Sve razlike između ostvarenog priliva, umanjenog za transakcione troškove i iznosa otplata, priznaju se u bilansu uspjeha kao kamatni rashodi u periodu korišćenja kredita, primjenom metode efektivne kamatne stope.

3.19. Izdate dužničke hartije od vrijednosti

Izdate dužničke hartije od vrijednosti se inicijalno priznaju po fer vrijednosti uvećanoj za transakcione troškove koji se direktno pripisuju njihovom izdavanju.

Izdate dužničke hartije od vrijednosti se naknadno odmjeravaju po amortizovanoj vrijednosti. Kamate, diskonti i premije se priznaju u bilansu uspjeha kao rashodi kamata razgraničeni u toku perioda dospelja.

3.20. Primanja zaposlenih

a) *Kratkoročna primanja*

U skladu sa propisima koji se primjenjuju u Crnoj Gori, Banka je u obavezi da plaća doprinose državnim fondovima, kojima se obezbjeđuje socijalna sigurnost zaposlenih. Ove obaveze uključuju doprinose za zaposlene na teret poslodavca u iznosima obračunatim po relevantnim zakonskim propisima. Banka je i obavezna da od bruto zarada zaposlenih obustavi doprinose i da ih uplati državnim fondovima. Doprinosi se priznaju kao trošak perioda na koji se odnose, u okviru troškova rada. Banka nema zakonsku niti izvedenu obavezu za dalje plaćanje doprinosa državnim fondovima.

b) *Beneficije zaposlenih*

Beneficije zaposlenih uključuju naknade za penzionisanje i jubilarne nagrade.

Pravo na te naknade je obično uslovljeno preostalom dobi zaposlenog u radu do penzionisanja i/ili završetkom minimalnog perioda rada. Očekivani troškovi tih naknada su nastali u periodu od zapošljavanja. Otpremnine se isplaćuju pri raskidu radnog odnosa, poslije datuma redovnog penzionisanja ili kada zaposleni prihvati sporazumni raskid radnog odnosa kao višak radne snage u zamjenu za otpremninu.

Ukupni rashodi dugoročnih rezervisanja koji se odnose na buduće odlive po osnovu penzionisanja zaposlenih i jubilarnih nagrada procjenjuju se na osnovu aktuarskog obračuna. Za potrebe procjene Banka angažuje ovlašćenog aktuara, koji vrši obračun budućih obaveza, diskontovanjem procijenjenih budućih odliva, korišćenjem aktuarske metode projektovanja po jedinici prava.

Obaveze se odmjeravaju u visini sadašnje vrijednosti budućih izdataka, uzimajući u obzir rast budućih plata i drugih uslova, koji se raspodjeljuju na ugodnosti zaposlenih na osnovu prošlog i budućeg radnog vijeka. Naknade zaposlenima su uključene u bilans uspjeha u poziciju administrativni troškovi, kao troškovi rada, dok su kamate za obaveze po osnovu otpremnina pri odlasku u penziju, priznate kao rashodi kamata i slični rashodi. Te kamate predstavljaju promjenu sadašnje vrijednosti obaveze, koja nastaje usljed približavanja periodu dospelja za plaćanje.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.20. Primanja zaposlenih (nastavak)

c) Beneficije zaposlenih (nastavak)

Aktuarski dobici ili gubici po osnovu promjene aktuarskih demografskih i finansijskih pretpostavki i iskustvenih prilagođavanja (razlika između stvarnih i projektovanih isplata iz aktuarskih procjena) se priznaju u kapitalu, kao aktuarski dobici/gubici po osnovu rezervisanja za otpremnine i ne reklasifikuju se u bilans uspjeha.

3.21. Oporezivanje

Tekući porez na dobit

Porez na dobit se obračunava i plaća u skladu sa Zakonom o porezu na dobit pravnih lica („Sl. list CG“, br. 65/01, 12/02, 80/04, 40/08, 40/11, 14/12, 61/13, 55/16), primjenom propisane stope na iznos oporezive dobiti iskazane u poreskoj prijavi.

Iznos oporezive dobiti se utvrđuje usklađivanjem dobiti objelodanjene u bilansu uspjeha za iznose prihoda i rashoda u skladu sa odredbama Zakona o porezu na dobit pravnih lica. Rashod poreza na dobit se obračunava primjenom proporcionalne stope od 9% na iznos oporezive dobiti (2016: 9%).

Poreski propisi Crne Gore ne predviđaju da se poreski gubici iz tekućeg perioda mogu koristiti kao osnova za povraćaj poreza plaćenog u prethodnim periodima. Međutim, gubici iz tekućeg perioda iskazani u poreskom bilansu mogu se koristiti za umanjeње poreske osnovice budućih obračunskih perioda, ali ne duže od pet godina.

Odloženi porez na dobit

Odloženi porezi se obračunavaju primjenom metode utvrđivanja obaveza prema bilansu stanja za sve privremene razlike proizašle iz razlike između poreske vrijednosti sredstava i obaveza i njihove knjigovodstvene vrijednosti, iskazane za potrebe finansijskog izvještavanja.

Odložena poreska sredstva se priznaju za sve odbitne privremene razlike i poreske gubitke i kredite, koji se mogu prenositi u naredne fiskalne periode, do stepena do kojeg postoji vjerovatnoća da će budući oporezovani dobitak biti raspoloživ u odnosu na koji se odbitna privremena razlika može iskoristiti.

Odloženi porezi koji se odnose na ponovno odmjeravanje fer vrijednosti hartija od vrijednosti raspoloživih za prodaju priznaju se u okviru kapitala.

Za utvrđivanje odloženih poreskih sredstava ili obaveza koristi se važeća poreska stopa na dan bilansa.

3.22. Akcijski kapital

Uplaćeni akcijski kapital Banke predstavlja iznos novčanih sredstava uplaćenih od strane akcionara. Akcijski kapital Banke čine obične akcije i evidentiraju se kao posebna stavka u bilansu stanja.

Dividende od akcija se evidentiraju u okviru kapitala u periodu u kome je donijeta odluka o njihovoj isplati.

3.23. Poslovanje u tuđe ime i za tuđi račun

Banka vrši usluge čuvanja i upravljanja značajnim iznosom sredstava u ime i za račun pravnih i fizičkih lica uz zaračunavanje određene naknade za pomenute usluge. Pomenuta sredstva nisu uključena u bilansu stanja Banke. Pojednosti o poslovanju u tuđe ime i za tuđi račun su prikazane u Napomeni 36 d.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (nastavak)

3.24. Korišćenje procjena

Rukovodstvo vrši procjene i pretpostavke koje utiču na prikazane iznose sredstava i obaveza. Procjene i prosuđivanja kontinuirano se ocjenjuju i bazirane su na istorijskom iskustvu i ostalim faktorima uključujući očekivanja o budućim događajima koja se smatraju razumnim pod određenim uslovima. Najznačajnija korišćenja procjena i prosuđivanja su sljedeća:

Umanjenje vrijednosti kredita

Banka prati i provjerava kvalitet kreditnog portfolia mjesečno, kako na individualnoj tako i na portfeljskoj osnovi, sa ciljem tekuće procjene potrebne visine ispravke vrijednosti. Prilikom određivanja da li je potrebno proknjižiti gubitak po osnovu ispravke vrijednosti u bilansu uspjeha, Banka vrši procjenu da li postoji bilo koji indikator postojanja mjerljivog smanjenja u procijenjenim budućim novčanim tokovima koji proizilaze iz kreditnog portfolia, prije nego što smanjenje može biti identifikovano kod pojedinačnog kredita u portfoliu. Ovaj dokaz može uključiti bilo koje indikatore postojanja neželjene promjene u platežnom statusu zajmoprimca, kao i lokalne ekonomske uslove koji su u korelaciji sa neizvršenjem obaveza.

Rukovodstvo koristi procjene bazirane na istorijskim gubicima za sredstva sa karakteristikama kreditnog rizika i objektivnim dokazima obezvrjeđenja koji su slični onima u portfoliu prilikom planiranja svojih budućih novčanih tokova. Metodologija i pretpostavke koje se koriste u procjeni iznosa i tajminga budućih novčanih tokova, pregledaju se redovno, kako bi se uklonile sve razlike između procijenjenih gubitaka i stvarnih iskustava.

Budući tokovi gotovine od finansijskih sredstava procjenjuju se na odnosu prethodnih iskustava i gubitaka od sredstava izloženih kreditnom riziku, sličnih sredstvima banke. Pojedinačne procjene vrše se na osnovu projekcija budućih tokova gotovine uzimajući u obzir sve relevantne informacije koje se odnose na finansijsko stanje dužnika i njegovu platežnu sposobnost. Krediti koji nose manji rizik i krediti stanovništvu provjeravaju se kolektivno.

Fer vrijednost finansijskih instrumenata

Fer vrijednost finansijskih instrumenata kojima se trguje na aktivnom tržištu se dobija na osnovu objavljene tržišne cijene na datum odmjerenja.

Određivanje fer vrijednosti finansijske imovine i obaveza za koje ne postoji uočljiva tržišna cijena zahtijeva korišćenje različitih tehnika vrednovanja. Iako tehnike vrednovanja u dobroj mjeri odražavaju tržišne uslove na dan odmjerenja, isti se ipak mogu razikovati od tržišnih uslova prije i posle toga dana.

Za finansijske instrumente kojima se ne trguje često i koji imaju nisku cjenovnu transparentnost, fer vrijednost je manje objektivna i zahtijeva određene stepene varijacije u procjenjivanju koji zavise od likvidnosti, koncentracije, neizvjesnosti tržišnih faktora, cjenovnih pretpostavki i ostalih rizika koji utiču na određeni instrument. Promjena procjena tih faktora bi mogla uticati na prikazanu fer vrijednost finansijskih instrumenata namijenjenih za prodaju.

Dugoročne naknade zaposlenima

Trošak dugoročnih beneficija zaposlenih određen je na osnovu aktuarskog obračuna, uz primjenu aktuarskih pretpostavki: diskontna stopa, budući rast plata u skladu sa stopom inflacije i napredovanja, i rast plata po osnovu minulog rada, kao i promjene u broju zaposlenih koji stiču pravo za isplatu ugodnosti. S obzirom na dugoročnu prirodu ovih planova, procjene su predmet značajne neizvjesnosti.

Korisni vijek trajanja nematerijalne imovine, zgrada, postrojenja i opreme

Banka vrši pregled vijeka trajanja nematerijalnih ulaganja, zgrada, postrojenja i opreme u svakom periodu godišnjeg izvještavanja.

Sudski sporovi

Rukovodstvo Banke vrši procjenu iznosa rezervisanja za odliv sredstava po osnovu sudskih sporova na bazi procjene vjerovatnoće da će do odliva sredstava zaista doći prema ugovorenoj ili zakonskoj obavezi iz prošlih perioda.

4. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM

U svom poslovanju Banka je izložena sljedećim rizicima:

- Kreditni rizik
- Rizik likvidnosti
- Tržišni rizici
- Operativni rizici i
- Rizik zemlje

Okvir upravljanja rizikom

Odbor direktora ima sveobuhvatnu odgovornost za uspostavljanje i nadzor nad okvirom za upravljanje rizicima. Odbor direktora je osnovao Odbor za upravljanje aktivom i pasivom (ALCO), Kreditni odbor i Odbor za reviziju.

Politike upravljanja rizikom Banke su uspostavljene u cilju identifikacije i analize rizika sa kojima se suočava Banka, definisanja odgovarajućih limita u pogledu rizika, kao i nadzora rizika i pridržavanja limita. Politike i sistemi upravljanja rizikom se redovno sagledavaju kako bi odrazili promjene u tržišnim uslovima, proizvodima i uslugama koje se nude.

Odbor za reviziju je odgovoran za praćenje usklađenosti poslovanja Banke sa politikama i procedurama upravljanja rizikom, kao i za analizu adekvatnosti okvira za upravljanje rizikom sa aspekta rizika sa kojima je Banka suočena. Odboru za reviziju pomoć pruža Sektor interne revizije. Interna revizija sprovodi redovne i vanredne provjere procedura i kontrole upravljanja rizikom, a rezultate izvršenih provjera saopštava Odboru za reviziju.

Upravljanje finansijskim rizikom se bazira na organizacionoj samostalnosti, kvalitetnim procedurama i adekvatnom sistemu internih kontrola, a ima za cilj minimizaciju rizika u smislu postizanja projektovanih poslovnih i finansijskih rezultata i optimalnu upotrebu kapitala.

Proces upravljanja rizicima u Banci je, prije svega, regulisan Zakonom o bankama i podzakonskim aktima Centralne banke Crne Gore. Pored toga, proces upravljanja rizicima je regulisan i internim aktima koji definišu cilj upravljanja, metodologiju i način praćenja pojedinih vrsta rizika. Navedene interne akte usvaja Odbor direktora banke.

Banka kontinuirano sprovodi analize kredita velikih klijenata kao i predviđanja mogućih stresnih situacija. Osim pomenutog, Banka je uspostavila Sektor za restrukturiranje i Sektor upravljanja problematičnim plasmanima u cilju upravljanja i postizanja bolje naplativosti po kreditima klijenata sa sniženim kapacitetima za otplatu duga i nenaplativim kreditima.

Kod upravljanja tržišnim rizikom i operativnim rizikom, stepen izloženosti Banke ovoj vrsti rizika je nizak do umjeren. Na polju strukturne likvidnosti Banka je u skladu sa Politikom investiranja u hartije od vrijednosti bankarske knjige nastavila sa stvaranjem sekundarnih rezervi likvidnosti investirajući u državne obveznice zemalja sa visokim rejtingom i u državne zapise i obveznice Crne Gore.

4.1. Kreditni rizik

Kreditni rizik predstavlja rizik finansijskog gubitka u slučaju da klijent ili druga strana nisu u mogućnosti da ispune svoje ugovorne obaveze prema Banci i u najvećoj mjeri proističe iz kredita i plasmana komitentima i drugim bankama i ulaganja u dužničke hartije od vrijednosti. Za potrebe izvještavanja o upravljanju rizicima, Banka uzima u obzir i vrši konsolidaciju svih elemenata izloženosti kreditnom riziku (kao što su rizik neispunjenja obaveza pojedinačnog dužnika, rizik zemlje i rizik djelatnosti).

Kreditni portfelj Banke sastoji se od kredita, hartija od vrijednosti, kamata, naknada, depozita kod banaka i avansa, kao i izdatih garancija, otvorenih akreditiva, preuzetih i potencijalnih obaveza, itd, a u odnosu na preduzeća, banke, države, samostalne preduzetnike, građane i ostale komitente.

4. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM (nastavak)

4.1. Kreditni rizik (nastavak)

Prije odobravanja svakog pojedinačnog plasmana vrši se njegova klasifikacija i određuje limit zaduženja. Prilikom klasifikacije Banka primjenjuje internu metodologiju koja podrazumijeva analizu sposobnosti dužnika da uredno izmiruju sve obaveze prema Banci i drugim povjeriocima. Pri tom je potrebno uzeti u obzir kako menadžerske tako i finansijske sposobnosti dužnika, kao i informacije o kvalitetu i kvantitetu.

Pored navedenog, prilikom klasifikacije se uzima u obzir i dosadašnji odnos klijenta sa Bankom i mogućnost obezbjeđivanja instrumenata zaštite od rizika novčanih tokova koji su dovoljni za izmirenje obaveza, kao i drugi relevantni faktori kao što su informacije o opštem ekonomskom ciklusu, stanje i izgledi bankarskog sektora i položaj dužnika unutar sektora, usaglašenost namjene kredita sa djelatnošću dužnika.

Utvrđivanje iznosa obezvrjeđenja za bilansne stavke, vjerovatnog gubitka za vanbilansne stavke i rezervacija za potencijalne gubitke se sprovodi u skladu sa Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom u bankama („Sl. list CG“ 22/12, 55/12 i 57/13). Banka vrednuje stavke bilansne aktive i vanbilansne stavke u skladu sa Međunarodnim računovodstvenim standardima i iskazuje ih u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja i Odlukom CBCG o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom.

U smislu utvrđivanja iznosa obezvrjeđenja za bilansne stavke i vjerovatnog gubitka za vanbilansne stavke određuju se pojedinačno značajna potraživanja. Pojedinačno značajnim potraživanjem se smatra ukupna bruto izloženost banke prema jednom licu ili grupi povezanih lica koja je veća od 50 hilj EUR. Procjenu obezvrjeđenja stavki bilansne aktive i vjerovatnog gubitka po osnovu vanbilansnih stavki za pojedinačno značajna potraživanja, Banka je dužna da vrši na pojedinačnoj osnovi.

Procjena obezvrjeđenja bilansne aktive na pojedinačnoj osnovi obuhvata utvrđivanje postojanja objektivnog dokaza o obezvrjeđenju, procjene sadašnje vrijednosti budućih novčanih tokova i obračun iznosa toga obezvrjeđenja. Iznos obezvrjeđenja stavke bilansne aktive utvrđuje se kao razlika između knjigovodstvene vrijednosti potraživanja i sadašnje vrijednosti očekivanih budućih novčanih tokova po tom potraživanju. Procjena vjerovatnog gubitka po osnovu vanbilansnih stavki na pojedinačnoj osnovi obuhvata procjenu nadoknadivosti budućih novčanih odliva za svaku preuzetu vanbilansnu obavezu. Iznos vjerovatnog gubitka po osnovu vanbilansnih stavki je jednak sadašnjoj vrijednosti očekivanih nenadoknadivih budućih novčanih odliva po tim stavkama.

Pri procjeni na grupnoj osnovi, Banka grupiše potraživanja na osnovu kreditnog rejtinga i činjenice da li se radi o bilansnoj, odnosno vanbilansnoj izloženosti.

4. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM (nastavak)

4.1. Kreditni rizik (nastavak)

a) *Preuzete obaveze iz kreditnih sredstava*

Preuzete obaveze su instrumenti koji obezbjeđuju sredstva klijentima onda kada su im potrebna. Garancije i akreditivi, koji predstavljaju neopozivu pisanu obavezu Banke da će u ime svog klijenta platiti trećoj strani dogovoreni iznos u slučaju da njen klijent ne ispuni svoju obavezu plaćanja, nose isti rizik kao krediti. Kod kreditnog rizika u pogledu preuzetih obaveza po odobrenim a neiskorišćenim kreditima Banka je izložena potencijalnom gubitku u iznosu odobrenog a neiskorišćenog kredita. Međutim, vjerovatni iznos gubitka po osnovu kreditnog rizika je manji od ukupnog neiskorišćenog kredita, zbog toga što je većina preuzetih obaveza po odobrenim kreditima uslovljena ispunjavanjem određenih standarda od strane klijenata. Banka vrši nadzor ročnosti kreditnih obligacija s obzirom na to da duži period važenja istovremeno nosi i veći kreditni rizik.

b) *Interni bonitetni sistem*

Interni bonitetni sistem Banke definiše pet klasa izloženosti, A,B,C,D i E. Učešće svake klase u ukupnom portfoliju prikazano je niže :

	2017		2016	
	Kreditni i plasmani %	Ispravka vrijednosti %	Kreditni i plasmani %	Ispravka vrijednosti %
A	73,05%	8,81%	63,38%	6,05%
B	16,60%	12,97%	18,12%	9,65%
C	1,45%	3,82%	2,74%	5,41%
D+E	8,90%	74,40%	15,76%	78,89%
Ukupno	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Kreditni rejting odražava kreditnu sposobnost klijenta čija izloženost proističe iz finansijskog instrumenta.

Kreditni rejting kategorije „A” dodjeljuje se klijentima sa dobrom kreditnom sposobnošću kod kojih se ne očekuju problemi u otplati obaveza. Kreditni rejting kategorije „B” ukazuje na nešto slabiju finansijsku poziciju klijenta koja je privremenog karaktera i ne ukazuje na probleme u otplati obaveza. Kreditni rejting kategorije „C” ukazuje na nedovoljan nivo kapitala i visok stepen zaduženosti klijenta, odnosno na to da klijent nema dovoljan priliv tokova gotovine da izmiri svoje obaveze tako da kasni sa otplatom. Kategorije „D” i „E” odnose se na klijente sa evidentnim finansijskim poteškoćama odnosno klijente koji su u postupku prinudnog poravnanja, stečaja ili likvidacije. Očekuje se da ovi klijenti neće moći da izmire većinu ili bilo koju obavezu na osnovu tokova gotovine iz aktivnosti poslovanja. Klijenti klasifikovani u rejtinge „C”, „D”, „E” predstavljaju loše, odnosno tzv.nenaplative kredite.

4. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM (nastavak)

4.1. Kreditni rizik (nastavak)

c) *Maksimalna izloženost kreditnom riziku*

	31.12.2017.		
	Bruto maksimalna izloženost	Ispravka vrijednosti	Neto maksimalna izloženost
Kredit i potraživanja od banaka	38.548	-	38.548
Kredit i potraživanja od klijenata			
Kredit državi	33.487	(5)	33.482
Kredit finansijskim institucijama	1.332	(62)	1.270
Kredit fizičkim licima	177.497	(5.028)	172.469
Kreditna linija	850	(45)	805
Kreditne kartice	3.494	(232)	3.262
Stambeni kredit	87.879	(2.875)	85.004
Potrošački kredit	85.085	(1.866)	83.219
Ostali krediti fizičkim licima	189	(10)	179
Kredit pravnim licima	74.959	(14.561)	60.398
Kartice	331	(29)	302
Kredit malim i srednjim preduzećima	54.364	(4.945)	49.419
Kredit velikim preduzećima	20.264	(9.587)	10.677
Ukupno kredit i potraživanja od klijenata	287.275	(19.656)	267.619
Dužničke hartije od vrijednosti	49.125	-	49.125
Ostala finansijska potraživanja	1.039	(123)	916
Potencijalne obaveze	52.855	(487)	52.368
Akreditivi	1.336	(6)	1.330
Garancije	27.580	(164)	27.416
Ostale preuzete i potencijalne obaveze	23.939	(317)	23.622
UKUPNO	428.842	(20.266)	408.576

4. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM (nastavak)

4.1. Kreditni rizik (nastavak)

c) *Maksimalna izloženost kreditnom riziku (nastavak)*

	31.12.2016.		
	Bruto maksimalna izloženost	Ispravka vrijednosti	Neto maksimalna izloženost
Kredit i potraživanja od banaka	39.462	-	39.462
Kredit i potraživanja od clijenata			
Kredit državi	22.016	(196)	21.820
Kredit finansijskim institucijama	1.472	(62)	1.410
Kredit fizičkim licima	168.511	(7.466)	161.045
Kreditna linija	519	(24)	495
Kreditne kartice	3.725	(289)	3.436
Stambeni kredit	89.495	(4.660)	84.835
Potrošački krediti	74.535	(2.483)	72.052
Ostali krediti fizičkim licima	237	(10)	227
Kredit pravnim licima	97.550	(24.004)	73.546
Kartice	278	(34)	244
Kredit malim i srednjim preduzećima	81.555	(15.549)	66.006
Kredit velikim preduzećima	15.717	(8.421)	7.296
Ukupno kredit i potraživanja od clijenata	289.549	(31.728)	257.821
Dužničke hartije od vrijednosti	60.069	-	60.069
Ostala finansijska potraživanja	701	(80)	621
Potencijalne obaveze	49.588	(553)	49.035
Akreditivi	1.053	(3)	1.050
Garancije	28.106	(146)	27.960
Ostale preuzete i potencijalne obaveze	20.429	(404)	20.025
UKUPNO	439.369	(32.361)	407.008

Maksimalna izloženost kreditnom riziku predstavlja ukupnu izloženost Banke kreditnom riziku koja obuhvata: kredite i potraživanja od banaka, kredite državi, kredite finansijskim institucijama, kredite fizičkim licima, kredite pravnim licima, dužničke hartije od vrijednosti, ostala finansijska potraživanja i potencijalne obaveze. U gore navedenim tabelama dat je pregled bruto izloženosti, ispravke vrijednosti (iznos obezvrjeđenja) i neto izloženosti potraživanja.

Reprogramirani krediti

Reprogramirani krediti su iznosili EUR 25.426 hiljada na 31. decembar 2017. godine (na dan 31. decembar 2016. godine reprogramirani krediti su iznosili EUR 49.758 hiljada).

4. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM (nastavak)

4.1. Kreditni rizik (nastavak)

d) *Kredit i druga finansijska sredstva, koji nisu u kašnjenju i na koje nisu oblikovane ispravke vrijednosti i neto grupno ocijenjeni krediti i druga finansijska sredstva za A i B komitente koji nisu u kašnjenju.*

	A	B	C	D+E	31.12.2017. Ukupno
Kredit i potraživanja od banaka	38.548	-	-	-	38.548
Kredit i potraživanja od klijenata					
Kredit državi	21.303	74	-	-	21.377
Kredit finansijskim institucijama	1.222	-	-	-	1.222
Kredit fizičkim licima	125.677	13.119	-	-	138.796
Kreditna linija	10	-	-	-	10
Kreditne kartice	27	3	-	-	30
Stambeni krediti	55.644	8.583	-	-	64.227
Potrošački krediti	69.903	4.533	-	-	74.436
Ostali krediti fizičkim licima	93	-	-	-	93
Kredit pravnim licima	12.891	17.508	26	-	30.425
Kartice	-	-	-	-	-
Kredit malim i srednjim preduzećima	8.654	15.751	26	-	24.431
Kredit velikim preduzećima	4.237	1.757	-	-	5.994
Ukupno kredit i potraživanja od klijenata	161.093	30.701	26	-	191.820
Ostala finansijska potraživanja	579	154	-	11	744
Ukupno	200.220	30.855	26	11	231.112

	A	B	C	D + E	31.12.2016. Ukupno
Kredit i potraživanja od banaka	39.462	-	-	-	39.462
Kredit i potraživanja od klijenata					
Kredit državi	4.336	7	-	-	4.343
Kredit finansijskim institucijama	1.397	-	-	-	1.397
Kredit fizičkim licima	109.981	11.110	-	-	121.091
Kreditna linija	1	-	-	-	1
Kreditne kartice	31	4	-	-	35
Stambeni krediti	52.667	7.850	-	-	60.517
Potrošački krediti	57.151	3.256	-	-	60.407
Ostali krediti fizičkim licima	131	-	-	-	131
Kredit pravnim licima	13.779	22.263	-	-	36.042
Kartice	-	1	-	-	1
Kredit malim i srednjim preduzećima	13.020	20.913	-	-	33.933
Kredit velikim preduzećima	759	1.349	-	-	2.108
Ukupno kredit i potraživanja od klijenata	129.493	33.380	-	-	162.873
Ostala finansijska potraživanja	299	127	-	-	426
Ukupno	169.254	33.507	-	-	202.761

4. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM (nastavak)

4.1. Kreditni rizik (nastavak)

e) *Kredit i druga finansijska sredstva, koji su u kašnjenju i na koje nisu oblikovane ispravke vrijednosti, i neto grupno ocijenjeni krediti i druga finansijska sredstva za A i B komitente koji su u kašnjenju.*

	Do 30 dana	Do 90 dana	Preko 90 dana	31.12.2017. Ukupno
Kredit i potraživanja od klijenata				
Kredit državi	12.105	-	-	12.105
Kredit finansijskim institucijama	48	-	-	48
Kredit fizičkim licima	22.824	87	52	22.963
Kreditna linija	728	3	43	774
Kreditne kartice	3.089	15	1	3.105
Stambeni kredit	13.007	48	4	13.059
Potrošački kredit	5.958	21	4	5.983
Ostali kredit fizičkim licima	42	-	-	42
Kredit pravnim licima	22.336	57	1	22.394
Kartice	260	2	-	262
Kredit malim i srednjim preduzećima	17.966	55	1	18.022
Kredit velikim preduzećima	4.110	-	-	4.110
Ukupno kredit i potraživanja od klijenata	57.313	144	53	57.510
Ostala finansijska potraživanja	23	7	93	123
Ukupno	57.336	151	146	57.633
	Do 30 dana	Do 90 dana	Preko 90 dana	31.12.2016. Ukupno
Kredit i potraživanja od klijenata				
Kredit državi	17.476	-	1	17.477
Kredit finansijskim institucijama	13	-	-	13
Kredit fizičkim licima	24.627	128	2.141	26.896
Kreditna linija	443	3	43	489
Kreditne kartice	3.306	11	-	3.317
Stambeni kredit	15.462	63	9	15.534
Potrošački kredit	5.369	51	2.089	7.509
Ostali kredit fizičkim licima	47	-	-	47
Kredit pravnim licima	17.193	25	1	17.219
Kartice	191	11	-	202
Kredit malim i srednjim preduzećima	13.740	14	1	13.755
Kredit velikim preduzećima	3.262	-	-	3.262
Ukupno kredit i potraživanja od klijenata	59.309	153	2.143	61.605
Ostala finansijska potraživanja	23	9	129	161
Ukupno	59.332	162	2.272	61.766

U tabelama su obuhvaćeni i oni krediti koji imaju određena kašnjenja ali su obezbijeđeni prvoklasnim kolateralom.

4. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM (nastavak)

4.1. Kreditni rizik (nastavak)

f) Obezvrijeđeni finansijski instrumenti

Sljedeća tabela prikazuje finansijska sredstva koja su pojedinačno obezvrijeđena kao i finansijska sredstva koja su grupno obezvrijeđena i svrstana u kategorije loših plasmana, odnosno „C“, „D“ i „E“.

	31.12.2017.			31.12.2017.		
	Pojedinačno obezvrijeđeni krediti i plasmani			Grupno obezvrijeđeni krediti i plasmani		
	Bruto iznos	Ispravka vrijednosti	Neto izloženost	Bruto iznos	Ispravka vrijednosti	Neto izloženost
Kreditni i potraživanja od banaka	-	-	-	-	-	-
Kreditni i potraživanja od klijenata						
Kreditni državi	-	-	-	-	-	-
Kreditni finansijskim institucijama	-	-	-	-	-	-
Kreditni fizičkim licima	9.524	(2.016)	7.508	4.543	(1.341)	3.202
Kreditna linija	-	-	-	54	(33)	21
Kreditne kartice	27	(27)	-	290	(163)	127
Stambeni krediti	7.401	(1.615)	5.786	2.412	(480)	1.932
Potrošački krediti	2.096	(374)	1.722	1.734	(656)	1.078
Ostali krediti fizičkim licima	-	-	-	53	(9)	44
Kreditni pravnim licima	18.253	(11.367)	6.886	1.343	(650)	693
Kartice	-	-	-	60	(20)	40
Kreditni malim i srednjim preduzećima	8.579	(2.266)	6.313	1.283	(630)	653
Kreditni velikim preduzećima	9.674	(9.101)	573	-	(-)	-
Ukupno kreditni i potraživanja od klijenata	27.777	(13.383)	14.394	5.886	(1.991)	3.895
Ostala finansijska potraživanja	3	(2)	1	110	(61)	49
Ukupno	27.780	(13.385)	14.395	5.996	(2.052)	3.944

4. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM (nastavak)

4.1. Kreditni rizik (nastavak)

f) Obezvrijeđeni finansijski instrumenti (nastavak)

	Pojedinačno obezvrijeđeni krediti i plasmani			Grupno obezvrijeđeni krediti i plasmani		
	Bruto iznos	Ispravka vrijednosti	Neto izloženost	Bruto iznos	Ispravka vrijednosti	Neto izloženost
Kreditni rizik						
Kredit i potraživanja od banaka	-	-	-	-	-	-
Kredit i potraživanja od klijenata						
Kredit državi	-	-	-	-	-	-
Kredit finansijskim institucijama	-	-	-	-	-	-
Kredit fizičkim licima	14.122	(3.987)	10.135	4.199	(1.276)	2.923
Kreditna linija	-	-	-	18	(13)	5
Kreditne kartice	42	(40)	2	257	(175)	82
Stambeni krediti	10.252	(3.208)	7.044	2.205	(465)	1.740
Potrošački krediti	3.828	(739)	3.089	1.660	(613)	1.047
Ostali krediti fizičkim licima	-	-	-	59	(10)	49
Kredit pravnim licima	39.992	(20.699)	19.293	1.775	(783)	992
Kartice	5	(5)	-	63	(22)	41
Kredit malim i srednjim preduzećima	29.918	(12.526)	17.392	1.669	(743)	926
Kredit velikim preduzećima	10.069	(8.168)	1.901	43	(18)	25
Ukupno kredit i potraživanja od klijenata	54.114	(24.686)	29.428	5.974	(2.059)	3.915
Ostala finansijska potraživanja	25	(23)	2	69	(37)	32
Ukupno	54.139	(24.709)	29.430	6.043	(2.096)	3.947

Politika otpisa

U skladu sa svojom računovodstvenom politikom Banka vrši prenos potraživanja u vanbilans, na internu evidenciju, ukoliko u postupku naplate potraživanja ocijeni da vrijednost potraživanja, mjerena po amortizovanoj vrijednosti, neće biti nadoknađena i ako su ispunjeni uslovi za prestanak priznavanja finansijskog sredstva, propisani Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom u bankama.

4. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM (nastavak)

4.1. Kreditni rizik (nastavak)

g) *Finansijski efekat kolaterala za kredite i plasmane*

31.12.2017.

	Kredit i ostala finansijska aktiva u potpunosti ili više obezbijeđeni kolateralom		Kredit i ostala finansijska aktiva koji nisu u potpunosti obezbijeđeni kolateralom		Kredit i ostala finansijska aktiva koji nisu obezbijeđeni kolateralom	Ukupna knjigovodstvena vrijednost kredita i ostalih finansijskih sredstava	Ukupna fer vrijednost kolaterala
	Neto knjigovodstvena vrijednost kredita i ostale finansijske aktive	Fer vrijednost kolaterala	Neto knjigovodstvena vrijednost kredita i ostale finansijske aktive	Fer vrijednost kolaterala	Neto knjigovodstvena vrijednost kredita i ostale finansijske aktive		
Kredit i potraživanja od banaka	-	-	-	-	38.548	38.548	-
Kredit i potraživanja od klijenata							
Kredit državi	33.482	54.196	-	-	-	33.482	54.196
Kredit finansijskim institucijama	-	-	48	50	1.222	1.270	50
Kredit fizičkim licima	167.533	623.481	1.049	519	3.887	172.469	624.000
Kreditna linija	-	-	-	-	805	805	-
Kreditne kartice	41	89	564	129	2.657	3.262	218
Stambeni krediti	85.000	401.415	-	-	4	85.004	401.415
Potrošački krediti	82.313	220.300	485	390	421	83.219	220.690
Ostali krediti fizičkim licima	179	1.677	-	-	-	179	1.677
Kredit pravnim licima	56.668	355.477	2.502	2.551	1.228	60.398	358.028
Kartice	-	-	1	1	301	302	1
Kredit malim i srednjim preduzećima	46.741	215.183	2.493	2.548	185	49.419	217.731
Kredit velikim preduzećima	9.927	140.294	8	2	742	10.677	140.296
Ostala finansijska potraživanja	3	96	9	7	905	917	103
Ukupno	257.686	1.033.250	3.608	3.127	45.790	307.084	1.036.377

4. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM (nastavak)

4.1. Kreditni rizik (nastavak)

g) Finansijski efekat kolaterala za kredite i plasmane (nastavak)

31.12.2016.

	Kredit i ostala finansijska aktiva u potpunosti ili više obezbijeđeni kolateralom		Kredit i ostala finansijska aktiva koji nisu u potpunosti obezbijeđeni kolateralom		Kredit i ostala finansijska aktiva koji nisu obezbijeđeni kolateralom	Ukupna knjigovodstvena vrijednost kredita i ostalih finansijskih sredstava	Ukupna fer vrijednost kolaterala
	Neto knjigovodstvena vrijednost kredita i ostale finansijske aktive	Fer vrijednost kolaterala	Neto knjigovodstvena vrijednost kredita i ostale finansijske aktive	Fer vrijednost kolaterala	Neto knjigovodstvena vrijednost kredita i ostale finansijske aktive		
Kredit i potraživanja od banaka	-	-	-	-	39.462	39.462	-
Kredit i potraživanja od klijenata							
Kredit državi	21.820	39.147	-	-	-	21.820	39.147
Kredit finansijskim institucijama	-	-	13	13	1.397	1.410	13
Kredit fizičkim licima	155.283	617.805	977	295	4.785	161.045	618.100
Kreditna linija	-	-	-	-	495	495	-
Kreditne kartice	52	71	721	157	2.663	3.436	228
Stambeni krediti	84.548	405.357	73	11	214	84.835	405.368
Potrošački krediti	70.458	210.640	183	127	1.411	72.052	210.767
Ostali krediti fizičkim licima	225	1.737	-	-	2	227	1.737
Kredit pravnim licima	70.123	383.201	2.776	2.763	647	73.546	385.964
Kartice	-	-	-	-	244	244	-
Kredit malim i srednjim preduzećima	63.712	311.490	1.891	1.928	403	66.006	313.418
Kredit velikim preduzećima	6.411	71.711	885	835	-	7.296	72.546
Ostala finansijska potraživanja	10	9.943	8	8	603	621	9.951
Ukupno	247.236	1.050.096	3.774	3.079	46.894	297.904	1.053.175

4. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM (nastavak)

4.1. Kreditni rizik (nastavak)

g) *Finansijski efekat kolaterala za kredite i plasmane (nastavak)*

Banka uzima različita sredstva obezbjeđenja kredita da bi umanjila kreditni rizik. Odluka o vrsti i vrijednosti kolaterala zavisi od analize komitenta i potencijalnog plasmana. Uzimanjem sredstava obezbjeđenja Banka smanjuje rizik od potencijalne nemogućnosti klijenta da na vrijeme izvrši obaveze plaćanja. Objelodanjenu fer vrijednost kolaterala utvrđuje interni ovlašćeni procjenitelj. Objelodanjena fer vrijednost kolaterala predstavlja vrijednost koja se može realizovati od strane zakonskih vlasnika sredstava. Obezbjeđivanje finansijskih instrumenata koji se vode po amortizacionoj vrijednosti je determinisano fer vrijednošću kolaterala.

Finansijski instrumenti kojima je prekoračen rok dospijeca ali nisu obezvrijeđeni jesu oni finansijski instrumenti kod kojih je prekoračen rok ugovornih dospjeca glavnice i kamate, ali Banka smatra da njihovo umanjeње vrijednosti nije adekvatno na osnovu količine raspoloživih prvoklasnih instrumenata obezbjeđenja (zaloga depozita).

Iako su krediti pokriveni kolateralom, može doći do obezvrijeđenja kredita ukoliko se određeni dio kolaterala ne može prodati usljed administrativnih i drugih ograničenja, što može dovesti do produženja vremenskog perioda potrebnog za prodaju kolaterala.

h) *Analiza finansijskih instrumenata po geografskim sektorima*

31.12.2017.

	Slovenija	EU	Bosna i Hercegovina	Crna Gora	Ostalo	Ukupno
Kredit i potraživanja od banaka	27.763	10.743	-	-	42	38.548
Kredit državi	-	-	-	33.482	-	33.482
Kredit finansijskim organizacijama	-	1.222	-	48	-	1.270
Kredit fizičkim licima	111	208	-	171.547	603	172.469
Kredit pravnim licima	-	-	-	60.398	-	60.398
Dužničke hartije od vrijednosti	-	-	-	49.125	-	49.125
Ostala finansijska potraživanja	23	-	-	864	30	917
Ostale preuzete obaveze	65	30	-	51.947	326	52.368
Ukupno	27.962	12.203	-	367.411	1.001	408.577

31.12.2016.

	Slovenija	EU	Bosna i Hercegovina	Crna Gora	Ostalo	Ukupno
Kredit i potraživanja od banaka	27.193	11.439	151	-	679	39.462
Kredit državi	-	-	-	21.820	-	21.820
Kredit finansijskim organizacijama	-	1.398	-	12	-	1.410
Kredit fizičkim licima	122	33	-	160.364	526	161.045
Kredit pravnim licima	-	-	-	73.546	-	73.546
Dužničke hartije od vrijednosti raspoložive za prodaju	6.112	-	-	53.957	-	60.069
Ostala finansijska potraživanja	8	-	-	590	23	621
Ostale preuzete obaveze	66	30	-	48.847	92	49.035
Ukupno	33.501	12.900	151	359.136	1.320	407.008

4. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM (nastavak)

4.1. Kreditni rizik (nastavak)

i) Analiza kreditnog rizika po privrednim sektorima

Banka prati koncentraciju kreditnog rizika po privrednim sektorima. Analiza koncentracije kreditnog rizika na dan 31. decembra prikazana je u sljedećoj tabeli:

	31.12.2017.		31.12.2016.	
	Neto krediti	%	Neto krediti	%
Banke	38.548	12,59%	39.462	13,27%
Finansije	1.270	0,41%	1.410	0,47%
Javna uprava	33.482	10,94%	21.820	7,34%
Stanovništvo	172.469	56,33%	161.045	54,18%
Građevinski sektor	9.026	2,95%	10.898	3,67%
Industrijski sektor	5.327	1,74%	4.637	1,56%
Poljoprivreda	44	0,01%	199	0,07%
Rudarstvo	1.556	0,51%	779	0,26%
Usluge	3.990	1,30%	7.464	2,51%
Ugostiteljstvo	5.182	1,69%	9.555	3,21%
Saobraćaj i komunikacije	3.113	1,02%	2.367	0,80%
Trgovina	32.160	10,51%	37.647	12,66%
Ukupno	306.167	100,00%	297.283	100,00%

4.2. Rizik likvidnosti

Upravljanje likvidnošću na operativnom, strukturnom i strateškom nivou regulisano je Politikom upravljanja likvidnošću.

Politika upravljanja likvidnošću definiše rizik likvidnosti, određuje metode i procedure za adekvatno mjerenje i upravljanje rizikom likvidnosti, definiše dužnosti i obaveze organa Banke u sistemu upravljanja rizikom likvidnosti, utvrđuje metode vršenja pregleda trenutnog stanja likvidnosti i budućih tokova gotovine, kao i mjere za ostvarivanje ciljeva optimalne likvidnosti Banke.

Plan za upravljanje likvidnošću u nepredviđenim situacijama, kao dio Politike upravljanja likvidnošću, utvrđuje smjernice i plan aktivnosti koje imaju za cilj prepoznavanje problema i iznalaženje najboljih rješenja u uslovima nastanka nepredviđenih okolnosti, odnosno održavanje likvidnosti koja garantuje nesmetano obavljanje poslova i zaštitu interesa deponenata, povjerilaca i akcionara Banke.

Procedura za upravljanje rizikom likvidnosti, koja je takođe dio Politike upravljanja likvidnošću, ima za cilj uspostavljanje mehanizama praćenja i održavanja dnevne, kao i likvidnosti na kratak rok, kroz sagledavanje odnosa kratkoročne aktive i pasive Banke i uspostavljanje mjera i postupaka za održavanje njihove adekvatne ročne usklađenosti.

Glavni ciljevi na polju upravljanja rizikom likvidnosti su:

- održavanje kratkoročne i dugoročne likvidnosti;
- izmirenje svih dospjelih obaveza;
- korišćenje najpovoljnijih sredstava za izmirenje dospjelih obaveza;
- poštovanje zakonskih propisa odnosno standarda na nivou NLB Grupe kao i internih kriterijuma i ciljeva u skladu sa Politikom i drugim aktima Banke kojima se uređuje oblast likvidnosti.

Banka jednom mjesečno izrađuje projekciju likvidnosti u narednom jednogodišnjem periodu u različitim situacijama, korišćenjem više vrsta scenarija i to: osnovni scenario (baseline), umjereni scenario (moderate) i nepovoljni scenario (adverse). Takođe, mjesečno se prate vrijednosti većeg broja pokazatelja strukturne likvidnosti i provjerava njihova usklađenost sa uspostavljenim limitima.

4. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM (nastavak)

4.2. Rizik likvidnosti (nastavak)

Jednom mjesečno vrše se i stres testovi likvidnosti, koji se koriste kako bi se identifikovali potencijalni negativni događaji na likvidonosnu sposobnost Banke. U zavisnosti od ozbiljnosti negativnih događaja, stres testiranje likvidnosti je komplementaran instrument za upravljanje rizikom likvidnosti. Koristeći stres testove, određuju se izloženosti na šokove i koliko šokovi mogu uticati na poslovanje banke. Stres testovi bi trebalo da upozore Banku na buduće neočekivane odlive likvidnih rezervi.

Banka upravlja likvidnošću na:

- a) operativnom nivou;
- b) strukturnom nivou;
- c) strateškom nivou.

Upravljanje likvidnošću na operativnom nivou postiže se kroz:

- dnevno praćenje sredstava i obaveza tj. planiranjem dnevnih priliva i odliva;
- dnevno praćenje kretanja depozita i kredita;
- planiranjem novčanih tokova po danima za period narednih mjesec dana;
- praćenjem i mjerenjem osnovnih indikatora likvidnosti na dnevnom nivou;
- praćenjem koncentracije većih depozita i aktivnom saradnjom sa najznačajnijim deponentima u cilju blagovremene najave priliva/odliva sredstava.
- Intraday Liquidity Management

Upravljanje likvidnošću na strukturnom nivou postiže se kroz:

- praćenje i mjerenje ročne usklađenosti sredstava i izvora sredstava;
- praćenje i mjerenje stabilnosti a vista depozita;
- definisanje pokazatelja strukturne likvidnosti i njihovo redovno izračunavanje i praćenje;
- definisanje optimalne ili granične vrijednosti pojedinačnih pokazatelja strukturne likvidnosti;
- praćenje trenda odabranih pokazatelja strukturne likvidnosti;
- izradu analiza i predloga za izmjenu strukture likvidnosti iskaza o finansijskom položaju koji mogu uticati na stepen izloženosti riziku likvidnosti,
- sprovođenje stres testova za likvidnost;
- izradu Scoring modela za identifikaciju i praćenje rizika likvidnosti

Upravljanje likvidnošću na strateškom nivou postiže se kroz:

- pripremu projekcija likvidnosti, tj. priprema većeg broja scenarija kretanja stavki bilansa stanja u narednom jednogodišnjem periodu;
- pripremu predloga i mjera za pokriće negativnih gepova likvidnosti (u okviru projekcija likvidnosti);
- ILAAP (Internal liquidity Adequacy Assessment Process)

Likvidnost Banke je predmet svakodnevnog razmatranja Komisije za likvidnost, dok se jednom mjesečno održavaju sjednice Odbora za upravljanje bilansnim odnosima i kapitalom i Odbora direktora na kojima se razmatraju Izvještaj o upravljanju likvidnošću i Izvještaj o upravljanju rizicima.

4. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM (nastavak)

4.2. Rizik likvidnosti (nastavak)

Tokovi gotovine iz neizvedenih finansijskih instrumenata

U tabeli koja slijedi prikazani su novčani tokovi po osnovu neizvedenih finansijskih instrumenata u odnosu na preostalo dospjeće na kraju godine. Objelodanjeni iznosi predstavljaju preostale nediskontovane tokove gotovine.

						31.12.2017.
	Do 1 mjeseca	1 - 3 mjeseca	3 - 12 mjeseca	1 - 5 godina	Preko 5 godina	Ukupno
Novčana sredstva i računi						
depozita kod centralnih banaka	65.388	-	-	13.500	-	78.888
Investicione hartije od vrijednosti	3.147	378	-	50.467	1.433	55.425
Kredit i potraživanja od banaka	38.548	-	-	-	-	38.548
Kredit i potraživanja od klijenata	15.736	12.053	67.035	140.782	93.283	328.889
Ostala potraživanja	1.359	-	-	10.042	-	11.401
Ukupno finansijska sredstva	124.178	12.431	67.035	214.791	94.716	513.151
Depoziti banaka	1.908	-	-	-	-	1.908
Pozajmljena sredstva od banaka						
Depoziti klijenata	265.194	16.890	61.362	18.308	83	361.837
Pozajmljena sredstva od ostalih klijenata	752	595	3.169	5.203	4.810	14.529
Subordinisani dug	-	-	473	5.513	-	5.986
Ukupno finansijske obaveze	267.854	17.485	65.004	29.024	4.893	384.260
Potencijalne obaveze	10.639	6.685	25.684	9.847	-	52.855
Izloženost riziku likvidnosti	(154.315)	(11.739)	(23.653)	175.920	89.823	76.036

						31.12.2016.
	do 1 mjeseca	1 - 3 mjeseca	3 - 12 mjeseca	1 - 5 godina	preko 5 godina	Ukupno
Novčana sredstva i računi						
depozita kod centralnih banaka	75.990	-	-	17.442	-	93.432
Kredit i potraživanja od banaka	39.462	-	-	-	-	39.462
Kredit i potraživanja od klijenata	37.403	10.308	58.950	124.233	86.839	317.733
Investicione hartije od vrijednosti	-	2.259	6.217	61.480	1.165	71.121
Ostala potraživanja	1.107	-	-	9.401	-	10.508
Ukupno finansijska sredstva	153.962	12.567	65.167	212.556	88.004	532.256
Depoziti banaka	1.690	-	-	-	-	1.690
Depoziti klijenata	244.293	21.216	78.689	19.927	14	364.139
Pozajmljena sredstva od ostalih klijenata	710	675	4.001	8.711	4.126	18.223
Subordinisani dug	-	-	4.713	5.854	-	10.567
Ukupno finansijske obaveze	246.693	21.891	87.403	34.492	4.140	394.619
Potencijalne obaveze	11.178	5.380	22.543	10.487	-	49.588
Izloženost riziku likvidnosti	(103.909)	(14.704)	(44.779)	167.577	83.864	88.049

4. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM (nastavak)

4.3. Tržišni rizik

Izloženost tržišnim rizicima predstavlja rizik da će fer vrijednost budućih tokova gotovine finansijskih instrumenata fluktuirati kao posljedica kolebanja tržišnih stopa odnosno cijena i kamatnih stopa, deviznih kurseva ili cijena hartija od vrijednosti. Upravljanje tržišnim rizikom predstavlja proces praćenja i mjerenja pomenute izloženosti u cilju maksimalnog smanjenja negativnih posledica uzrokovanih kolebanjem tržišnih cijena.

a) *Rizik promjene kamatnih stopa*

Upravljanje rizikom od promjene kamatnih stopa u Bankarskoj knjizi se vrši na osnovu metoda mjerenja osjetljivosti neto kamatnih prihoda (ΔNII) na promjenu kamatne stope, mjerenja osjetljivosti ekonomske vrijednosti kapitala - Basis Point Value (BPV) metodologija i standardizovanog kamatnog šoka.

Mjerenje osjetljivosti neto kamatnih prihoda i ekonomske vrijednosti kapitala na promjenu tržišnih kamatnih stopa zasniva se na analizi kamatnih gapova. Gap analiza se odnosi na tehniku mjerenja rizika od promjene kamatnih stopa pomoću koje se sredstva, obaveze i vanbilansna aktiva raspoređuju u odgovarajuće vremenske okvire prema datumu ponovnog određivanja cijena (za instrumente sa varijabilnom kamatnom stopom) ili datumu dospelja (za instrumente sa fiksnom kamatnom stopom), u zavisnosti od toga koji je raniji.

Sredstva i obaveze koje nemaju definisan datum dospelja (npr. depoziti po viđenju) ili im datumi dospelja variraju u odnosu na originalne datume dospelja definisane ugovorom svrstavaju se u odgovarajuće vremenske okvire na osnovu procjene i prethodnog iskustva Banke.

U cilju što adekvatnijeg mjerenja i upravljanja rizikom od promjene kamatnih stopa koristi se metoda vrijednosti baznog poena (Basis Point Value) koja služi za mjerenje osjetljivosti finansijskih instrumenata na promjenu tržišnih kamatnih stopa. Na osnovu ove metode procjenjuje se koliko će se promijeniti vrijednost pozicije ukoliko se tržišne kamatne stope promjene za +/- 100 odnosno 200 baznih poena.

Na osnovu ΔNII metoda vrši se procjena uticaja promjene kamatnih stopa na tržištu na neto kamatni prihod Banke. Na osnovu otvorenih kratkoročnih kamatnih pozicija izračunatih gap analizom procjenjuju se promjene očekivanih kamatnih prihoda koje su posljedica anticipiranih promjena tržišnih kamatnih stopa.

Banka je dužna da mjeri i prati uticaj rizika kamatne stope na promjenu ekonomske vrijednosti bankarske knjige, korišćenjem standardizovanog kamatnog šoka, i to pojedinačno po svim značajnim valutama, a po ostalim valutama zbirno. Rizikom ponderisana pozicija bankarske knjige dobijena na ovaj način, predstavlja procjenu iznosa promjene vrijednosti pozicije u slučaju promjene tržišnih kamatnih stopa za 200 baznih poena.

Analiza bilansa uspjeha Banke na povećanje ili smanjenje kamatnih stopa na tržištu je kako slijedi:

	Osjetljivost bilansa uspjeha	
	2017	2016
Osjetljivost na promjenu kamatnih stopa		
Smanjenje bazičnih poena		
Paralelna promjena od -100 bazičnih poena	(1.187)	(792)
Paralelna promjena od -200 bazičnih poena	(2.367)	(1.593)
	Osjetljivost bilansa uspjeha	
	2017	2016
Osjetljivost na promjenu kamatnih stopa		
Povećanje bazičnih poena		
Paralelna promjena od +100 bazičnih poena	728	195
Paralelna promjena od +200 bazičnih poena	1.457	392

4. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM (nastavak)

4.3. Tržišni rizik (nastavak)

a) Rizik promjene kamatnih stopa (nastavak)

Glavno sredstvo upravljanja izloženošću riziku od promjene kamatnih stopa jeste upravljanje kamatonosnom aktivom i pasivom. Odbor za upravljanje bilansnim odnosima i kapitalom usvaja, na prijedlog stručnih službi, strategiju korigovanja stavki aktive i pasive prema predviđenim promjenama u tržišnim kamatnim stopama, a prvenstveno vodeći računa da se Banka zaštiti od promjena kamatnih stopa.

Banka upravlja tržišnim rizikom kroz upravljanje bilansnim pozicijama, i to:

- upravljanjem portfeljom dužničkih hartija od vrijednosti;
- uvođenjem novog i posebnog tretmana postojećih bankarskih proizvoda;
- upravljanjem ročnošću postojećih bilansnih stavki.

Portfelj dužničkih hartija od vrijednosti mora da ispunjava kriterijume, odnosno limite postavljene internom Politikom upravljanja i strategijom investiranja u dužničke hartije od vrijednosti bankarske knjige. Njihova svrha je obezbjeđivanje sekundarne likvidnosti i limitiranje izloženosti riziku od promjene kamatnih stopa.

Banka je postavila limite za izloženost riziku kamatne stope, čija ispunjenost se provjerava na mjesečnom nivou.

U sljedećim tabelama prikazana je izloženost Banke riziku od promjene kamatnih stopa primjenom metode mjerenja osjetljivosti kamatnih stopa. U tabelama su prikazane i knjigovodstvene vrijednosti finansijskih instrumenata Banke koji su grupisani u kategorije na osnovu ranijeg od datuma ponovnog utvrđivanja cijena odnosno datuma dospjeća.

31.12.2017.

	<u>Do 1</u> <u>mjeseca</u>	<u>1 - 3</u> <u>mjeseca</u>	<u>3 - 12</u> <u>mjeseca</u>	<u>1 - 5</u> <u>godina</u>	<u>Preko 5</u> <u>godina</u>	<u>Nekama-</u> <u>tonosno</u>	<u>Ukupno</u>
Novčana sredstva i računi depozita kod centralnih banaka	13.501	-	-	-	-	65.387	78.888
Investicione hartije od vrijednosti	3.147	-	-	45.977	-	1.433	50.557
Kredit i potraživanja od banaka	38.548	-	-	-	-	-	38.548
Kredit i potraživanja od klijenata	91.312	24.200	62.511	55.207	34.389	-	267.619
Ukupno finansijska sredstva	146.508	24.200	62.511	101.184	34.389	66.820	435.612
Depoziti banaka	-	579	-	-	-	1.329	1.908
Depoziti klijenata	264.163	16.508	59.824	17.799	79	1.362	359.735
Pozajmljena sredstva od ostalih klijenata	750	555	3.009	4.903	4.589	-	13.806
Subordinisani dug	-	-	5.132	-	-	-	5.132
Ukupno finansijske obaveze	264.913	17.642	67.965	22.702	4.668	2.691	380.581
Izloženost riziku promjene kamatnih stopa	(118.405)	6.558	(5.454)	78.482	29.721	64.129	55.031

4. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM (nastavak)

4.3. Tržišni rizik (nastavak)

a) Rizik promjene kamatnih stopa (nastavak)

31.12.2016.

	<u>Do 1</u> <u>mjeseca</u>	<u>1 - 3</u> <u>mjeseca</u>	<u>3 - 12</u> <u>mjeseca</u>	<u>1 - 5</u> <u>godina</u>	<u>Preko 5</u> <u>godina</u>	<u>Nekama-</u> <u>tonosno</u>	<u>Ukupno</u>
Novčana sredstva i računi depozita kod centralnih banaka	5.034	-	-	-	-	88.398	93.432
Investicione hartije od vrijednosti	-	-	6.112	53.956	-	1.165	61.233
Kredit i potraživanja od banaka	39.462	-	-	-	-	-	39.462
Kredit i potraživanja od klijenata	94.249	10.339	59.792	59.272	34.169	-	257.821
Ukupno finansijska sredstva	138.745	10.339	65.904	113.228	34.169	89.563	451.948
Depoziti banaka	-	563	-	-	-	1.127	1.690
Pozajmljena sredstva od banaka	-	-	-	-	-	-	-
Depoziti klijenata	244.518	20.667	76.470	19.045	11	490	361.201
Pozajmljena sredstva od ostalih klijenata	687	625	3.747	8.305	3.925	-	17.289
Subordinisani dug	-	-	9.158	-	-	-	9.158
Ukupno finansijske obaveze	245.205	21.855	89.375	27.350	3.936	1.617	389.338
Izloženost riziku promjene kamatnih stopa	(106.460)	(11.516)	(23.471)	85.878	30.233	87.946	62.610

4. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM (nastavak)

4.3. Tržišni rizik (nastavak)

b) Valutni rizik

Valutni rizik predstavlja izloženost Banke promjenama deviznih kurseva i negativnom uticaju koji pomenute promjene mogu imati na poslovni rezultat Banke u lokalnoj valuti. Valutni rizik nastaje kada Banka ima otvorenu poziciju koja može dovesti do gubitka kao posljedica promjena deviznih kurseva, promjene kursa eura u odnosu na druge valute kao i promjene cijene zlata. Banka upravlja deviznim rizikom kroz upravljanje valutnom strukturom aktive i pasive u skladu sa očekivanim promjenama deviznih kurseva.

Banka ima program, politike i procedure za upravljanje deviznim rizikom u kojima su definisani: uslovi, ciljevi i principi obavljanja aktivnosti deviznog poslovanja, opis aktivnosti deviznog poslovanja, minimalni standardi za upravljanje deviznim rizikom, ovlaštenje za obavljanje aktivnosti deviznog poslovanja, procedure za upravljanje aktivnostima deviznog poslovanja i kontrolu nad deviznim rizikom kao i procedure izvještavanja.

Ciljevi Banke u pogledu aktivnosti deviznog poslovanja su usmjereni na:

- upravljanje deviznim rizikom i izvještavanje u skladu sa standardima NLB Grupe;
- kontinuirani nadzor i izvještavanje o deviznim rizicima.

Aktivnosti deviznog poslovanja koje Banka sprovodi i planira da sprovede u narednom periodu su: uspostavljanje i održavanje odnosa sa optimalnim brojem korespondentskih banaka; održavanje optimalnog broja računa kod inostranih banaka; operacije na deviznom tržištu i platni promet; prikupljanje depozita u stranoj valuti; kreditni poslovi sa inostranstvom; dokumentarni poslovi; transakcije u zemlji koje se odnose na poslovanje sa novčanicama u stranoj valuti; devizna aktiva banaka (depoziti, krediti, plasmani). Poslovanje sa inostranstvom odnosi se na devizne depozite i štednju, konverzije, novčane transakcije i druge transakcije u stranoj valuti.

Upravljanje valutnim rizikom u Banci regulisano je internom Politikom upravljanja valutnim rizikom kojom su precizirani načini i metode mjerenja, praćenja i upravljanja valutnim rizikom. Politika upravljanja valutnim rizikom je usvojena od strane Odbora direktora Banke.

Izloženost valutnom riziku prati i njome upravlja Sektor za upravljanje bilansnim odnosima i operacijama na finansijkom tržištu, a na osnovu podataka koje na dnevnoj osnovi dobija od Sektora za upravljanje rizikom. Odjeljenje za upravljanje aktivom i pasivom upravlja izloženošću deviznim rizicima po osnovu valute tako da rizici uvijek budu unutar (definisanih) granica. O izloženosti deviznim rizicima se razmatra na sastancima o likvidnosti na dnevnoj osnovi i sastancima Odbora za upravljanje bilansnim odnosima i kapitalom Banke na mjesečnoj osnovi.

Banka je postavila limite na otvorene valutne pozicije, 2% sopstvenih sredstava Banke za USD, GBP, CHF, CAD, SEK, DKK, NOK i JPY, a 0,5% sopstvenih sredstava Banke za ostale valute po pojedinim valutama, odnosno 5% od osnovnog kapitala za ukupnu poziciju u stranim valutama. Izloženost valutnom riziku je zbog izuzetno niskog obima poslovanja u stranoj valuti u 2017. godini, kao i u prethodnim godinama, na niskom nivou.

4. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM (nastavak)

4.3. Tržišni rizik (nastavak)

b) Valutni rizik (nastavak)

U tabeli koja slijedi prikazana je koncentracija valutnog rizika na dan 31. decembra 2017. godine:

	EUR	USD	CHF	Ostalo	Ukupno
Novčana sredstva i računi depozita kod centralnih banaka	72.598	3.636	1.209	1.445	78.888
Investicione hartije od vrijednosti	49.347	1.210	-	-	50.557
Kredit i potraživanja od banaka	26.848	10.417	74	1.209	38.548
Kredit i potraživanja od clijenata	266.397	1.222	-	-	267.619
Ostala finansijska potraživanja	11.376	25	-	-	11.401
UKUPNO FINANSIJSKA SREDSTVA	426.566	16.510	1.283	2.654	447.013
Depoziti i pozajmljena sredstva od banaka	1.908	-	-	-	1.908
Depoziti i pozajmljena sredstva od clijenata	353.478	16.449	1.273	2.341	373.541
Subordinisani dug	5.132	-	-	-	5.132
UKUPNO FINANSIJSKE OBAVEZE	360.518	16.449	1.273	2.341	380.581
Neto izloženost valutnom riziku	66.048	61	10	313	66.432

U tabeli koja slijedi prikazana je koncentracija valutnog rizika na dan 31. decembra 2016. godine:

	EUR	USD	CHF	Ostalo	Ukupno
Novčana sredstva i računi depozita kod centralnih banaka	89.144	2.717	800	771	93.432
Investicione hartije od vrijednosti	60.291	942	-	-	61.233
Kredit i potraživanja od banaka	26.279	11.304	842	1037	39.462
Kredit i potraživanja od clijenata	256.423	1.398	-	-	257.821
Ostala finansijska potraživanja	616	4	-	1	621
UKUPNO FINANSIJSKA SREDSTVA	432.753	16.365	1.642	1.809	452.569
Depoziti i pozajmljena sredstva od banaka	1.690	-	-	-	1.690
Depoziti i pozajmljena sredstva od clijenata	359.936	15.363	1.643	1.548	378.490
Subordinisani dug	9.158	-	-	-	9.158
UKUPNO FINANSIJSKE OBAVEZE	370.784	15.363	1.643	1.548	389.338
Neto izloženost valutnom riziku	61.968	1.002	(1)	261	63.231

4. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM (nastavak)

4.4 Operativni rizik

Operativni rizik se definiše kao rizik gubitka koji nastaje usljed neadekvatnosti odnosno manjkavosti internih procedura, ljudskih resursa i sistema kao i usljed spoljašnjih događaja. Ovom definicijom obuhvaćen je pravni rizik, s time što su isključeni strateški rizik i rizik reputacije.

Pomenuto obuhvata greške, propuste, pad sistema, prirodne katastrofe, terorističke napade i prevarne radnje što može dovesti do nedostupnosti usluga, finansijskog gubitka odnosno povećanja troškova. Pomenuto, takođe, obuhvata pravni rizik, s time što su strateški rizik i rizik reputacije isključeni.

Cilj upravljanja operativnim rizikom je ograničiti obim potencijalnih gubitaka i vjerovatnoću njihove realizacije na nivo, koji je za banku prihvatljiv s aspekta finansijske štete, a posredno i sa aspekta očuvanja ugleda banke. Banka je, u tom smislu, definisala gornju granicu tolerancije prema operativnom riziku kao vrijednosno izraženu gornju granicu gubitaka po osnovu operativnog rizika koju banka prihvata u svom poslovanju.

Aktivnosti upravljanja operativnim rizikom imaju za cilj identifikovanje postojećih izvora operativnih rizika, kao i potencijalnih izvora pomenutog rizika koji može nastati kao posledica uvođenja novih proizvoda, sistema ili aktivnosti. Principi upravljanja operativnim rizicima u banci su definisani Politikom upravljanja operativnim rizikom i Metodologijom upravljanja operativnim rizikom banke.

Identifikacija izvora rizika obuhvata:

- interne greške i zloupotrebu;
- kršenje propisa od strane eksternih lica;
- propuste u sistemu regrutovanja kadrova i sistemu bezbjednosti na radu;
- probleme u upravljanju odnosima sa klijentima, uvođenju novih proizvoda i poslovnim procedurama – ukoliko su neadekvatni;
- štete nastale na imovini Banke usljed prirodnih nepogoda i drugih događaja;
- poremećaje u organizaciji Banke i greške u funkcionisanju postojećih sistema;
- implementaciji poslovnih procedura i odluka.

Banka vrši nadzor nad izvorima operativnog rizika definisanim u skladu sa unutrašnjom organizacijom i poslovnom aktivnošću Banke, koji uglavnom obuhvataju: transakcije sa privrednim subjektima, transakcije sa subjektima unutar finansijskog sektora a u skladu sa Zakonom o bankama, poslove sa stanovništvom, poslove sa privredom, operacije platnog prometa, posredničke poslove, upravljanje aktivom i brokersko-dilerske poslove.

4.5 Fer vrijednost finansijskih instrumenata

(a) Fer vrijednosti finansijskih instrumenata po amortizovanoj vrijednosti

	31.12.2017.		31.12.2016.	
	Knjigovodstvena vrijednost	Fer vrijednost	Knjigovodstvena vrijednost	Fer vrijednost
Kredit i potraživanja od banaka	38.548	38.548	39.462	39.462
Kredit i potraživanja od klijenata	267.619	267.897	257.821	270.519
Depoziti banaka	1.908	1.908	1.690	1.690
Depoziti klijenata	359.735	361.213	361.201	363.201
Pozajmljena sredstva od ostalih klijenata	13.806	14.100	17.289	17.963
Subordinisani dug	5.132	5.091	9.158	10.531

4. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM (nastavak)

4.5 Fer vrijednost finansijskih instrumenata (nastavak)

(a) Fer vrijednosti finansijskih instrumenata po amortizovanoj vrijednosti (nastavak)

Kredit i potraživanja od banaka

Procijenjena fer vrijednost kredita i potraživanja od banaka se bazira na diskontovanim tokovima gotovine, uzimajući u obzir tržišne kamatne stope za klijente sa sličnim kreditnim rizikom i preostalim rokom dospijanja.

Kredit i potraživanja od klijenata

Kredit i potraživanja od klijenata su u bilansu stanja prikazani po amortizovanoj vrijednosti, umanjenoj za obezvrjeđenje, ukoliko je identifikovano. Za potrebe izračunavanja fer vrijednosti Banka je primijenila metodu diskontovanog toka gotovine, uzimajući kod "dobrih" kredita u obzir tržišne kamatne stope za klijente sa sličnim kreditnim rizikom i preostalim rokom dospijanja.

Shodno tome, obračun fer vrijednosti se bazira na ugovorenim tokovima gotovine. Kreditni rizik pojedinačnih klijenata se uzima u obzir kroz očekivano umanjenoj vrijednosti, a dodatno i na način da se kod tzv. nekvalitetnih kredita diskontovanje toka gotovine vrši primjenom kamatne stope koja je iznad važećih tržišnih kamatnih stopa.

Depoziti banaka i klijenata i pozajmljena sredstva od banaka

Procijenjena fer vrijednost depozita banaka i klijenata i pozajmljenih sredstava od banaka se bazira na diskontovanim ugovorenim tokovima gotovine, uzimajući u obzir tržišne kamatne stope, koje će biti plative od strane Banke, u slučaju potrebe zamjene starih izvora sredstava novim, sa istim preostalim rokom dospijanja.

Izdate dužničke hartije od vrijednosti

Fer vrijednost izdatih dužničkih hartija od vrijednosti se bazira na objavljenim tržišnim cijenama, odnosno na obračunu primjenom metoda diskontovanih tokova gotovine.

Ostala finansijska sredstva i obaveze

Knjigovodstvena vrijednost ostalih finansijskih sredstava i obaveza predstavlja iznos koji je približan iznosu njihove fer vrijednosti s obzirom da se većina njih odnosi na kratkoročne obaveze i potraživanja.

4.6 Upravljanje kapitalom

Praćenje kapitala i adekvatnosti kapitala vrši se u skladu sa smjernicama Centralne banke Crne Gore kreiranim za potrebe pojedinačnih finansijskih izvještaja Banke. Potrebne informacije o adekvatnosti kapitala dostavljaju se Centralnoj banci Crne Gore na tromjesečnoj osnovi. U skladu sa Odlukom o adekvatnosti kapitala banaka (Službeni glasnik Crne Gore, br. 38/11, 55/12), svaka banka u obavezi je da održava minimalni koeficijent solventnosti od 10%.

Na dan 31. decembra 2017. godine koeficijent solventnosti je iznosio 14,88% (31.12.2016: 15,03%).

Kao što je propisano pomenutom Odlukom o adekvatnosti kapitala banaka, Banka je dužna da utvrdi adekvatnost kapitala na osnovu sopstvenih sredstava i to u apsolutnom iznosu, kao i da izračuna koeficijent solventnosti kao relativni pokazatelj (izloženosti banke rizicima).

Sopstvena sredstva banke, u skladu sa Odlukom o adekvatnosti kapitala banaka, čine:

- 1) osnovni elementi sopstvenih sredstava, koji se uključuju u izračunavanje osnovnog kapitala;
- 2) dopunski elementi sopstvenih sredstava, koji se uključuju u izračunavanje dopunskog kapitala I, i
- 3) dopunski element sopstvenih sredstava, koji se uključuje u dopunski kapital II.

4. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM (nastavak)

4.6 Upravljanje kapitalom (nastavak)

Osnovni elementi sopstvenih sredstava banke su:

- 1) uplaćeni akcionarski kapital po nominalnoj vrijednosti, isključujući kumulativne povlašćene akcije;
- 2) naplaćene emisije premije;
- 3) rezerve koje su formirane na teret dobiti nakon njenog oporezivanja (zakonske, statutarne i druge rezerve);
- 4) neraspoređena dobit iz prethodnih godina;
- 5) dobit u tekućoj godini za koju je skupština akcionara donijela odluku da bude uključena u osnovni kapital;
- 6) kapitalna dobit ostvarena kupovinom i prodajom sopstvenih akcija.

Dopunski elementi sopstvenih sredstava banke koji se uključuju u dopunski kapital su:

- 1) nominalni iznos povlašćenih kumulativnih akcija;
- 2) naplaćene emisije premije po osnovu kumulativnih prioritetnih akcija;
- 3) iznos opštih rezervi, a najviše do 1,25% ukupne rizikom ponderisane aktive;
- 4) subordinisani dug, za koji su ispunjeni uslovi predviđeni ovom Odlukom;
- 5) hibridni instrumenti, za koje su ispunjeni uslovi predviđeni ovom Odlukom;
- 6) revalorizacija rezerve.

Subordinisani dug za koji su ispunjeni uslovi se može tretirati kao dopunski element sopstvenih sredstava koji se uključuje u dopunski kapital II banke, ukoliko:

- 1) je dug u cjelosti uplaćen;
- 2) banka ne garantuje otplatu duga u bilo kojem obliku;
- 3) je, u slučaju stečaja, odnosno likvidacije banke, dug podređen drugim obavezama i isplaćuje se tek nakon podmirenja obaveza prema drugim povjeriocima;
- 4) ugovor sadrži klauzulu zabrane isplate kamata i glavnice, čak i nakon dospjeća duga, ako bi tom isplatom iznos sopstvenih sredstava pao ispod propisanog nivoa;
- 5) je rok dospjeća duga unaprijed određen, duži je od dvije godine i ne može se otplatiti prije ugovorenog roka dospjeća;
- 6) je o subordinisanom dugu zaključen pismeni ugovor koji pored uslova iz tač. 2 - 5 ovog člana, sadrži i napomenu da se subordinisani dug ne može smatrati depozitom.

Iznos sopstvenih sredstava mora uvijek biti jednak ili veći od:

- a) minimalnog novčanog dijela osnovnog kapitala u iznosu od EUR 5 miliona, kao što propisuje Zakon o bankama;
- b) ukupnog iznosa potrebnog kapitala za sve rizike.

4. UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM (nastavak)

4.6 Upravljanje kapitalom (nastavak)

	2017	2016
Osnovni kapital (Napomena 34)		
Uplaćen akcijski kapital	20.321	64.925
Naplaćene emisije premije	7.146	7.146
Rezerve kreirane iz dobiti nakon oporezivanja (obavezna, zakonska i druge)	5.367	5.413
Rezerve za procijenjene gubitke po regulatornom zahtjevu izdvojene u skladu sa Odlukom o kreditnom riziku	3.796	3.796
Neraspoređena dobit iz prethodnih godina	7	-
Ukupno osnovni kapital	36.577	81.280
Odbitne stavke od osnovnog kapitala		
Gubitak iz prethodnih godina	-	(49.215)
Gubitak iz tekuće godine	-	-
Nematerijalna ulaganja	(689)	(627)
Pozitivna razlika između obračunatih rezervacija za potencijalne gubitke i zbira iznosa ispravke vrijednosti za stavke bilansne aktive i rezervisanja za vanbilansne stavke	-	-
Ukupno odbitne stavke od osnovnog kapitala	(689)	(49.842)
Osnovni kapital	35.888	31.438
Dopunski elementi sopstvenih sredstava Banke		
Subordinirane obaveze	2.000	3.000
Hibridni instrumenti	-	-
Ukupno dopunski elementi sopstvenih sredstava Banke	2.000	3.000
Sopstvena novčana sredstva Banke	37.888	34.438
Aktiva opterećena rizikom		
Ponderisana bilansna aktiva	180.918	173.322
Ponderisane vanbilansne stavke	18.867	16.293
Ukupno ponderisana bilansna aktiva	199.785	189.615
Kapital potreban za tržišni rizik	-	126
Kapital potreban za rizik poslovanja	3.854	3.649
Kapital potreban za rizik zemlje	1.622	1.832
Kapital potreban za druge rizike	-	-
Adekvatnost kapitala	14,88%	15,03%

Upravljanje kapitalom i adekvatnost kapitala NLB Banke su regulisani zakonskim propisima i internim aktima – Politikom upravljanja kapitalom, Godišnjim planom kapitala, Strateškim planom kapitala i Strategijom upravljanja rizicima. Politika upravljanja kapitalom NLB Banke ima za cilj kvalitetnu realizaciju dugoročnih strateških ciljeva kao i strateških planova koji u osnovi imaju pomenute ciljeve, tačnije Godišnji poslovno-finansijski plan Banke.

Upravljanje kapitalom, odnosno upravljanje pozicijom kapitala Banke obuhvata:

1. projekciju potrebnog obima, strukture i izvora (dodatnog) kapitala;
2. izradu Godišnjeg i Strateškog plana kapitala;
3. procedure i uslove za nadzor i praćenje pozicija kapitala i adekvatnosti kapitala;
4. izradu i kontinuirano revidiranje metodologije i procesa planiranja kapitala i obračuna obima kapitala i adekvatnosti kapitala.

5. POSLOVANJA PO SEGMENTIMA

Segmenti poslovanja su komponente koje se bave poslovnom aktivnošću, ostvaruju prihode ili rashode, odnosno ostvaruju poslovne rezultate. Decembra 2016. godine Uprava Banke je usvojila Metodologiju izračuna profitabilnosti organizacionih jedinica i segmenata poslovanja u NLB Banci AD Podgorica, kojom se definišu sljedeći segmenti:

- Corporate, koji obuhvata poslovanje sa preduzećima i segmentom države (vlada, opštine, fondovi);
- Retail, koji obuhvata poslovanje sa fizičkim licima;
- Finansijsko tržište, koji obuhvata investiciono bankarstvo, međubankarske odnose, poslovanje sa međunarodnim finansijskim institucijama

Segment *Ostalo* predstavlja ostale usluge i aktivnosti Banke od kojih nijedna ne predstavlja poseban segment poslovanja za svrhe izvještavanja, niti ima opšti značaj.

Osnov za izradu iskaza o finansijskom položaju i bilansu uspjeha definisanih segmenata je:

- Primjena sistema transfernih cijena, kojim se vrši preraspodjela dohodovnog efekta na pojedinačne djelove (OJ, segmente);
- Postupak alokacije troškova, kojim se indirektni troškovi (režijski troškovi), odnosno troškovi uslužnih sektora, razvrstavaju na definisane (profitne) segmente.

Budući da se svi poslovni segmenti Banke bave finansijskim poslovanjem, tj. najveći dio prihoda ostvaruju po osnovu kamate, analiza se oslanja, prije svega, na neto prihod od kamate, kako bi se ocijenio rezultat poslovanja datog segmenta. Prihod od eksternih strana odmjera se na način koji odgovara onom u izvještaju o sveobuhvatnom prihodu.

Transakcije između poslovnih segmenata vrše se po transfernim cijenama, koje odražavaju tržišne uslove, što za posljedicu ima objelodanjivanje prenosa troškova finansiranja pod stavkom 'Neto prihod od kamata ostvaren u transakcijama između segmenata'. Ne postoje druge materijalno značajne stavke prihoda, odnosno rashoda, po osnovu transakcija između segmenata poslovanja.

Informacije o svakom segmentu zasnivaju se na internim izvještajima o dobiti ili gubitku segmenta, aktivni i osnovnim pokazateljima poslovanja.

5. POSLOVANJA PO SEGMENTIMA (nastavak)

Informacije o izvještajnim segmentima za godinu završenu na dan 31. decembra 2017. i 31. decembra 2016. godine su kao što slijedi:

	2017			
	Poslovi sa privredom	Poslovi sa stanovništvom	Finansijska tržišta	Ostalo
				Ukupno
Neto prihod	6.158	8.872	6.628	765
Neto prihod od eksternih klijenata	8.232	11.131	2.295	765
Neto prihod po osnovu transakcija između segmenata	(2.074)	(2.259)	4.333	-
Neto prihod od kamata od eksternih klijenata	5.653	10.131	1.336	(112)
Neto prihod od kamata ostvaren u transakcijama između segmenata	(2.074)	(2.259)	4.333	-
Ukupno neto prihod od kamata	3.579	7.872	5.669	(112)
Neto troškovi obezvrjeđenja kredita i potraživanja i troškovi rezervisanja	(3.302)	707	-	(1.266)
Administrativni troškovi i troškovi zaposlenih	(4.134)	(7.011)	(658)	(4)
Amortizacija	(220)	(590)	(32)	-
Dobit prije oporezivanja	(1.498)	1.978	5.938	(505)
Trošak poreza iz dobiti	-	-	-	80
Neto dobit za godinu	(1.498)	1.978	5.938	(425)
Sredstva izvještajnog segmenta	95.782	177.737	114.886	71.382
Obaveze izvještajnog segmenta	124.909	236.822	20.846	7.406
Povećanja dugoročnih sredstava	5	108	1	545

	2016			
	Poslovi sa privredom	Poslovi sa stanovništvom	Finansijska tržišta	Ostalo
				Ukupno
Neto prihod	8.098	8.794	5.804	696
Neto prihod od eksternih klijenata	10.272	10.668	1.756	696
Neto prihod po osnovu transakcija između segmenata	(2.174)	(1.874)	4.048	-
Neto prihod od kamata od eksternih klijenata	7.758	9.810	1.048	(47)
Neto prihod od kamata ostvaren u transakcijama između segmenata	(2.174)	(1.874)	4.048	-
Ukupno neto prihod od kamata	5.584	7.936	5.096	(47)
Neto troškovi obezvrjeđenja kredita i potraživanja i troškovi rezervisanja	(2.502)	(239)	-	(1.791)
Administrativni troškovi i troškovi zaposlenih	(4.215)	(7.115)	(638)	-
Amortizacija	(238)	(614)	(35)	-
Dobit prije oporezivanja	1.143	826	5.131	(1.095)
Trošak poreza iz dobiti	-	-	-	(12)
Neto dobit za godinu	1.143	826	5.131	(1.107)
Sredstva izvještajnog segmenta	100.704	162.800	134.626	76.872
Obaveze izvještajnog segmenta	133.673	229.458	28.137	5.726
Povećanja dugoročnih sredstava	1	226	2	236

6. FINANSIJSKA SREDSTVA I OBAVEZE PO KATEGORIJAMA I KLASAMA

Knjigovodstvene vrijednosti finansijskih sredstava i obaveza, po kategorijama i klasama, prikazane su u tabeli koja slijedi:

	2017 Knjigovodstvena vrijednost	2016 Knjigovodstvena vrijednost
Finansijska sredstva po amortizovanoj vrijednosti		
Novčana sredstva i računi depozita kod centralnih banaka	78.888	93.432
Kredit i potraživanja od banaka	38.548	39.462
Kredit i potraživanja od klijenata	267.619	257.821
Ostala finansijska potraživanja	917	621
Finansijska sredstva po fer vrijednosti		
Investicione hartije od vrijednosti	50.557	61.233
Ukupno finansijska sredstva	436.529	452.569
Finansijske obaveze po fer vrijednosti	-	-
Finansijske obaveze po amortizovanoj vrijednosti		
Depoziti banaka	1.908	1.690
Depoziti klijenata	359.735	361.201
Pozajmljena sredstva od ostalih klijenata	13.806	17.289
Subordinisani dug	5.132	9.158
Ostale obaveze	6.854	4.586
Ukupno finansijske obaveze	387.435	393.924

7. NETO PRIHODI OD KAMATA

	2017	2016
Prihodi od kamata i slični prihodi		
Kredit i pozajmice komitentima	16.408	18.868
Kredit i plasmani bankama	73	18
Hartije od vrijednosti raspoložive za prodaju	2.304	2.343
Prihodi od kamata na obezvrjeđene plasmane (Napomena 22.c)	1.158	1.465
Ukupno	19.943	22.694
Rashodi kamata i slični rashodi		
Depoziti banaka	(85)	(64)
Depoziti klijenata	(1.782)	(2.747)
Obaveze po kreditima	(296)	(427)
Subordinisani dug	(745)	(839)
Ostale obaveze	(27)	(48)
Ukupno	(2.935)	(4.125)
Neto prihod od kamata	17.008	18.569

Od ukupnog iznosa prihoda od kamate na obezvrjeđene plasmane u 2017. godini EUR 736 hiljada se odnosi na privredna društva (2016: EUR 934 hiljade).

8. TROŠKOVI OBEZVRJEĐENJA

	2017	2016
Kredit i potraživanja od klijenata (Napomena 22.c)	(2.661)	(2.992)
Kredit i državi	191	(47)
Kredit i finansijskim organizacijama	(1)	(25)
Kredit i fizičkim licima	309	(487)
Kredit i privrednim društvima	(3.070)	(2.371)
Kredit i samostalnim preduzetnicima	(135)	(100)
Kredit i neprofitnim organizacijama	45	38
Investicione hartije od vrijednosti (Napomena 23.2.b)	-	(68)
Investicione nekretnine (Napomena 24)	(48)	(305)
Ostala finansijska potraživanja (Napomena 27.a)	(60)	130
Ostala poslovna potraživanja (Napomena 27.b)	(1.092)	(943)
Ukupno	(3.861)	(4.178)

9. TROŠKOVI REZERVISANJA

	2017	2016
Rezervisanje za preuzete i potencijalne obaveze	(1.119)	(1.275)
Ukinuta rezervisanja za preuzete i potencijalne obaveze	1.185	1.527
Ukupno rezervisanja za preuzete i potencijalne obaveze (Napomena 30.a)	66	252
Rezervisanja za sudske sporove (Napomena 30.a)	(66)	(66)
Rezervisanja za reorganizaciju (Napomena 30.a)	-	(540)
Ukupno	-	(354)

10. NETO PRIHODI OD PROVIZIJA I NAKNADA

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
Prihod od provizija i naknada		
Platni promet	3.422	3.358
Posredničko poslovanje	4.252	3.901
Vođenje računa komitenata	1.059	885
Naknade po izdatim garancijama i akreditivima	455	492
Ostale naknade	57	41
Ukupno	<u>9.245</u>	<u>8.677</u>
Rashodi od naknada i provizija		
Platni promet	(487)	(440)
Posredničko poslovanje	(3.179)	(2.931)
Naknade po primljenim garancijama	(3)	(11)
Osiguranje depozita	(1.814)	(1.870)
Druge usluge	(139)	(36)
Ukupno	<u>(5.622)</u>	<u>(5.288)</u>
Neto prihodi od provizija i naknada	<u>3.623</u>	<u>3.389</u>

11.1. Neto dobiti od finansijskih instrumenata koji se drže za trgovinu

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
Dobici od kupovine i prodaje stranih valuta	553	631
Ukupno	<u>553</u>	<u>631</u>

11.2. Neto dobiti od investicionih hartija od vrijednosti

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
Državne obveznice/ BOND	402	-
Akcija SWIFT-a	-	1
Akcija CDA	-	5
Ukupno	<u>402</u>	<u>6</u>

12. NETO GUBICI OD KURSNIH RAZLIKA

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
Pozitivne kursne razlike	85.225	68.938
Negativne kursne razlike	(85.211)	(68.942)
Ukupno	<u>14</u>	<u>(4)</u>

13. TROŠKOVI ZAPOSLENIH

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
Bruto plate	(5.929)	(6.082)
Doprinosi za penzijsko osiguranje	(353)	(357)
Doprinosi za socijalno osiguranje	(320)	(324)
Ostali doprinosi zavisni od plata	(284)	(270)
Ostali troškovi zaposlenih po ugovoru o radu	(457)	(252)
Ostali troškovi zaposlenih	(147)	(128)
Troškovi rezervisanja za otpremnine i jubilarne naknade zaposlenima (Napomena 30.a)	276	(17)
Troškovi rezervisanja za neiskorišćene godišnje odmore (Napomena 30.a)	(223)	(206)
Ukupno	<u>(7.437)</u>	<u>(7.636)</u>

Kolektivni ugovor Banke, kojim je propisana obaveza isplate otpremnine za penzionisanje u iznosu od 6 prosječnih plata u Banci, je raskinut u maju mjesecu tekuće godine. Novim aktuarskim obračunom za 2017. godinu, rezervisanje za otpremnine za penzionisanje je kalkulirano primjenom osnovice od 3 prosječne plate u Banci, koja je predložena u postupku pregovaranja sa Sindikatom Banke. Navedeno je rezultiralo smanjenjem troškova rada za EUR 296 hiljada.

14. OPŠTI I ADMINISTRATIVNI TROŠKOVI

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
Troškovi materijala	(210)	(278)
Troškovi električne energije i goriva	(209)	(197)
Troškovi održavanja imovine	(480)	(484)
Troškovi marketinga	(313)	(333)
Troškovi osiguranja	(160)	(187)
Troškovi zakupa	(962)	(1.042)
Troškovi obezbjeđenja	(318)	(366)
Troškovi telefona, interneta i pošte	(258)	(302)
Troškovi komunalnih usluga	(38)	(38)
Usluge savjetovanja, računovodstvene i revizorske usluge	(882)	(662)
Ostali troškovi	(540)	(443)
Ukupno	<u>(4.370)</u>	<u>(4.332)</u>

15. TROŠKOVI AMORTIZACIJE

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
Nekretnine, postrojenja i oprema (Napomena 25)	(641)	(671)
Nematerijalna ulaganja (Napomena 26)	(201)	(216)
Ukupno	<u>(842)</u>	<u>(887)</u>

16. OSTALI RASHODI

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
Porezi	(20)	(43)
Takse	(8)	(6)
Ostalo	(120)	(5)
Ukupno	<u>(148)</u>	<u>(54)</u>

17. OSTALI PRIHODI

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
Dobici po osnovu prodaje opreme	-	3
Dobici po osnovu prodaje nekretnina (Napomena 27.b)	136	68
Refundacije	33	29
Prihod od zakupnine (Napomena 24)	380	353
Prihod od usluga trećim licima	363	295
Ostalo	58	100
Ukupno	<u>970</u>	<u>848</u>

18. POREZ NA PRIHOD

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
Tekući poreski rashod	(42)	(4)
Odloženi poreski prihod	<u>122</u>	<u>(8)</u>
Ukupno	<u>80</u>	<u>(12)</u>

Osnovicu za obračun tekućeg poreza čini kapitalna dobit ostvarena prodajom investicione nekretnine EUR 68 hiljada (Napomena 17) i prodajom dužničkih hartija od vrijednosti u iznosu od EUR 402 hiljade (Napomena 11.2)

Odloženi poreski prihod u iznosu od EUR 122 hiljade je nastao po osnovu odloženog poreskog sredstva na privremenu razliku u oporezivim rashodima i povećanja odložene poreske obaveze na privremenu razliku računovodstvene i poreske vrijednosti materijalnih i nematerijalnih ulaganja.

Usaglašavanje pretpostavljenog poreza na dobit po finansijskim iskazima i poreza na dobit po poreskom bilansu su prikazani u sljedećoj tabeli:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
Rezultat u bilansu uspjeha prije oporezivanja	5.913	6.005
Poreska stopa (9%)	532	540
Poreski efekti rashoda koji se ne priznaju u poreske svrhe	1.442	248
Korišćenje prenijetih poreskih gubitaka	(1.932)	(784)
Odloženo poresko sredstvo po osnovu privremene razlike u oporezivim rashodima	(144)	-
Odložene poreske obaveze po osnovu privremene oporezive razlike računovodstvene i poreske vrijednosti materijalnih i nematerijalnih ulaganja	<u>22</u>	<u>8</u>
	<u>(80)</u>	<u>12</u>

U skladu sa poreskom regulativom, u roku od pet godina od kraja godine za koju je utvrđena poreska obaveza, poreski organi mogu utvrditi dodatne obaveze po osnovu poreza na dobit. Rukovodstvo nije upoznato sa okolnostima koje mogu prouzrokovati eventualne obaveze po tom osnovu. Posljednji period koji je bio predmet inspekcijskog nadzora od strane Poreske uprave je 2012. godina.

18. POREZ NA PRIHOD (nastavak)

Nepriзнata poreska sredstva

Po osnovu poreskih gubitaka koji su ostvareni 2012. i 2013. godine, Banka nije priznala odložena poreska sredstva, usljed neizvjesnosti da će budući oporezivi dobiti za korišćenje odloženog poreskog sredstva biti raspoloživi u narednih pet godina. Odložena poreska sredstva koja Banka nije priznala u ovim finansijskim iskazima prikazana su u tabeli ispod:

Godina nastanka	Godina isteka	31.12.2017.	31.12.2016.
2012.	2017.	-	2.792
2013.	2018.	1.474	1.474
		1.474	4.266

2017. godina je poslednja godina korišćenja prenesenog poreskog gubitka iz 2012. godine. Banka je, u visini usklađene poreske dobiti od EUR 21.471 hiljada za 2017. godinu, iskoristila dio prenesenog poreskog gubitka iz 2012. godine (2016: EUR 8.717 hiljada), kao što je prikazano u tabeli ispod:

	Godina nastanka 2012/ godina isteka 2017	Godina nastanka 2013/ godina isteka 2018	Ukupno
Preneseni poreski gubici	(49.495)	(16.379)	(65.874)
Iznos gubitaka za pokriće oporezive dobiti	39.951		39.951
Oporeziva dobit 2014	5.779	-	5.779
Oporeziva dobit 2015	3.984	-	3.984
Oporeziva dobit 2016	8.717	-	8.717
Oporeziva dobit 2017	21.471		21.471
Gubici koji nisu iskorišteni sa godinom isteka	9.544		9.544
Neiskorišteni poreski gubici	-	(16.379)	(16.379)

19. ZARADA PO AKCIJI

Osnovna i razrijeđena zarada po akciji izračunava se tako što se dobit/(gubitak) koja pripada akcionarima Banke podijeli sa ponderisanim prosječnim brojem običnih akcija u opticaju za period.

Osnovna i razrijeđena zarada po akciji

	2017	2016
Neto dobit (u 000 EUR)	5.993	5.993
Ponderisani prosječan broj običnih akcija u opticaju	11.668.734	11.668.734
Zarada po akciji/(EUR)	0,514	0,514

Banka nema potencijalno umanjujuće obične akcije kao što su konvertibilni dug i opcije za kupovinu akcija na dan bilansa stanja.

20. NOVČANA SREDSTVA I RAČUNI DEPOZITA KOD CENTRALNIH BANAKA

	<u>31.12.2017.</u>	<u>31.12.2016.</u>
Gotovina u blagajni	15.089	22.996
Gotovina u bankomatima	2.362	2.368
Stanje na računima kod Centralne banke, bez obavezne rezerve	34.436	33.184
Ukupno	51.887	58.548
Obavezna rezerva kod Centralne banke	27.001	34.884
Novčana sredstva i računi depozita kod centralnih banaka	78.888	93.432

Centralna banka Crne Gore propisuje obavezu banaka da, shodno članu 18 Zakona o Centralnoj banci Crne Gore („Sl.list CG“ br.40/10, 46/10, 06/13 i 70/17), a na osnovu odredaba Odluke o obaveznoj rezervi banaka kod Centralne banke Crne Gore („Sl.list CG“ br.73/15, 33/16, 15/17) obračunavaju, izdvajaju i održavaju obaveznu rezervu primjenom stope od 7,5% na dio osnovice koju čine depoziti po viđenju i depoziti ugovoreni sa ročnošću do jedne godine i stope od 6,5% na dio osnovice koju čine depoziti ugovoreni sa ročnošću preko jedne godine.

Na depozite ugovorene sa ročnošću preko jedne godine koji imaju klauzulu o mogućnosti razročenja u roku kraćem od jedne godine primjenjuje se stopa od 7,5%. Odluka se primjenjuje počev od 1. aprila 2017.godine. Od marta 2017. godine obavezna rezerva se izdvaja na račun obavezne rezerve u zemlji i na račune CBCG u inostranstvu;

Na 50% izdvojenih sredstava obavezne rezerve Centralna banka plaća bankama mjesečno, do osmog u mjesecu za prethodni mjesec, naknadu obračunatu po stopi od EONIA (Euro OverNight Index Average) umanjenoj za 10 baznih poena na godišnjem nivou, s tim da ova stopa ne može biti manja od nule.

Banke mogu da koriste beskamatno do 50% izdvojenih sredstava obavezne rezerve za održavanje dnevne likvidnosti, ukoliko korišćeni iznos vrate istog dana. Banka nije koristila sredstva obavezne rezerve za održavanje dnevne likvidnosti. Izdvojena obavezna rezerva na dan 31. decembra 2017. godine iznosi EUR 27.001 hiljada (31. decembra 2016. godine: EUR 34.884 hiljada).

Gotovina i gotovinski ekvivalenti:

	<u>31.12.2017.</u>	<u>31.12.2016.</u>
Stanje na računima kod Centralne banke	51.887	58.548
Obavezna rezerva kod Centralne banke Crne Gore	27.001	34.884
Kredit i potraživanja od banaka sa originalnim dospijanjem do tri mjeseca (Napomena 21)	38.548	39.462
Ukupno	117.436	132.894

21. KREDITI I POTRAŽIVANJA OD BANAKA

	<u>31.12.2017.</u>	<u>31.12.2016.</u>
Redovni devizni računi kod inostranih banaka	38.548	39.462
Ukupno	38.548	39.462

Većina sredstava na računima kod inostranih banaka je deponovana kod NLB d.d, Ljubljana po tržišnoj kamatnoj stopi, koja se, u zavisnosti od iznosa i valute, kreće u intervalu od minus 40-200 b.p.

22. KREDITI I POTRAŽIVANJA OD KLIJENATA

	31.12.2016.	31.12.2015.
Kreditni državi	33.487	22.016
Kreditni finansijskim organizacijama	1.332	1.472
<i>Fizička lica</i>		
Kreditna linija	850	519
Kreditne kartice	3.494	3.725
Stambeni kredit	87.879	89.495
Potrošački krediti	85.085	74.535
Ostali krediti fizičkim licima	189	237
Kreditni fizičkim licima	177.497	168.511
<i>Pravna lica</i>		
Kartice	331	278
Kreditni malim i srednjim preduzećima	54.364	81.555
Kreditni velikim preduzećima	20.264	15.717
Kreditni pravnim licima	74.959	97.550
Ukupno krediti i potraživanja od klijenata	287.275	289.549
Ispravka vrijednosti (Napomena 22.c)	(19.656)	(31.728)
Ukupno	267.619	257.821

a) Promjene na poziciji krediti i potraživanja od klijenata

Prosječna ponderisana kamatna stopa (u nastavku: PPKS) na kredite pravnim licima u 2017. godini je iznosila 4,3% (mjesečne PPKS su se kretale u intervalu od 3,9% do 5,5%). Veća PPKS je ostvarena u dijelu kreditiranja malih i srednjih preduzeća (5,9%), dok je PPKS u segmentu kreditiranja velikih preduzeća i države iznosila 3,8%.

U dijelu kreditiranja fizičkih lica, ostvarena je PPKS od 7,1% (mjesečne PPKS su se kretale u intervalu od 6,4% do 7,2%). Stambeni krediti su odobravani po PPKS od 4,51%, dok je PPKS za ostale tipove kredita građanima iznosila 8,1%.

	2017	2016
Stanje 1. januara	289.549	293.887
Neto realizacija kredita	15.685	6.671
Prenos na stečenu aktivu	(2.886)	(662)
Prodaja potraživanja	(8.557)	-
Otpis	(7.322)	(10.197)
Ostalo (kursne razlike, ispravka vrijednosti kamata, vremenska razgraničenja)	807	(150)
Stanje 31. decembra	287.276	289.549

Otpis se najvećim dijelom odnosi na prenos potraživanja na vanbilansnu evidenciju u skladu sa Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom u bankama (EUR 5.403 hiljada) i na konačan otpis bilansnih potraživanja kroz postupak naplate problematičnih plasmana.

b) Prodaja potraživanja

Banka je u julu mjesecu tekuće godine prodala potraživanja bruto izloženosti EUR 15.498 hiljada, po cijeni od EUR 7.217 hiljada, koja je, uglavnom, jednaka neto knjigovodstvenoj vrijednosti potraživanja. Potraživanja su prodana društvu za posebne namjene (SPV) NLB Crna Gora doo, koje je u 100% vlasništvu matične banke NLB d.d. Ljubljana. Prodane su potraživanja klijenata koji su klasifikovani u E bonitetnu grupu, sa kojima su raskinuti ugovori i za koje je pokrenut postupak prinudnog namirenja duga.

22. KREDITI I POTRAŽIVANJA OD KLIJENATA (nastavak)

c) Promjene ispravke vrijednosti kredita i potraživanja po klijentima:

	Kredit državi	Kredit finansijskim organizacijama	Kredit fizičkim licima	Kredit privrednim društvima	Kredit samostalnim preduzetnicima	Kredit neprofitnim organizacijama	Ukupno
Stanje 01. januara 2016. godine	(149)	(34)	(8.774)	(28.706)	(110)	(332)	(38.105)
Nove ispravke vrijednosti	(47)	(25)	(487)	(2.371)	(100)	38	(2.992)
Otpis	-	-	1.415	6.492	-	-	7.907
Prodaja potraživanja	-	-	-	-	-	-	-
Kamata obračunata na obezvrijeđene plasmane (Napomena 7)	-	-	380	934	146	5	1.465
Kursne razlike		(3)					(3)
Stanje 31. decembra 2016. godine	(196)	(62)	(7.466)	(23.651)	(64)	(289)	(31.728)
Nove ispravke vrijednosti	191	(1)	309	(3.070)	(135)	45	(2.661)
Otpis	-	(5)	437	4.938	(1)	-	5.369
Prodaja potraživanja	-	-	1.352	6.848	-	-	8.200
Kamata obračunata na obezvrijeđene plasmane (Napomena 7)	-	-	340	736	82	-	1.158
Kursne razlike		6					6
Stanje 31. decembra 2017. godine	(5)	(62)	(5.028)	(14.199)	(118)	(244)	(19.656)

23. INVESTICIONE HARTIJE OD VRIJEDNOSTI RASPOLOŽIVE ZA PRODAJU

23.1. Struktura po vrsti finansijskog sredstva

	31.12.2017.	31.12.2016.
Hartije od vrijednosti raspoložive za prodaju		
<i>Dužničke hartije od vrijednosti</i>	49.125	60.069
- Državni zapisi/ T- BILL	3.147	-
- Državne obveznice/ BOND	45.978	60.069
<i>Vlasničke hartije od vrijednosti</i>	1.432	1.164
Ukupno	50.557	61.233

23.2. Promjene na investicionim hartijama od vrijednosti raspoloživim za prodaju:

	2017	2016
Stanje 1. januara	61.233	55.859
Kamata	198	355
Prodaja, dospijeće	(31.000)	(10.070)
Kupovina	18.148	13.000
Neto promjena fer vrijednosti (Napomena 34)	1.978	2.152
Ostalo	-	(63)
Stanje 31. decembra	50.557	61.233

a) *Dužničke hartije od vrijednosti*

Banka je, sa ciljem održavanja sekundarnih rezervi likvidnosti, na dan 31.12.2017. godine, investirala u državne zapise Crne Gore (T- BILL) i Euro obveznice Crne Gore (BOND).

Po FITCH agenciji, državni zapisi i Euro obveznice Crne Gore su neocijenjeni.

Državni zapisi Crne Gore su diskontne kratkoročne hartije od vrijednosti sa rokom dospijeća od 182 dana, kojima se može trgovati na sekundarnom tržištu. Diskontovana cijena na osnovu koje se izračunava kupovna cijena je ekvivalentna ponuđenoj stopi prinosa. Državni zapisi Crne Gore su kupljeni u julu mjesecu tekuće godine. Državne obveznice Republike Slovenije (BOND), nominalne vrijednosti EUR 6.000 hiljada, kupljene 2015. Godine, su dospjele u mjesecu oktobru tekuće godine

Na dan bilansa je izvršeno vrijednosno odmjeravanje dužničkih hartija od vrijednosti raspoloživih za prodaju na fer vrijednost. Fer vrijednost Euro obveznica Crne Gore je kotirana cijena na aktivnom tržištu, dok je fer vrijednost državnih zapisa Crne Gore utvrđena metodom procjene, diskontovanjem novčanih tokova, primjenom kamatne stope sa posljednje aukcije državnih zapisa. Po osnovu odmjeravanja fer vrijednosti dužničkih hartija od vrijednosti kumulirani pozitivni efekti u iznosu od EUR 2.902 hiljade priznati su, nakon oporezivanja, na posebnoj stavki Rezerve kapitala, rezerve po osnovu fer vrijednosti hartija od vrijednosti za prodaju (Napomena 34).

23. INVESTICIONE HARTIJE OD VRIJEDNOSTI RASPOLOŽIVE ZA PRODAJU (nastavak)

23.2. Promjene na investicionim hartijama od vrijednosti raspoloživim za prodaju (nastavak)

a) Dužničke hartije od vrijednosti (nastavak)

Detalji i knjigovodstvena vrijednost investicija u hartije od vrijednosti raspoložive za prodaju na dan 31. decembra 2017. godine su dati u sljedećoj tabeli:

	<u>Datum kupovine</u>	<u>Datum dospijeća</u>	<u>Stopa prinosa</u>	<u>Nominalna vrijednost</u>	<u>Neamortizovani diskont/ premijum</u>	<u>Promjena fer vrijednosti</u>	<u>Razgraniče na kamata</u>	<u>Fer vrijednost</u>
Državni zapisi Crne Gore	17. jul 2017. godine	15. januar 2018. godine	2	3.147	(2)	2	-	3.147
Euro obveznice Crne Gore	od 18. marta 2015. godine do 16. novembra 2016. godine	od 18. marta 2020. godine do 10.marta 2021. godine	od 3.7 do 6	42.000	(416)	2.900	1.494	45.978
		Ukupno		45.147	(418)	2.902	1.494	49.125

23. INVESTICIONE HARTIJE OD VRIJEDNOSTI RASPOLOŽIVE ZA PRODAJU (nastavak)

23.2. Promjene na investicionim hartijama od vrijednosti raspoloživim za prodaju (nastavak)

a) Dužničke hartije od vrijednosti (nastavak)

Detalji i knjigovodstvena vrijednost investicija u hartije od vrijednosti raspoložive za prodaju na dan 31. decembra 2016. godine su dati u sljedećoj tabeli:

	<u>Datum kupovine</u>	<u>Datum dospijeća</u>	<u>Stopa prinosa</u>	<u>Nominalna vrijednost</u>	<u>Neamortizovani diskont/ premijum</u>	<u>Promjena fer vrijednosti</u>	<u>Razgraniče na kamata</u>	<u>Fer vrijednost</u>
Obveznice Republike Slovenije	19. mart 2015. godine	09. oktobar 2017. godine	0,098	6.000	77	11	24	6.112
Euro obveznice Crne Gore	od 18. marta 2015. godine do 16. novembra 2016. godine	od 18. marta 2020. godine do 10.marta 2021. godine	od 3,7 do 6,00	52.000	(1.024)	1.181	1.800	53.957
		Ukupno		58.000	(947)	1.192	1.824	60.069

b) Vlasničke hartije od vrijednosti

Vlasnički udio Banke u kapitalu drugih pravnih lica, broj akcija i vrijednost ulaganja na dan 31. decembra 2017. i 2016. godine su dati u sljedećoj tabeli:

	<u>Broj akcija / % udio</u>	<u>31.12.2017.</u>	<u>31.12.2016.</u>
CDA	2%	10	10
VISA Inc	3,182	1.210	942
SWIFT	1	4	4
TARA Hotel d.o.o.	1,24%	208	208
Ukupno ulaganje		1.432	1.164

23. INVESTICIONE HARTIJE OD VRIJEDNOSTI RASPOLOŽIVE ZA PRODAJU (nastavak)

23.2. Promjene na investicionim hartijama od vrijednosti raspoloživim za prodaju (nastavak)

b) Vlasničke hartije od vrijednosti (nastavak)

Ulaganja u VISA Inc, SWIFT i CDA se ne kotiraju na aktivnom tržištu. Akcije VISA Inc klase C, koje su u posjedu Banke, se priznaju po fer vrijednosti koja se odmjerava metodom procjene, korištenjem kotirane cijene VISA akcija klase A, kojima se trguje na NYSE. Ostala ulaganja u vlasničke hartije od vrijednosti čija se fer vrijednost ne može pouzdano izmjeriti se priznaju po usklađenoj nabavnoj vrijednosti, na osnovu dobijene informacije od emitenta.

Kumulirani efekti u promjeni fer vrijednosti VISA Inc akcija u iznosu od EUR 1.122 hiljada, nakon oporezivanja, iskazani su na posebnoj stavki u okviru pozicije Rezerve kapitala, rezerve po osnovu fer vrijednosti hartija od vrijednosti (Napomena 34).

Banka je, u toku 2015. godine, u postupku naplate potraživanja od Uniprom d.o.o. Nikšić sa povezanim licima, shodno Sporazumu o poravnanju duga između Banke, NLB InterFinanza Zurich (kao povjerioca) i Uniprom d.o.o. Nikšić sa ostalim povezanim licima (kao dužnika), postala vlasnik 1,24% udjela u privrednom društvu TARA Hotel d.o.o.

Učešća u CDA, VISA Inc, SWIFT i TARA Hotel d.o.o. nemaju ni značajan uticaj ni kontrolu.

c) Analiza prema hijerarhiji fer vrijednosti finansijskih instrumenata po fer vrijednosti

Banka vrši odmjeravanje fer vrijednosti primjenom hijerarhijske ljestvice koja odražava važnost informacija koje se koriste prilikom odmjeravanja:

- **Nivo 1:** kotirana tržišna cijena (nekorigovana) na aktivnom tržištu za finansijske instrumente.
- **Nivo 2:** tehnike procjene vrijednosti koje se zasnivaju na dostupnim informacijama, osim kotiranih cijena, bilo da su neposredne (tj. cijene) ili posredne (tj. izvedene na osnovu cijena). Ovom kategorijom obuhvaćeni su instrumenti koji se vrednuju primjenom: kotiranih tržišnih cijena sličnih instrumenata na aktivnom tržištu; kotiranih cijena identičnih ili sličnih instrumenata na tržištima koja se smatraju manje aktivnim; odnosno drugih tehnika procjene vrijednosti kod kojih se sve materijalno značajne informacije mogu neposredno ili posredno vidjeti iz tržišnih podataka.
- **Nivo 3:** tehnike procjene vrijednosti koje se ne zasnivaju na tržišnim podacima. Ova kategorija obuhvata sve instrumente čije tehnike vrednovanja uključuju informacije koje nisu zasnovane na dostupnim podacima, a nedostupne informacije materijalno značajno utiču na procjenu vrijednosti instrumenata. Ovom kategorijom obuhvaćeni su instrumenti koji se vrednuju primjenom kotiranih tržišnih cijena sličnih instrumenata kod kojih se zahtijevaju značajne a neuočljive korekcije, odnosno pretpostavke kako bi se pravilno iskazale razlike između instrumenata.

31.12.2017.	Napomena	Nivo 1	Nivo 2	Nivo 3	Ukupno
Hartije od vrijednosti raspoložive za prodaju					
Dužničke hartije od vrijednosti - T-BILL	23.1.	-	3.147	-	3.147
Dužničke hartije od vrijednosti - BOND	23.1	45.978	-	-	45.978
Instrumenti kapitala	23.1	-	1.418	14	1.432
Ukupno		45.978	4.565	14	50.557
31.12.2016.	Napomena	Nivo 1	Nivo 2	Nivo 3	Ukupno
Hartije od vrijednosti raspoložive za prodaju					
Dužničke hartije od vrijednosti - BOND	23.1	60.069	-	-	60.069
Instrumenti kapitala	23.1	-	1.150	14	1.164
Ukupno		60.069	1.150	14	61.233

Stepen raspoloživosti dostupnih tržišnih cijena i informacije o modelu smanjuju potrebu za prosuđivanjem i procjenama rukovodstva, kao i neizvjesnost u pogledu određivanja fer vrijednosti. Stepen raspoloživosti dostupnih tržišnih cijena i informacija varira zavisno od proizvoda i tržišta i sklon je promjenama koje proističu iz specifičnih događaja i opšteg stanja tržišta u narednim periodima.

24. INVESTICIONE NEKRETNINE

Investicione nekretnine sa stanjem na dan 31. decembra 2017. godine u iznosu EUR 2.360 hiljada (2016: EUR 1.965 hiljada) odnose se na dio imovine koja je, u postupku naplate potraživanja, stečena tokom 2015. i 2017. godine. Banka je nekretnine izdala u poslovni zakup i, shodno MRS 40 – Investicione nekretnine, klasifikovala u investicione nekretnine. Prihodi od zakupnine iznose EUR 337 hiljade (2016: EUR 353 hiljada), i prikazani su u okviru ostalih prihoda (Napomena 17). Banka je na investicionim nekretninama imala poslovnih rashoda u iznosu od EUR 25 hiljada. Dodatno obezvrjeđenje investicionih nekretnina u iznosu od EUR 48 hiljada (2016: EUR 305 hiljada) je priznato u bilansu uspjeha na poziciji troškovi obezvrjeđenja (Napomena 8). Po osnovu prodaje jedne nekretnine ostvarena je dobit u iznosu od EUR 74 hiljada, koja je priznata na poziciji ostalih prihoda (Napomena 17).

Promjene na investicionim nekretninama su date u sledećoj tabeli:

	2017	2016
Stanje 1.januara	1.965	2.270
Sticanje	1.269	-
Prodaja	(826)	-
Obezvrjeđenje	(48)	(305)
Stanje 31.decembra	2.360	1.965

25. NEKRETNINE, POSTROJENJA I OPREMA

	Zemljište	Građevinski objekti	Oprema	NPO u pripremi	Ukupno
<i>Nabavna vrijednost</i>					
Stanje 1. januara 2016. godine	1.065	9.281	6.616		16.962
Nove nabavke	-	28	377	66	471
Prodaja	-	(113)	(30)	-	(143)
Otpis	-	-	(60)	-	(60)
Stanje 31. decembra 2016. godine	1.065	9.196	6.903	66	17.230
Nove nabavke	-	14	380	18	412
Prodaja	-	-	-	-	-
Otpis	-	-	(319)	-	(319)
Stanje 31. decembra 2017. godine	1.065	9.210	6.964	84	17.323
<i>Akumulirana ispravka vrijednosti</i>					
Stanje 1. januara 2016. godine	-	(1.121)	(5.611)	-	(6.732)
Amortizacija (Napomena 15)	-	(294)	(377)	-	(671)
Prodaja	-	37	30	-	67
Otpis	-	-	60	-	60
Stanje 31. decembra 2016. godine	-	(1.378)	(5.898)	-	(7.276)
Amortizacija (Napomena 15)	-	(285)	(356)	-	(641)
Prodaja	-	-	-	-	-
Otpis	-	-	319	-	319
Stanje 31. decembra 2017. godine	-	(1.663)	(5.935)	-	(7.598)
Neto knjigovodstvena vrijednost na dan 31.12.2017. godine	1.065	7.547	1.029	84	9.725
Neto knjigovodstvena vrijednost na dan 31.12.2016. godine	1.065	7.818	1.005	66	9.954

25. NEKRETNINE, POSTROJENJA I OPREMA (nastavak)

Na dan 31. decembra 2017. godine, Banka posjeduje vlasničke listove kao dokaz o vlasništvu za sve neporektnosti koje se evidentiraju u bilansima Banke.

Banka nema nekretnine date pod hipoteku, kao sredstvo obezbjeđenja otplate kredita i drugih obaveza.

26. NEMATERIJALNA SREDSTVA

	<u>Softver</u>	<u>Licence</u>	<u>Ukupno</u>
<i>Nabavna vrijednost</i>			
Stanje 1. januara 2016. godine	1.547	1.051	2.598
Nove nabavke	19	3	22
Stanje 31. decembra 2016. godine	1.566	1.054	2.620
Nove nabavke	256	7	263
Rashodovanje	-	(39)	(39)
Stanje 31. decembra 2017. godine	1.822	1.022	2.844
<i>Akumulirana ispravka vrijednosti</i>			
Stanje 1. januara 2016. godine	(948)	(829)	(1.777)
Amortizacija (Napomena 15)	(126)	(90)	(216)
Stanje 31. decembra 2016. godine	(1.074)	(919)	(1.993)
Amortizacija (Napomena 15)	(124)	(77)	(201)
Rashodovanje	-	39	39
Stanje 31. decembra 2017. godine	(1.198)	(957)	(2.155)
Neto knjigovodstvena vrijednost na dan 31.12.2017. godine	624	65	689
Neto knjigovodstvena vrijednost na dan 31.12.2016. godine	492	135	627

27. OSTALA POTRAŽIVANJA

a) Ostala finansijska potraživanja

	<u>31.12.2017.</u>	<u>31.12.2016.</u>
Potraživanja po osnovu kartica	543	248
Potraživanja po osnovu naknada	175	198
Privremena sredstva	19	3
Potraživanja od kupaca	139	98
Potraživanja za čekove	16	9
Potraživanja po osnovu refundacije bolovanja	36	18
Ostala potraživanja	112	127
Ostala finansijska potraživanja/ bruto	1.040	701
Ispravka vrijednosti	(123)	(80)
Ostala finansijska potraživanja/ neto	917	621

27. OSTALA POTRAŽIVANJA (nastavak)

a) Ostala finansijska potraživanja (nastavak)

Promjena ispravke vrijednosti ostalih finansijskih potraživanja je data u sljedećoj tabeli:

	2017	2016
Stanje 1. januara	(80)	(260)
Troškovi obezvrjeđenja (Napomena 8)	(60)	130
Otpis	17	50
Stanje 31. decembra	(123)	(80)

b) Ostala poslovna potraživanja

	31.12.2017.	31.12.2016.
Plemeniti metali	108	111
Sredstva stečena po osnovu naplate potraživanja	13.569	11.841
Odloženi troškovi	185	221
Ostala poslovna potraživanja	148	154
Ostala poslovna potraživanja, bruto	14.010	12.327
Ispravka vrijednosti	(3.526)	(2.440)
Ostala poslovna potraživanja, neto	10.484	9.887

Sredstva preuzeta od klijenata po osnovu naplate potraživanja priznata su u okviru stavke "Sredstva stečena po osnovu naplate potraživanja" budući da nisu u potpunosti ispunjeni kriterijumi za njihovo priznavanje u okviru dugoročnih sredstava koja se drže radi prodaje u skladu sa MSFI 5 – Stalna imovina koja se drži za prodaju.

U toku godine stečeno je više nekretnina, od kojih su prodane dvije nekretnine. Po osnovu transakcije prodaje po cijeni većoj od knjigovodstvene ostvarena je dobit u iznosu od EUR 61 hiljada (31. decembra 2016: EUR 28 hiljada), koja je priznata na poziciji Ostalih prihoda. Dodatno obezvrjeđenje imovine stečene po osnovu naplate potraživanja u iznosu od EUR 1.092 hiljade (2016: EUR 943 hiljade) priznato je u bilansu uspjeha na poziciji troškovi obezvrjeđenja (Napomena 8).

Promjena ispravke vrijednosti ostalih poslovnih potraživanja je data u sljedećoj tabeli:

	2017	2016
Stanje 1. januara	(2.440)	(1.523)
Troškovi obezvrjeđenja (Napomena 8)	(1.092)	(943)
Prodaja	6	26
Stanje 31. decembra	(3.526)	(2.440)

Odlukom Centralne banke Crne Gore o minimalnim standardima za ulaganja banaka u nepokretnosti i osnovna sredstva („Sl. list CG” br. 24/09, 66/10, 58/11, 61/12, 13/13, 51/13, 16/15 i 82/17), propisano je da iznos ulaganja u nepokretnosti i osnovna sredstva koji prelazi iznos sopstvenih sredstava banka tretira kao odbitnu stavku pri izračunavanju ukupnog iznosa sopstvenih sredstava banke. Ulaganjima u nepokretnosti ne smatra se sticanje nepokretnosti u zamjenu za potraživanja u postupku restrukturiranja problematičnog duga, u stečajnom postupku, postupku likvidacije, ili u postupku izvršenja radi namirenja potraživanja banke, ukoliko od dana sticanja nepokretnosti nije prošlo više od četiri godine. Propisima Centralne banke Crne Gore nije propisan rok u kome Banka mora da proda sredstva stečena naplatom potraživanja.

27. OSTALA POTRAŽIVANJA (nastavak)

b) Ostala poslovna potraživanja (nastavak)

Na stečenu nekretninu, čija vrijednost na dan 31. decembra 2017. godine iznosi EUR 1.566 hiljada, Viši sud je 26 aprila 2017. godine izdao privremenu mjeru zabrane raspolaganja i korištenja, usljed postupka istrage koji je pokrenut protiv rukovodstva privrednog društva od kojeg je Banka stekla imovinu, kao i Banke. Rukovodstvo Banke smatra da privremena mjera Višeg suda može trajati do završetka eventualno pokrenutog sudskog postupka, kao i da će sudski postupak biti okončan u korist Banke. Prilikom vrednovanja navedene imovine, Banka je uzela u obzir sve raspoložive informacije do datuma izrade finansijskih izvještaja.

28. DEPOZITI BANAKA, DEPOZITI KLIJENATA I POZAJMLJENA SREDSTVA OD BANAKA

a) Depoziti banaka

Depoziti banaka uključuju depozite po viđenju koji na dan 31. decembra 2017. godine iznose EUR 1.908 hiljada (31. decembra 2016: 1.690 hiljada).

b) Depoziti klijenata

	31.12.2017.	31.12.2016.
Depoziti po viđenju	255.617	231.775
Oročeni depoziti	104.118	129.426
Ukupno	359.735	361.201
Depoziti po viđenju klijenata	31.12.2017.	31.12.2016.
Država	14.015	13.255
Finansijske organizacije	3.496	4.093
Stanovništvo	141.060	124.822
Privreda	81.805	77.259
Preduzetnici	1.927	1.735
Neprofitne organizacije	13.314	10.611
Ukupno depoziti po viđenju klijenata	255.617	231.775
Oročeni depoziti klijenata	31.12.2017.	31.12.2016.
Država	10	104
Finansijske organizacije	350	650
Stanovništvo	94.538	103.565
Privreda	8.909	23.554
Preduzetnici	2	1
Neprofitne organizacije	309	1.552
Ukupno oročeni depoziti klijenata	104.118	129.426
Ukupno depoziti klijenata	359.735	361.201

Depoziti po viđenju u EUR su deponovani po kamatnoj stopi od 0,01% na godišnjem nivou, dok su depoziti po viđenju u stranoj valuti deponovani po kamatnoj stopi od 0,001%. PPKS na oročene depozite pravnih lica iznosila je 0,8%, a na oročene depozite fizičkih lica 1,2% (kamatne stope na oročenja iznad 1 godine su se uglavnom kretale u intervalu između 1,2% i 2%).

29. POZAJMLJENA SREDSTVA OD OSTALIH KLIJENATA

Kreditni od ostalih klijenata odnose se na kredite odobrene od:

	<u>31.12.2017.</u>	<u>31.12.2016.</u>
EIB – Evropska investiciona banka	3.410	6.506
Vlada Crne Gore	5.518	4.575
Investiciono - razvojni fond Crne Gore	4.878	6.200
Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća	-	8
Ukupno	<u>13.806</u>	<u>17.289</u>

Rokovi dospelja kredita odobrenih od strane ostalih klijenata:

	<u>31.12.2017.</u>	<u>31.12.2016.</u>
Dospelje kredita u roku do 12 mjeseci	4.315	5.059
Rok dospelja između 1 i 5 godina	4.903	8.305
Rok dospelja duži od 5 godina	4.588	3.925
Ukupno	<u>13.806</u>	<u>17.289</u>

Ugovor o kreditu sa Evropskom investicionom bankom (EIB) u iznosu od EUR 20.000 hiljada Banka je potpisala 21. decembra 2009. godine. Ugovorena sredstva su povlačena u tranšama, pri čemu su za svaku tranšu dogovarani različiti uslovi. Ugovorene kamatne stope se kreću u rasponu od 2,305% do 3,362% na godišnjem nivou, sa rokom dospelja 2018. godine i 2019. godine. Banka nije obavezna da prati i kreditoru dostavlja obračun finansijskih pokazatelja.

Pozajmljena sredstva od Investiciono-razvojnog fonda su uzeta po fiksnoj kamatnoj stopi u rasponu od 1,00% do 2,00% na godišnjem nivou, sa rokom dospelja do 2027. godine. Tokom 2017. godine od Investiciono-razvojnog fonda povučeno je novih kredita u ukupnom iznosu od EUR 1.160 hiljada.

Pozajmljena sredstva od Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća, uzeta po fiksnoj kamatnoj stopi od 1,00% na godišnjem nivou, su tokom 2017.godine otplaćena.

30. REZERVISANJA

	31.12.2017.	31.12.2016.
Rezervisanja za garancije i preuzete obaveze	487	553
Rezervisanja za otpremnine i ostale naknade zaposlenima	322	618
Rezervisanja za sudske sporove	979	924
Rezervisanja za reorganizaciju	213	540
Neiskorišćeni godišnji odmori	223	206
Ukupno	2.224	2.841

a) Promjene na računu rezervisanja

	Rezervisanja za garancije i preuzete obaveze	Rezervisanja za otpremnine i ostale naknade zaposlenima	Rezervisanja za sudske sporove	Rezervisanja za reorganizaciju	Neiskorišćeni godišnji odmori	Ukupno
Stanje 1. januara 2016. godine	805	480	858	-	180	2.323
Kreirane/ukinute rezerve	(252)	17	66	540	206	577
Korištene rezerve	-	(26)	-	-	(180)	(206)
Povećanje diskontovanog iznosa	-	35	-	-	-	35
Aktuarski dobitak	-	112	-	-	-	112
Stanje 31. decembra 2016. godine	553	618	924	540	206	2.841
Kreirane/ukinute rezerve	(66)	(277)	66	-	223	(54)
Korištene rezerve	-	(4)	(11)	(327)	(206)	(548)
Povećanje diskontovanog iznosa	-	27	-	-	-	27
Aktuarski gubitak	-	(42)	-	-	-	(42)
Stanje 31. decembra 2017. godine	487	322	979	213	223	2.224

30. REZERVISANJA (nastavak)

Rezervisanja za rizične vanbilansne stavke odnose se na obaveze po osnovu izdatih garancija i preuzetih obaveza (Napomena 36.a). Efekti rezervisanja za garancije i preuzete obaveze, sudske sporove i reorganizaciju su prikazani u bilansu uspjeha u okviru stavke Troškovi rezervisanja (Napomena 9), dok su efekti rezervisanja za otpremnine i ostale naknade zaposlenima i neiskorišćene godišnje odmore priznati u okviru stavke Troškovi zaposlenih (Napomena 13).

30.1. Rezervisanja za reorganizaciju

U skladu sa odlukom Odbora direktora, koja je donijeta na sjednici održanoj 7. oktobra 2016. godine, u okviru Projekta reorganizacije, jedna od mjera je racionalizacija broja zaposlenih do optimalnog nivoa koji omogućava troškovnu efikasnost i pozitivan rezultat operativnog poslovanja. Banka je, na ime isplate otpremnina višku zaposlenih, koji je utvrđen kroz organizacione promjene i optimizaciju poslovnih procesa, u 2016.godini rezervisala sredstva u iznosu od EUR 540 hiljada. U toku 2017. godine isplaćene su otpremnine u iznosu od EUR 327 hiljada.

31. NETO ODLOŽENE PORESKE OBAVEZE

	31.12.2017.	31.12.2016.
Odložena poreska sredstva	144	-
Privremena razilika u oporezivim rashodima	144	-
Odložene poreske obaveze	426	225
Privremena razlika računovodstvene i poreske vrijednosti nekretnina, postrojenja, opreme i nematerijalnih ulaganja	63	41
Promjena u fer vrijednosti ulaganja u hartije od vrijednosti raspoloživih za prodaju	363	184
Neto odložene poreske obaveze	282	225
Odloženi porez uključen u rezultat tekuće godine	122	(8)
Odloženi porez na teret kapitala tekuće godine	179	194

Promjene na odloženim poreskim obavezama u toku 2017. i 2016. godine su prikazane u sljedećoj tabeli:

	Privremene razlike u osnovnim sredstvima	Promjena fer vrijednosti hartija od vrijednosti raspoloživih za prodaju	2017	2016
Stanje 1. januara	41	184	225	23
Povećanje priznato u bilansu uspjeha	22	-	22	8
Povećanje/(smanjenje) priznato u kapitalu	-	179	179	194
Stanje 31. decembra	63	363	426	225

32. OSTALE OBAVEZE

	31.12.2017.	31.12.2016.
Primljeni avansi za otplate kredita	1.466	1.325
Razgraničene provizije na garancije i akreditive	61	63
Razgraničene kamate za reprogramirane kredite	161	162
Obaveze prema dobavljačima	214	192
Obračunati troškovi	1.190	944
Obaveze na neraspoređene prilive	-	616
Obaveze po osnovu kastodi poslova sa rezidentima	1.046	755
Obaveze po kartičnom poslovanju	-	529
Ostala pasiva	1.858	
Ostale obaveze	858	-
Ukupno	6.854	4.586

33. SUBORDINISANI DUG

Na dan 31. decembra 2017. godine Banka iskazuje jedan subordinisani dugoročni kredit koji je u skladu sa Odlukom o adekvatnosti kapitala banaka („Sl. list CG” br. 38/11 i 55/12), uključen u dopunski kapital II. Kredit je uzet od EFSE Vestern Balkan B.V. sa ciljem održavanja ciljnog koeficijenta kapitalne adekvatnosti, koji po zakonskoj regulativi ne smije biti niži od 10%. Hibridni instrument, nominalne vrijednosti EUR 4.000 hiljade, iz 2012.godine od NLB d.d., je otplaćen krajem decembra tekuće godine.

Uslovi kredita su sljedeći:

	Dospijeće	Kamatna stopa	31.12.2017.	31.12.2016.
EFSE vestern balkan B.V.	30. jun 2020.godine	6M Euribor +5,70% do 30. juna 2015. godine 6M Euribor +7,70% od 01. jula 2015. godine do 30. juna 2020. godine	5.132	5.152
NLB d.d.	28. decembar 2017. godine	6M Euribor + 12%	-	4.006
Ukupno			5.132	9.158

Subordinisani kredit ne nosi pravo zamjene za kapital, i posljedično ne predstavlja nove potencijalne obične akcije.

34. KAPITAL I REZERVE

	31.12.2017.	31.12.2016.
Aksijski kapital	20.261	64.925
Emisiona premija	7.146	7.146
Akumulirana dobit/gubitak	7	(49.215)
Dobit tekuće godine	5.993	5.993
Ostale rezerve	36.397	49.159
Ukupno	69.804	78.008

Aksijski kapital čine obične akcije, istog reda, izdate upisom na račune imaoca u centralnom registru kod CDA. Imaoci akcija imaju pravo učešća u upravljanju, pravo na dio dobiti (dividendu) i pravo na odgovarajući dio imovine pri likvidaciji ili stečaju, u skladu sa zakonom.

Na redovnoj Skupštini akcionara koja je održana 14.06.2017.godine, donešena je Odluka o smanjenju akcijskog kapitala radi pokrića akumuliranog gubitka iz prethodnog perioda, u iznosu od EUR 44.664 hiljade. Komisija za hartije od vrijednosti je 03.08.2017.godine izdala Rješenje o smanjenju akcijskog kapitala Banke, smanjenjem nominalne vrijednosti akcije sa EUR 5,5640 na nominalnu vrijednost akcije od EUR 1,7364. Promjena je registrovana u Centralnom registru privrednih subjekata 27.10.2017.

Nakon smanjenja, aksijski kapital Banke na dan 31. decembra 2017. godine iznosi EUR 20.261 hiljada i sastoji se od 11.668.734 akcije pojedinačne nominalne vrijednosti od EUR 1,7364 (31. decembra 2016. godine: 11.668.734 akcije, po nominalnoj vrijednosti od EUR 5,5640).

34. KAPITAL I REZERVE (nastavak)

Troškovi, neposredno povezani sa smanjenjem akcijskog kapitala su priznati u kapitalu, kao smanjenje rezervi kapitala.

U skladu sa odlukom iste Skupštine akcionara, ostvarena dobit u 2016.godini je raspodijeljena za isplatu dividende akcionarima Banke. Dividenda je isplaćena po bruto vrijednosti od EUR 0,5136 po jednoj akciji. Na vanrednoj Skupštini akcionara, koja je održana 22.11.2017. godine donešena je odluka o isplati dividende iz akumulirane dobiti iz prethodnog perioda u iznosu od EUR 10.000 hiljada, koja je realizovana u decembru mjesecu, nakon dobijanja odobrenja od strane Centralne banke Crne Gore, obzirom da je članom 83 Zakona o bankama, propisano da banka može vršiti isplatu dividende iznad neto profita ostvarenog u prethodnoj godini, samo uz odobrenje Centralne banke Crne Gore. Bruto vrijednost dividende po jednoj akciji je iznosila EUR 0,857.

Zakonom o bankama („Sl. list CG” br. 17/08, 44/10 i 40/11), koji je stupio na snagu 19. marta 2008. godine, definisan je minimalni iznos novčanog kapitala banke u vrijednosti od EUR 5.000 hiljada. Na dan 31. decembra 2017. godine sopstveni kapital Banke je iznosio EUR 37.888 (31. decembra 2016. godine EUR 34.438 hiljada).

U tabeli niže prikazana je vlasnička struktura akcijskog kapitala sa stanjem na dan 31. decembra 2017. godine i 31. decembra 2016. godine:

	31.12.2017.		31.12.2016.	
	000 EUR	% učešća	000 EUR	% učešća
Nova ljubljanska banka d.d. Ljubljana	20.227	99,83	64.510	99,36
Ostali akcionari	34	0,17	415	0,64
Ukupno	20.261	100,00	64.925	100,00

U drugoj polovini 2017. godine Nova ljubljanska banka d.d. Ljubljana je, nakon pravnosnažne odluke Upravnog suda u sporu sa KHOV, otkupila akcije manjinskih akcionara i povećala učešće sa 99,36% na 99,83%.

a) *Ostale rezerve kapitala čine:*

	31.12.2017.	31.12.2016.
Rezerve iz dobiti	5.367	5.412
Rezerve po osnovu fer vrijednosti hartija od vrijednosti raspoloživih za prodaju	3.662	1.863
Aktuarski gubitak po osnovu rezervisanja za otpremnine	(191)	(233)
Rezerve za procijenjene gubitke po regulatornom zahtjevu	27.559	42.117
Ukupno	36.397	49.159

Banka utvrđuje potrebne rezerve za procijenjene gubitke po regulatornom zahtjevu kao pozitivnu razliku između iznosa rezervacija za potencijalne gubitke, obračunatog u skladu sa kriterijumima iz Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom u bankama i zbira iznosa ispravki vrijednosti za stavke bilansne aktive i rezervisanja za vanbilansne stavke, izračunatog u skladu sa zahtjevima Međunarodnog računovodstvenog standarda 39. Pozitivna razlika između iznosa obračunatih rezervacija za potencijalne gubitke i zbira iznosa ispravki vrijednosti za stavke bilansne aktive i rezervisanja za vanbilansne stavke predstavlja odbitnu stavku od sopstvenih sredstava banke. Banka je, u toku 2017.godine, uz odobrenje Centralne banka Crne Gore, dio posebne rezerve za kojom ne postoji potreba u iznosu od EUR 14.558 hiljada, a koja je iskazana na računu 3025, oslobodila i prenijala na račun akumuliranog gubitka/dobitka iz prethodnog perioda, kako je prikazano u Iskazu o promjenama na kapitalu.

34. KAPITAL I REZERVE (nastavak)

Rezerve po osnovu fer vrijednosti hartija od vrijednosti predstavljaju kumulirane nerealizovane dobitke/gubitke od promjena u fer vrijednostima finansijskih instrumenata raspoloživih za prodaju, umanjene za odložene poreze.

Promjene na rezervi po osnovu fer vrijednosti u toku 2017. i 2016. godine, prikazane u Iskazu o promjenama na kapitalu, bile su sljedeće:

	Vlasničke hartije od vrijednosti	Dužničke hartije od vrijednosti	Aktuarski dobitci/ gubici po osnovu rezervisanja za otpremne	2017	2016
Stanje 1. januara	778	1.085	(233)	1.630	(216)
Promjena fer vrijednosti hartija raspoloživih za prodaju (napomena 23.2)	268	1.710	-	1.978	2.152
Aktuarski dobitci/ gubici po osnovu rezervisanja za otpremne	-	-	42	42	(112)
Odložena poreska obaveza po stopi 9%	(25)	(154)	-	(179)	(194)
Stanje 31. decembra	1.021	2.641	(191)	3.471	1.630

U 2017. godini je izvršen novi aktuarski obračun rezervisanja za beneficije zaposlenih. Po osnovu rezervisanja za obaveze za otpremne (Napomena 3.20 b), priznat je aktuarski dobitak u iznosu od EUR 42 hiljade.

35. TRANSAKCIJE SA POVEZANIM LICIMA

Banka posmatra povezana lica shodno zahtjevima Međunarodnog računovodstvenog standarda 24, koji definiše da su povezana lica:

- strane koje direktno ili indirektno, putem jednog ili više posrednika, kontrolišu, su kontrolisane ili su pod zajedničkom kontrolom sa (tim) entitetom;
- strane u kojima Banka posjeduje udio u entitetu koji joj omogućava značajan uticaj nad entitetom, a koje nisu ni povezana pravna lica niti učesnici u zajedničkom poduhvatu;
- privatna lica koja direktno ili indirektno posjeduju glasačko pravo u Banci koje im omogućava značajan uticaj nad Bankom, odnosno bilo koji subjekat za koji se očekuje da ima uticaj ili je pod uticajem povezanog lica Banke;
- članovi ključnog rukovodećeg kadra, odnosno lica koja posjeduju ovlašćenja i odgovornosti u pogledu planiranja, upravljanja i kontrolisanja poslovanja Banke, uključujući direktore i ključno rukovodstvo.

Prilikom razmatranja svake pojedinačne transakcije sa povezanim licima, pažnja je, osim na pravnu formu, usmjerena i na suštinu tj. sadržaj transakcije.

Većinski vlasnik banke je Nova Ljubljanska banka d.d. Ljubljana registrovana u Sloveniji (matična banka), u čijem se vlasništvu nalazi 99,83% običnih akcija na dan 31. decembra 2017. godine (31. decembar 2016: 99,36%).

Ostala pravna lica prikazana u tabeli niže smatraju se povezanim licima budući da su članice NLB Grupe. Članice NLB Grupe su povezane sa Bankom budući da su zajednički kontrolisane od strane matične banke.

Banka obavlja brojne transakcije sa povezanim pravnim licima u toku svog redovnog poslovanja, po tržišnim uslovima.

Pomenute transakcije obuhvataju plasmane, depozite, transakcije u stranoj valuti kao i lična primanja članova rukovodstva Banke.

35. TRANSAKCIJE SA POVEZANIM LICIMA (nastavak)

Obim transakcija sa povezanim licima, stanje sredstava i obaveza na dan 31.decembra 2017. godine i odnosni rashodi i prihodi u bilansu uspjeha prikazani su u sljedećoj tabeli:

	NLB d.d. Ljubljana	NLB Leasing Podgorica	Tara Hotel	NLB InterFinanz	NLB Banka Banja Luka	NLB Banka Sarajevo	NLB Banka Priština	NLB Banka Beograd	NLB Banka Skoplje	REAM	NLB CG	Povezana fizička lica	Ukupno
Potraživanja													
Kredit bankama	27.763	-	-	-	7	3	-	10	23	-	-	-	27.806
Dati krediti	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	759	759
Ostala potraživanja	8	-	-	-	-	-	-	-	-	1	9	-	18
Ukupno potraživanja	27.771	-	-	-	7	3	-	10	23	1	9	759	28.583
Obaveze													
Depoziti po viđenju	150	35	20	4	201	238	1	66	588	303	956	68	2.630
Oročeni depoziti	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	229	229
Ostale obaveze	5	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Ukupno obaveze	155	35	20	4	201	238	1	66	588	304	956	297	2.865
Neto potraživanja/ obaveze	27.616	(35)	(20)	(4)	(194)	(235)	(1)	(56)	(565)	(303)	(947)	462	25.718

Materijalno značajne pojedinačne transakcije sa matičnom bankom obuhvataju date kredite, depozite i subordinisani dug, čiji su uslovi objelodanjeni u napomenama 21, 28 i 33.

35. TRANSAKCIJE SA POVEZANIM LICIMA (nastavak)

	NLB d.d. Ljubljana	NLB Leasing Podgorica	Tara Hotel	NLB Interfinanz	NLB Banka Banja Luka	NLB Banka Sarajevo	NLB Banka Pristina	NLB Banka Beograd	NLB Banka Skoplje	REAM	NLB CG	Povezana fizička lica	Ukupno
Prihodi													
Prihodi od kamata	73	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	24	97
Prihodi od naknada	4	2	1	-	2	-	-	-	-	-	3	-	12
Neto dobici od fin instrumenata za trgovinu	(9)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	(9)
Ostali prihodi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	86	-	92
Ukupno prihodi	68	2	1	-	2	-	-	-	-	6	89	24	192
Rashodi													
Rashodi kamata	(441)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	(5)	(446)
Rashodi provizija	(35)	-	-	-	(6)	-	-	(15)	-	-	-	-	(56)
Troškovi (lični i materijalni)	(31)	-	-	-	-	-	-	-	-	(8)	-	(1.365)	(1.404)
Ukupno rashodi	(507)	-	-	-	(6)	-	-	(15)	-	(8)	-	(1.370)	(1.906)
Neto prihodi/rashodi	(439)	2	1	-	(4)	-	-	(15)	-	(2)	89	(1.346)	(1.714)

35. TRANSAKCIJE SA POVEZANIM LICIMA (nastavak)

U tabeli niže prikazani su obim transakcija sa povezanim licima, stanja na računima sredstava i obaveza na dan 31. decembra 2016. godine, kao i stanje na računima prihoda i rashoda za godinu završenu na taj dan:

	NLB d.d. Ljubljana	NLB Leasing Podgorica	Tara Hotel	NLB InterFinanz	NLB Banka Banja Luka	NLB Banka Sarajevo	NLB Banka Pristina	NLB Banka Beograd	NLB Banka Skoplje	REAM	NLB CG	Povezana fizička lica	Ukupno
Potraživanja													
Kredit bankama	27.193	-	-	-	90	61	-	116	100	-	-	-	27.560
Dati krediti	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	880	880
Ostala potraživanja	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	8
Ukupno potraživanja	27.193	-	-	-	90	61	-	116	100	-	8	880	28.448
Obaveze													
Depoziti po viđenju	153	153	298	4	97	248	9	10	594	402	735	94	2.797
Oročeni depoziti	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	209	209
Ostale obaveze	251	-	-	-	-	-	-	-	-	16	-	224	491
Subordinisani dug	4.006	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4.006
Ukupno obaveze	4.410	153	298	4	97	248	9	10	594	418	735	527	7.503
Neto potraživanja/ obaveze	22.783	(153)	(298)	(4)	(7)	(187)	(9)	106	(494)	(418)	(727)	353	20.945

35. TRANSAKCIJE SA POVEZANIM LICIMA (nastavak)

	NLB d.d. Ljubljana	NLB Leasing Podgorica	Tara Hotel	NLB Interfinanz	NLB Banka Banja Luka	NLB Banka Sarajevo	NLB Banka Priština	NLB Banka Beograd	NLB Banka Skoplje	REAM	NLB CG	Povezana fizička lica	Ukupno
Prihodi													
Prihodi od kamata	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	31	48
Prihodi od naknada	23	4	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	30
Neto dobici od fin instrumenata za trgovinu	(13)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	(13)
Ostali prihodi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	85	-	90
Ukupno prihodi	27	4	-	-	3	-	-	-	-	5	85	31	155
Rashodi													
Rashodi kamata	(519)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	(5)	(524)
Rashodi provizija	(47)	-	-	-	(7)	-	-	(17)	-	-	-	-	(71)
Troškovi (lični i materijalni)	(30)	-	-	-	-	-	-	-	-	(31)	-	(1.325)	(1.386)
Ukupno rashodi	(596)	-	-	-	(7)	-	-	(17)	-	(31)	-	(1.330)	(1.981)
Neto prihodi/rashodi	(569)	4	-	-	(4)	-	-	(17)	-	(26)	85	(1.299)	(1.826)

35. TRANSAKCIJE SA POVEZANIM LICIMA (nastavak)**Naknade ključnim članovima rukovodstva**

	2017			2016		
	Uprava	Drugi ključni članovi rukovodstva	Ukupno	Uprava	Drugi ključni članovi rukovodstva	Ukupno
Plate i druge kratkoročne naknade	371	822	1.193	359	848	1.207
Nadoknada troškova	95	-	95	74	-	74
Dugoročne naknade	6	71	77	6	-	6
Ukupno	472	893	1.365	439	848	1.287

Kratkoročne naknade obuhvataju novčane naknade (bruto plate i zarade, regres za godišnji odmor, ostale kratkoročne naknade).

Nadoknada troškova obuhvata plaćene zakupnine za stan i ostale ugovorene troškove.

Dugoročne naknade obuhvataju rentnu štednju, dodatno osiguranje i otpremnine za penzionisanje.

Članovi Odbora direktora i Odbora za reviziju ne primaju naknadu za vršenje njihove funkcije i sjednice.

36. VANBILANSNE STAVKE I INTERNA EVIDENCIJA**a) Struktura ugovorenih iznosa vanbilansnih finansijskih instrumenata Banke:**

	31.12.2017.	31.12.2016.
Rizična vanbilansna aktiva		
Akreditivi	1.336	1.053
Kratkoročne garancije	15.378	12.493
Dugoročne garancije	12.202	15.613
Preuzete obaveze	23.939	20.429
Ukupna rizična vanbilansna aktiva	52.855	49.588
Rezervisanja (Napomena 30)	(487)	(553)
Ukupno	52.368	49.035
Ostale vanbilansne stavke	1.464.103	1.448.200
Ukupno ostala vanbilansna aktiva	1.464.103	1.448.200
Memorandum računi		
Otpisane kamate	-	3.084
Ukupno memorandum računi	-	3.084
Ukupno vanbilansna evidencija	1.516.958	1.500.872

36. VANBILANSNE STAVKE I INTERNA EVIDENCIJA (nastavak)

a) *Struktura ugovorenih iznosa vanbilansnih finansijskih instrumenata Banke (nastavak)*

- Garancije su date lokalnim vlastima i preduzećima za izmirenje obaveza po osnovu uzetih kredita i izvršenja ugovorenog posla. Na izdate garancije i ostale preuzete obaveze Banka je izdvojila rezervacije u iznosu od EUR 487 hiljada (2016: EUR 553 hiljade) (Napomena 30).
- Ostale vanbilansne stavke se, najvećim dijelom, odnose na primljena sredstva obezbjeđenja u iznosu od EUR 1.297.599 hiljadu (2016: EUR 1.251.911 hiljada) i poslove u ime i za račun trećih lica u iznosu od EUR 161.314 hiljada (2016: 190.834 hiljada), koje Banka vrši uz odgovarajuću naknadu i po kojima ne snosi bankarski ili drugi rizik.

b) *Struktura primljenih sredstava obezbjeđenja:*

	<u>31.12.2017.</u>	<u>31.12.2016.</u>
Nekretnine	506.619	475.577
Hartije od vrijednosti	1.029	1.103
Ostalo	<u>789.951</u>	<u>775.231</u>
Ukupno	<u>1.297.599</u>	<u>1.251.911</u>

U okviru pozicije „Ostalo“ najznačajnija stavka u iznosu od EUR 766.941 hiljadu (2016: EUR 748.447 hiljade) se odnosi na sredstva obezbjeđenja mjenice.

Vrijednosti garancija koje je dala Vlada Crne Gore po osnovu kredita, garancija i akreditiva koje je Banka izdala komitentima iznose EUR 6.600 hiljada (2016: EUR 6.600 hiljada).

c) *Interna evidencija otpisanih potraživanja*

Banka je, shodno članu 49.b Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom u bankama, otpisala bilansna potraživanja za koja je procijenjeno da neće biti nadoknađena, bruto izloženosti EUR 42.873 hiljadu (2016: EUR 37.451 hiljadu).

d) *Poslovanje u tuđe ime i za tuđi račun*

Banka vrši usluge čuvanja i upravljanja značajnim iznosom sredstava u ime i za račun pravnih i fizičkih lica uz zaračunavanje određene naknade za pomenute usluge.

Na dan 31. decembra 2017. godine, sredstva koje je Banke primila na čuvanje iznose EUR 71.136 hiljada (2016: EUR 99.088 hiljada). Pomenuta sredstva se računovodstveno obuhvataju odvojeno od sredstava Banke. Prihodi i rashodi ovih fondova realizuju se za sopstvene potrebe tako da Banka nema obaveze po osnovu pomenutih transakcija.

Za usluge posrednika i poslovanja u tuđe ime i za tuđi račun Banka je obračunala naknadu u iznosu od EUR 59 hiljada (2016: EUR 112 hiljada) koju je evidentirala u bilansu uspjeha pod stavkom Prihod od provizija i naknada po osnovu posredničkog poslovanja. Od ovog iznosa EUR 11 hiljada se odnosi na poslove zastupanja u osiguranju, odnosno trgovanje hartijama od vrijednosti u ime i za račun klijenta, dok se EUR 48 hiljada odnosi na poslovanje, odnosno na čuvanje hartija od vrijednosti i druge slične usluge.

37. POTENCIJALNE I PREUZETE OBAVEZE

a) Sudski sporovi

Na dan 31. decembra 2017. godine, Banka je imala 102 započetih sudskih sporova u kojima je imala status tuženog lica, u ukupnom iznosu od EUR 7.687 hiljada. Imajući u vidu stepen materijalnosti i procjenu rizika, Banka je izvršila rezervisanje u iznosu od EUR 979 hiljada.

Ishod sporova u toku za koje nije izvršeno rezervisanje za sada nije moguće pouzdano procijeniti, ali mišljenje Rukovodstva i pravnog savjetnika je da se ne očekuju dodatni negativni ishodi sporova koji bi mogli imati materijalno značajne efekte na finansijske iskaze Banke. Vrijednost tužbi protiv Banke, i svih materijalno značajnih sporova je procijenjena pojedinačno i mala je vjerovatnoća da će Banka imati gubitke koje treba priznati u pojedinačnim finansijskim iskazima, osim onih već priznatih.

Osim pomenutog, Banka vodi i 124 sudska spora u kojima ima status tužioca, u ukupnom iznosu od EUR 13.228 hiljada.

b) Preuzete obaveze/potraživanja po osnovu operativnog zakupa

Banka, kao zakupac, nema obavezu za buduća plaćanja po osnovu zakupnina po ugovorima o poslovnim zakupima koji se ne mogu otkazati.

Banka, kao zakupodavac, nema zaključene ugovore o poslovnom zakupu koji se ne mogu, pod određenim okolnostima i u ugovorenom roku, otkazati jednostranom voljom.

38. MSFI 9 - FINANSIJSKI INSTRUMENTI

U julu 2014. godine Odbor za MRS je objavio MSFI 9 - Finansijski instrumenti, koji će zamijeniti MRS 39 – Finansijski instrumenti: priznavanje i mjerenje. MSFI 9 zagovara novi pristup klasifikaciji i mjerenju finansijskih sredstava, novi model očekivanih kreditnih gubitaka i dopunjuje zahtjeve obračunavanja zaštite od rizika. Novi standard važi za periode koji počinju 01. januara 2018. godine i dalje.

a) Projektni plan i realizacija

Usljed kompleksnih zahtjeva MSFI 9 i njegovog uticaja na cjelokupnu poziciju Banke, implementacija standarda je organizovana projektno, uz podršku projektnog tima NLB Grupe, kroz dva podprojekta:

- Klasifikacija i mjerenje finansijskih instrumenata, pod vođstvom Sektora finansijskog upravljanja i
- Obezvrjeđenje finansijskih instrumenata, pod vođstvom Sektora upravljanja rizicima.

Sponzor projekta je član Uprave Banke, nadležan za navedene organizacione jedinice.

Sve projektne aktivnosti, klasifikacija i mjerenje finansijskih instrumenata, metodologija obračuna ispravke vrijednosti i rezervisanja, metodologija obračuna fer vrijednosti kredita, izgradnja novog modula za obračun obezvrjeđenja finansijskih instrumenata, revizija računovodstvenih i poslovnih politika za klasifikaciju i mjerenje kreditnih gubitaka, zahtijevanih objelodanjivanja i prilagođavanja informacionog sistema, su završeni u planiranim rokovima. Banka je na datum 01.01.2018. godine primijenila MSFI 9.

b) Klasifikacija i mjerenje finansijskih instrumenata

U skladu sa MSFI 9, finansijska sredstva se klasifikuju, u zavisnosti od vrijednosti po kojoj se priznaju i od načina priznavanja učinaka vrednovanja, na:

- finansijska sredstva, koja se mjere po amortizovanoj vrijednosti,
- finansijska sredstva, koja se mjere po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha, a namijenjena su za trgovanje,
- finansijska sredstva, koja se mjere po fer vrijednosti kroz ukupni ostali rezultat,
- finansijska sredstva koja se obavezno priznaju po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha, a nisu namijenjena za trgovanje.

38. MSFI 9 – FINANSIJSKI INSTRUMENTI (nastavak)

b) Klasifikacija i mjerenje finansijskih instrumenata (nastavak)

Kriterijumi na osnovu kojih se vrši klasifikacija i mjerenje su poslovni model za upravljanje finansijskim sredstvima i ugovorene karakteristike novčanih tokova finansijskih sredstava.

Procjena poslovnog modela

Poslovni model se definiše na osnovu procjene ciljeva za upravljanje finansijskim sredstvima na portfeljskom nivou, budući da ovakva procjena na najbolji način oslikava način upravljanja poslovnim aktivnostima i način izvještavanja rukovodstva. Informacije koje se razmatraju uključuju:

- Na koji način se prati uspješnost poslovnog modela i finansijskih sredstava, uključenih u taj model i kako se izvještava ključnom rukovodstvu;
- Rizici koji utiču na poslovni model (i finansijska sredstva), kao i način upravljanja ovim rizicima;
- Na koji se način nagrađuje rukovodstvo (npr. da li nagrađivanje zavisi od fer vrijednosti finansijskih sredstava kojim upravljaju ili od naplate ugovorenih novčanih tokova); i
- Učestalost, obim i trenutak prodaje u prethodnom periodu, razlozi za prodaju i očekivanja za prodaju u narednom periodu.

Definisanje poslovnog modela se temelji na razumnim činjenicama, bez uzimanja u obzir najslabijih i stresnih primjera. Ako su stvarni novčani tokovi različiti od prvobitno očekivanih, ne zahtjeva se reklasifikacija svih sredstava unutar tog poslovnog modela, ukoliko su se prilikom procjene poslovnog modela uzele u obzir sve relevantne činjenice.

Generalno, procjena poslovnog modela Banke se može sumirati na sledeći način:

- krediti i dati depoziti uključeni su u poslovni model „sredstva kojima se upravlja sa ciljem naplate novčanih tokova“, jer je primarna namjera Banke za kreditni portfolio da naplati ugovorene novčane tokove,
- dužničke hartije od vrednosti su podeljene na tri poslovna modela:
 - prva grupa dužničkih hartija od vrijednosti predstavlja kategoriju „sredstva za trgovinu“,
 - druga grupa dužničkih hartija od vrijednosti pripada poslovnom modelu „sredstva kojima se upravlja sa ciljem naplate novčanih tokova i za prodaju“, gdje je cilj naplata novčanih tokova, ali i prodaja sredstava, pri čemu ova sredstva predstavljaju dio likvidnosnih rezervi banke,
 - treća grupa dužničkih hartija od vrijednosti pripada poslovnom modelu „sredstva kojima se upravlja sa ciljem naplate novčanih tokova“.

Za dužničke hartije od vrijednosti unutar poslovnog modela „sredstva kojima se upravlja sa ciljem naplate novčanih tokova“, prodaje koje se odnose na povećanje kreditnog rizika hartije od vrijednosti, rizika koncentracije, prodaje koje su izvršene blizu konačnog roka dospeća, ili prodaje izvršene kako bi se zadovoljile potrebe likvidnosti u „stresnom scenariju“ su dozvoljene. Ostale prodaje, koje nisu posljedica povećanja kreditnog rizika, ipak mogu biti konzistentne sa poslovnim modelom, ako su takve prodaje izuzetak u tom poslovnom modelu i ako;

- su beznačajne po vrijednosti, i pojedinačno i u celini, čak i kada su takve prodaje česte;
- su rijetke, čak i kada su značajniji iznosi u pitanju.

Pregled ugovorenih odredbi instrumenata sa stanovišta SPPI testa (SPPI test – samo plaćanje glavnice i kamate na neotplaćeni dug)

Drugi korak u klasifikaciji finansijskih sredstava je procjena da li ugovoreni novčani tokovi predstavljaju isključivo naplatu glavnice i kamate na neotplaćeni dug (SPPI test). Dužnička finansijska sredstva koja prolaze SPPI test se, u zavisnosti od poslovnog modela, mjere po amortizovanoj vrijednosti (ukoliko je poslovni model samo naplata) ili po fer vrijednosti kroz ukupni ostali rezultat (ukoliko je poslovni model i naplata i prodaja).

38. MSFI 9 – FINANSIJSKI INSTRUMENTI (nastavak)

b) Klasifikacija i mjerenje finansijskih instrumenata (nastavak)

Za namjene SPPI testa, glavnica predstavlja fer vrijednost finansijskog sredstva pri početnom priznavanju, a kamata naknadu za vremensku vrijednost novca (protok vremena), kreditni rizik (vezan za neotplaćenu glavnicu u određenom periodu), kamatnu maržu i naknadu za druge kreditne rizike i troškove. Ukoliko ti kriterijumi nisu ispunjeni (ugovoreni novčani tokovi ne prolaze SPPI test), finansijska sredstva se mjere po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha, bez obzira na poslovni model.

Banka je izvršila pregled portfolija uključenog u poslovni model, čiji cilj je primanje novčanih tokova ili naplata novčanih tokova i prodaja, za standardizovane proizvode na nivou uzorka, a za nestandardne na nivou pojedinačne izloženosti, i uspostavila procedure za izvođenje SPPI testa u procesu odobravanja i investiranja; kao i odgovornost za primarne i sekundarne kontrole. Poseban naglasak je stavljen na novim i nestandardnim karakteristikama ugovora o kreditima.

Pri prelasku na MSFI 9, 01. januara 2018. godine, Banka je identifikovala par plasmana ukupne vrijednosti EUR 1.640 hiljada koji nisu prošli SPPI test, i koji se, stoga, mjere po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha.

Finansijska sredstva, uključena u ostale poslovne modele, čiji cilj nije primanje novčanih tokova ili naplata novčanih tokova i prodaja, se uvijek mjere po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha i nisu predmet SPPI testa. Takođe, predmet SPPI testa nisu vlasnički finansijski instrumenti i instrumenti koji su kombinacija duga i kapitala.

Kao i MRS 39, MSFI 9 daje mogućnost da se finansijska sredstva, prilikom inicijalnog priznavanja, klasifikuju u grupu po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha (fair value opcija), ukoliko se razvrstavanjem u ovu kategoriju neutrališe, odnosno značajno smanjuje nedosljednost mjerenja ili priznavanja, koja bi nastala vrednovanjem finansijskog instrumenata na različitim osnovama.

Banka je izabrala politiku, koju dozvoljava MSFI 9, da nastavi da za računovodstvo zaštite primjenjuje MRS 39.

Za vlasničke finansijske instrumente, koji nisu namijenjeni trgovanju, postoji mogućnost klasifikacije i mjerenja po fer vrijednosti kroz ukupni ostali rezultat, bez mogućnosti kasnije reklasifikacije dobitaka/gubitaka u bilans uspjeha.

U dijelu klasifikacije i mjerenja finansijskih obaveza standard ne zahtjeva promjene u odnosu na MRS 39, sa izuzetkom priznavanja efekata promjene vlastitog kreditnog rizika u ukupnom ostalom rezultatu za obaveze, koje su priznate po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha.

c) Priznavanje kamatnih prihoda

Kamatni prihodi od finansijskih sredstava koja su razvrstana u grupe kreditnih gubitaka 1 i 2 se priznaju na bruto osnovicu (amortizovana vrijednost prije obezvrjeđenja), dok se za finansijska sredstva koja su razvrstana u grupu kreditnih gubitaka 3 priznaju na neto osnovicu (amortizovana vrijednost umanjena za obezvrjeđenje).

d) Izmjene metodologije za obračun ispravke vrijednosti

Standardom MSFI 9 je propisano da svaki finansijski instrument koji se drži do dospeljeća i koji se vrijednuje po amortizovanom trošku (potraživanja koja prođu tzv. SPPI test) ili po fer vrijednosti kroz ukupni ostali rezultat i vanbilansne stavke gdje je kreditni rizik sličan kao kod konvencionalnog kreditnog odnosa, mora se svrstati u jednu od tri faze, na bazi kojih je, u sljedećem koraku, potrebno formirati ispravku vrijednosti, odnosno rezervacije.

Klasifikacija po fazama je od izuzetne važnosti jer određuje modul obračuna ispravke vrijednosti u sledećoj iteraciji. Standard predviđa tri faze, a interna metodologija banke (koja će biti u primjeni u NLB Grupi) poznaje i fazu 4, koja se odnosi na potraživanja koja se inicijalno prepoznaju kao loša.

38. MSFI 9 - FINANSIJSKI INSTRUMENTI (nastavak)

d) Izmjene metodologije za obračun ispravke vrijednosti (nastavak)

Ako se na datum izvještavanja, kreditni rizik rizičnih sredstava i potencijalnih obaveza u okviru ove metodologije od početnog priznavanja nije značajno povećao, banka priznaje rezervacije za gubitak u periodu od 12 meseci očekivanih kreditnih gubitaka – ECL (potraživanje se svrstava u fazu 1. Ako je kreditni rizik značajno povećan od početnog priznavanja, Banka će reklasifikovati finansijsku imovinu i potencijalne obaveze u okviru ove metodologije u fazu 2 ili 3 i priznati rezervaciju za gubitak jednak očekivanim kreditnim gubicima u toku životnog vijeka instrumenta (LECL). Kada se kreditni rizik snizi, rizična sredstva i potencijalne obaveze se mogu reklasifikovati nazad u „bolju” fazu nakon protoka od 3 mjeseca za sva finansijska sredstva, odnosno po isteku probnog perioda.

Ispravke vrijednosti i rezervacije po grupnoj ocjeni se formiraju za finansijske instrumente koji se nalaze u fazama 1 i 2, dok se u fazama 3 i 4, ispravke vrijednosti i rezervacije formiraju na individualnoj ocjeni. Grupne ispravke i rezervacije se takođe formiraju u fazi 3 i 4 za one klijente koji ne prelaze utvrđenu granicu izloženosti po istom principu kao u fazi 2.

Skupna (grupna) obezvrijeđenja, tj ispravke vrijednosti i rezervisanje se izračunavaju množenjem izloženosti za klasifikaciju (EAD), vjerovatnoće prelaza potraživanja u kategoriju nenaplativih (PD), gubitak izračunat za nenaplative kredite (LGD) i unovčavanja kod vanbilansnih pozicija iz poslova garancija (CCF). Uobičajena je procjena pojedinačnih parametara, odnosno varijabli na godišnjem nivou, odnosno i češće u slučaju da se makro okruženje značajnije mijenja. U kalkulaciji parametara, relevantnim se smatraju informacije koje se odnose na budućnost, kao što su prognoze makroekonomskih faktora (npr.stopa nezaposlenosti, rast BDP-a, kamatne stope i cijene stanovanja).

Prema tome, faza 1 sadrži dobre finansijske instrumente za koje se računa 12-mjesečni ili kraći očekivani kreditni gubitak (zavisno o roku dospijeca), dok za finansijske instrumente u fazi 2, gdje je evidentiran značajan porast kreditnog rizika, računa se ukupni očekivani kreditni gubitak (LECL), što znači do kraja dospijeca finansijskog instrumenta. Faza 3 uključuje nenaplative finansijske instrumente i za njih se takođe računa LCL. ECL za finansijsku imovinu faze 1 se obračunava na osnovu 12-mesečnih PD-ova (verovatnoća neizmirenja obaveza) ili PD kraćih perioda, ako je rok dospijeca finansijskog sredstva kraći od 1 godine. LECL za finansijsku imovinu faze 2 izračunava se na osnovu životnih PD (LPD), jer se njihov kreditni rizik značajno povećao od njihovog početnog priznanja gubitaka povezanih sa predviđenim makroekonomskim prognozama. U fazi 3, izloženosti ispod praga materijalnosti podliježu skupnom obračunu koji koristi PD od 100%.

Banka formira ispravke (rezervacije) na nivou portfelja (skupni obračun) u slučaju dobrih klijenata, kao i loših klijenata čija izloženost ne prelazi prag materijalnosti. Za loša potraživanja, čija izloženost prelazi prag materijalnosti, obezvrijeđenja će se formirati na individualnoj osnovi. U dijelu obračuna ispravke za individualne klijente, obračun se zasniva na principima koji su važili prije stupanja na snagu standarda MSFI 9, odnosno prilikom uvažavanja MSFI 39.

Iz prethodno navedenog proizilazi da MSFI 9 standard u odnosu na MRS 39 označava prelazak sa modela nastalih gubitaka na model očekivanog gubitka, zahtijevajući da banka prizna ne samo gubitke koji su već nastali, već i gubitke koje se očekuju u budućnosti (ECL – expected credit loss). Banka je u skladu sa standardom MSFI 9, implementirala izmjene u internoj Metodologiji obezvređivanja potraživanja i formiranja rezervisanja za kreditne gubitke, usvojila Metodologiju vrednovanja kredita po fer vrijednosti (za kredite koji ne prolaze »SPPI« test), kao i obezbjedila adekvatnu aplikativnu podršku za obračun obezvređenja preko očekivanih kreditnih gubitaka. Smjernice koje je na ovom području utvrdila Centralna banka Crne Gore su šire postavljene i bankama je ostvarena mogućnost razvoja modaliteta primjene. U tom smislu, Banka je implementirala izmjenjenu metodologiju koja je usklađena sa metodologijom NLB Grupe i smjericama Centralne banke Crne Gore.

Pri utvrđivanju da li je rizik od neizvršenja značajno porastao od početnog priznavanja, banka razmatra razumne i pouzdane informacije koje su relevantne i dostupne bez nepotrebnih troškova ili napora. Ovo uključuje i kvantitativne i kvalitativne informacije i analize, zasnovane na istorijskim podacima, iskustvu i stručnoj ocjeni i uključivanju informacija koje se odnose na budućnost.

Banka je kroz internu metodologiju, definisala kriterijume za klasifikaciju u faze, kriterijume tranzicije između faza, izračunavanje indikatora rizika i validaciju modela.

38. MSFI 9 - FINANSIJSKI INSTRUMENTI (nastavak)

d) *Izmjene metodologije za obračun ispravke vrijednosti (nastavak)*

Pretpostavlja se značajno povećanje kreditnog rizika:

- kada se kreditni rejting značajno pogoršava na dan izvještavanja, u odnosu na kreditni rejting pri inicijalnom priznavanju,
- kada finansijsko sredstvo ima materijalno kašnjenje u periodu preko 30 dana,
- finansijski instrument je restrukturiran,
- kljent je, u skladu sa internim procedurama, uvršten na listama za praćenje.

e) *Prezentacija efekata prelaska na MSFI 9, na datum 01.01.2018. godine*

MSFI 9, na datum prelaska, zahtjeva retroaktivnu primjenu, što znači da je potrebno izračunati učinke za prethodne periode, pri čemu se ne zahtijeva usklađivanje relevantnih bilansnih pozicija uporedne godine. Ukupni učinak prelaska na datum 01.01.2018.godine će biti prikazan u okviru kapitala. Na datum prelaska je izvršena reklasifikacija finansijskih sredstva sa kategorija po MRS 39, na kategorije finansijskih sredstva po MSFI 9 i primijenjena metodologija mjerenja u skladu sa zahtjevima MSFI 9.

Usklađivanje knjigovodstvenih vrijednosti 31.12.2017. po MRS 39, na datum prelaska na MSFI 9

Usklađivanje knjigovodstvenih vrijednosti po MRS 39 na knjigovodstvene vrijednosti po MSFI 9, na datum prelaska, koje proizilazi iz promjene kategorije finansijskih sredstava po MRS 39 u kategoriju po MSFI 9 i iz promijenjene metodologije mjerenja, prikazano je u tabeli u nastavku:

	Knjigovodstvena vrijednost po MRS 39 31.12.2017	Reklasifikacija	Mjerenje	Knjigovodstvena vrijednost po MSFI 9 01.01.2018
Novčana sredstva i računi				
depozita kod centralnih banaka	78.888	-	(61)	78.827
Investicione hartije od vrijednosti	50.557	(50.557)	-	-
Kredit i potraživanja od banaka	38.548	-	(6)	38.542
Kredit i potraživanja od clijenata	267.619	(746)	(290)	266.583
Ostala finansijska sredstva	917	-	(143)	774
Dužničke hartije od vrijednosti	-	26.683	(311)	26.372
Kredit i potraživanja po MRS 39/				
Finansijska sredstva koja se				
mjerne po amortizovanoj				
vrijednosti po MSFI 9	307.084	25.937	(750)	332.271
Dužničke hartije od vrijednosti	-	20.276	-	20.276
Vlasničke hartije od vrijednosti	-	14	-	14
Finansijska sredstva koja se				
mjerne po fer vrijednosti kroz				
ukupni ostali rezultat	-	20.290	-	20.290
Kredit i potraživanja od clijenata	-	746	(424)	322
Vlasničke hartije od vrijednosti	-	1.418	-	1.418
Finansijska sredstva koja se				
mjerne po fer vrijednosti kroz				
bilans uspjeha	-	2.164	(424)	1.740
FINANSIJSKA SREDSTVA	436.529	(2.166)	(1.235)	433.128
Odložena poreska obaveza	282	(195)	-	87
Rezervisanje za preuzete obaveze	487	(47)	1.009	1.449
Obaveze po FV kroz bilans uspjeha	-	47	484	531
OBAVEZE	769	(195)	1.493	2.067
Finansijska sredstva po fer				
vrijednosti kroz ukupni ostali rezultat	3.471	(2.993)	194	672
Akumulirana dobit/gubitak	6.000	1.022	(2.922)	4.100
KAPITAL	9.471	(1.971)	(2.728)	4.772
OBAVEZE I KAPITAL	10.240	(2.166)	(1.235)	6.839

38. MSFI 9 – FINANSIJSKI INSTRUMENTI (nastavak)**e) Prezentacija efekata prelaska na MSFI 9, na datum 01.01.2018. godine (nastavak)*****Efekti na kapital***

Centralna banka Crne Gore je, u okviru akumulirane dobiti/gubitka, propisala poseban račun na kome se evidentiraju efekti prelaska na vrednovanje stavki aktive i vanbilansa po MSFI 9. Odlukom o dopunama Odluke o adekvatnosti kapitala banaka (Sl.list CG 82/17) je propisano da iznos negativnih efekata u trenutku prelaska na vrednovanje stavki aktive i vanbilansa, primjenom MSFI 9, umanjuje sopstvena sredstva, u propisanim procentima po godinama, u periodu od 2018. godine do zaključno sa 2022. godinom (predviđen mehanizam ublažavanja negativnih efekata na sopstvena sredstva). Dodatno, banke koje u trenutku prelaska na primjenu MSFI 9 utvrde negativne efekte, ukupnu rizikom ponderisanu aktivu u periodu od 2018. do zaključno sa 2022. godinom, će uvećavati za iznos kojim se ublažavaju negativni efekti na sopstvena sredstva.

Promjene na ispravkama vrijednosti i rezervisanju

Usklađivanje konačnog stanja ispravki vrijednosti po MRS 39 i rezervisanja po MRS 37 na datum 31.12.2017., na početno stanje po MSFI 9 je prikazano u tabeli u nastavku:

	31.12.2017.	Reklasifikacija	Mjerenje	01.01.2018.
Novčana sredstva i depoziti kod centralnih banaka	-	-	61	61
Kredit i potraž po MRS 39/fin sredstva po amortizovanoj vrijednosti	19.820	(40)	439	20.219
Dužničke hartije AFS po MRS 39/finansijska sredstva po amortizovanoj vrijednosti	-	-	311	311
Dužničke hartije AFS po MRS 39/finansijska sredstva po FV kroz UOR	-	-	194	194
Preuzete obaveze	487	(47)	1.009	1.449
Ukupno:	20.307	(87)	2.014	22.234

39. DOGAĐAJI NAKON DATUMA BILANSA STANJA

Nakon datuma bilansa stanja nije bilo događaja koji bi mogli imati uticaja na finansijsko stanje i rezultate poslovanja prikazane u finansijskim iskazima za godinu završenu na dan 31. decembra 2017. godine. Krajem februara mjeseca 2018.godine, Odbor direktora je razriješio člana Uprave, izvršnog direktora Roberta Kleindiensta.

Podgorica, 25. april 2018. godine

U ime Banke:

Martin Leberle
Glavni izvršni direktor

Dino Redžepagić
Izvršni direktor

Svetlana Ivanović
Direktor Sektora finansijskog upravljanja